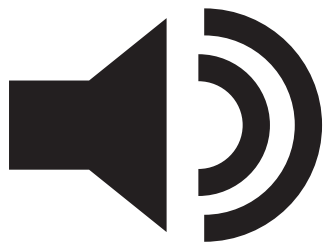

ANUARI MÈDIA.CAT

ELS SILENCIS MEDIÀTICS DE 2012

ANUARI MÈDIA.CAT

ELS SILENCIS MEDIÀTICS DE 2012

© Anuari Mèdia.cat 2013

Coordinació i edició: Roger Palà i Sergi Picazo

Redacció: Aitor Álvarez García, Oriol Andrés, Enric Borràs Abelló, Mauro Blanquer Reig, Joan Canela i Barrull, Mar Carrera, Bertran Cazorla, Gemma Garcia, João França, Joan Foguet, Marc Font, Lucas Marco, Albert Martin Vidal, Carla Roca, Marc Ustrell Hernández, Francesc Vila i Femenia, Joaquim Vilarnau.

Disseny i maquetació: Helena Olcina i Amigo

Correcció lingüística: Roser Soler i Piera

Edita: Pol·len Edicions

Impressió: El Tinter (Empresa certificada EMAS)

ISBN: 978-84-86469-40-5

Dipòsit Legal: B. 8836-2013

Aquesta obra està subjecte a la llicència de Reconeixement-NoComercial-SenseObraDerivada 3.0 de Creative Commons. Si voleu veure una còpia d'aquesta llicència accediu a <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/es/> o envieu una carta sol·licitant-la a Creative Commons, 444 Castro Street, Suite 900, Mountain View, California, 94041, EUA.

MOTXILLA ECOLÒGICA:

Paper per unitat: 281,95 gr

Matèries primes: 382,88 gr

Residus: 58,79 gr

Consum H₂O: 2,41 litres

Consum elèctric: 1,24 kwh

Emissions CO₂: 615,68 gr

ÍNDEX

- **10.000 MILIONS DE BENEFICIS EN PLENA CRISI** **13**
La meitat de les 40 empreses dels Països Catalans amb més guanys aprofiten la reforma laboral per fer acomiadaments, tot i els seus ingressos milionaris
- **DELOITTE TRIPLICA INGRESSOS AMB EL GOVERN DE CIU** **23**
L'empresa auditora ha guanyat contractes de la Generalitat per valor de 41 milions d'euros des que va contractar David Madí, exassessor d'Artur Mas
- **ONZE MORTS EN DETENCIONS I COMISSARIES** **31**
Un informe assenyala 2012 com el pitjor any en una dècada pel que fa a morts sota custòdia o en el marc d'intervencions policials. A Catalunya hi ha tres policies imputats per casos a Olot i Girona
- **NOU MINISTRES DE FRANCO SOBREVIUEN A FRAGA** **41**
Malgrat la seva presència a governs franquistes, han fet carrera política i empresarial durant la democràcia i mai no han estat jutjats
- **VALÈNCIA, PORTA D'ENTRADA DE LA COCAÏNA A EUROPA** **51**
Nacions Unides assenyala el port de la capital del Túria com una de les rutes més importants del narcotràfic entre Amèrica Llatina i la UE
- **32 MILIONS D'EUROS EN SUBVENCIONS A LA PATRONAL** **59**
Foment, Pimec i la resta d'organitzacions empresarials reben ajudes públiques de la Generalitat similars a les que reben els sindicats
- **ELS NEGOCIS CATALANS A LES DICTADURES ÀRABS** **69**
Multinationals com Repsol, Gas Natural, Roca o Borges s'han lucrats durant dècades a països governats per règims dictatorials. Després del triomf de les primaveres àrabs, continuen operant-hi

NARCÍS SERRA I LES OMBRES DE CATALUNYA CAIXA

La Fiscalia de Barcelona investiga les altes retribucions dels directius de l'entitat d'estalvis després d'haver començat a rebre ajut públic

79

DOTZE MILIONS PER A LA SEU FANTASMA DE LA TELEVISIÓ DE MALLORCA

La desapareguda Ràdio i Televisió de Mallorca ha estat condemnada a pagar per una finca que no ha fet servir mai, i que el 2006 va costar dos milions i mig d'euros

89

COOPERACIÓ AL DESENVOLUPAMENT S.A.

Mentre els ajuts a les ONG desapareixen, els governs català i espanyol subvencionen amb 3,5 milions d'euros projectes de cooperació empresarial a països del Sud

97

CREIXEN LES DENÚNCIES PER HOMOFÒBIA

Un informe de l'Observatori contra l'Homofòbia alerta que entre 2010 i 2011 es van registrar a Catalunya 376 casos de violència contra la comunitat homosexual

105

EL PAÍS VALENCIÀ A LA CUA EN SERVEIS SOCIALS

L'Índex DEC, elaborat per l'Associació Estatal de Directors i Gerents de Serveis Socials, situa el País Valencià com l'autonomia més endarrerida de l'Estat

113

LA PRESSIÓ FISCAL DE CATALUNYA, UNA DE LES MÉS BAIXES DE LA UE

Els catalans paguen un percentatge en impostos vuit punts per sota de la mitjana de la Unió Europea, més a prop de Suïssa que no de Suècia

121

DRETS EN QÜESTIÓ ALS ASSENTAMENTS URBANS DE BARCELONA

Amnistia Internacional i la Síndica de Greuges de la ciutat denuncien la vulneració de drets humans en els desallotjaments de solars i fàbriques ocupades

131

CIUTAT MERIDIANA, CIUTAT SOLIDÀRIA

Xarxes d'ajut mutu entre els veïns frenen els cops més durs de la crisi. Tot i ser el barri amb més desnonaments de Barcelona, durant el 2012 se'n van aturar una quarantena

139

APRENENT A GESTIONAR ELS SILENCIS

DAVID BASSA

President del Grup de Periodistes Ramon Barnils

Les presses, sempre les maleïdes presses. El frenesí de l'actualitat ens aclapara fins al punt d'enterbolir la capacitat per poder destriar el gra de la palla. Anem cada vegada més traient la llengua, esmaperduts, superats per la dinàmica no ja diària, ni tan sols horària, ara ja estem en una dinàmica minutaire, a cop de tuit. Tot va molt ràpid: el titular de fa deu minuts ja ha estat contestat per l'un, negat per l'altre i ampliat pel tercer en discòrdia. Les reaccions són instantànies i la capacitat de contrastar cada cop és menor. Quan en Xavier Graset cridava allò de "la informació és una selva" no podia ni imaginar-se els nivells d'embarbissament a què arribaria aquesta selva, i tot apunta que encara no ho hem vist tot!

Les noves tecnologies estan accelerant els ritmes informatius en una dinàmica que està marejant les redaccions dels mitjans de comunicació fins al punt de provocar autèntics dilemes existencials. Hi ha moments, molts moments, en què el periodista acaba publicant, emetent o penjant una informació sabent que no està del tot o gens contrastada. Ho sap, li reca, però la pressió és massa forta. La pressió de la xarxa, la pressió dels caps –també pressionats per la xarxa i per l'esperit competitiu entre mitjans-, la pròpia pressió egòlatra per ser el primer... Pressió, pressió i més pressió! Tot empeny en la mateixa direcció i, sense haver-hi pensat gaire, sense haver-ne estat gaire conscients, de

cop i volta ens trobem que la professió se'ns està esvaint davant dels nassos, que se'ns escola entre els dits. Víctimes del sistema? Víctimes de les noves tecnologies? Víctimes de la crisi? Sí, sí i sí. Però també i sobretot, estem sent víctimes de nosaltres mateixos. Perquè l'última pressió sempre, sempre, ens la posem nosaltres mateixos.

El sistema ens afebleix, sí. Les noves tecnologies ens acceleren, sí. I la crisi ens precaritzza, sí i sí. Però si davant de l'afebliment, l'acceleració i la precarització ens resignem, seguim la veta i acotem el cap sospirant, el resultat ja el sabem, l'estem patint cada dia amb més cruessa. En canvi, si canviem d'actitud, ens rebel·lem, forcem una pausa i desafiem l'entorn, potser encara descobrirem una oportunitat per salvar la professió i salvar-nos a nosaltres mateixos. Cal aturar-nos, cal retrobar el silenci necessari per poder pensar amb claredat, poder contrastar la font i poder decidir si allò que estàvem a punt de publicar a cinc columnes les val o no, si allò que estàvem a punt d'enviar al sumari del telenotícies o de l'informatiu radiofònic, s'ho val o no. Potser en tenim prou amb uns minuts de pausa, potser segons quina informació requereix una hora, potser una tarda, potser un dia, potser hi ha alguna informació que requereix encara més temps.

No és fàcil. Ningú ha dit mai que ho fos. De fet, molts dels periodistes que esteu llegint això ja deuen estar remugant que és impossible, que això és somiar truites. És el que ens intenten fer creure, però des del Grup Barnils ens hi oposem amb totes les forces. Perquè l'única certesa és que ja no tenim gaire marge si no volem esdevenir esclaus del sistema. Hem arribat a un punt en què el problema ja no és que les presses perjudiquin la veracitat de la informació, és que la tergiversen mil i una vegades en un sol dia, ara cap aquí, ara cap allà i altre cop cap aquí, convertint la realitat en un xiclet elàstic que canvia de gust i de color en funció de qui mastega a cada moment. I si la realitat ja no és un espai consensuat, la veritat la definirà el qui tingui l'altaveu més fort. És el que ja s'està definint com el feudalisme tecnològic, el retorn a l'època dels senyors feudals totpoderosos per damunt d'una plebs totalment sotmesa i incapaç d'escalar cap posició social. Pas enrere de cinc segles, però substituint les llances per la informació, el coneixement i la tecnologia. I si això passa, la primera víctima en serà la llibertat d'informació, però darrere seu hi aniran totes i cadascuna de les llibertats. N'hem de ser conscients i, per tant, assumir la responsabilitat que, com a periodistes, ens pertoca en aquests moments de crisi sistèmica.

Amb tota la modèstia, però també amb tota l'energia i la intenció, el Grup de Periodistes Ramon Barnils ho intentem dia rere dia, cadascú de la pròpia trinxera i tots plegats a través de les múltiples eines que ens anem construint a partir del Grup. I aquest anuari n'és una de les més importants. I ho és pel mètode i per l'actitud. Perquè aquest anuari no pretén aconseguir el titular de cap portada ni de cap sumari, no pretén destapar el *watergate* dels Països Catalans. No. Pretén una cosa menys espectacular però molt més profunda: pretén crear un espai de pausa on les informacions puguin ser treballades amb reflexió, rigor i contrast. Un espai de silenci per destapar silencis. Tota una paradoxa que diu molt del moment que vivim i patim.

Els silencis mediàtics que aquí desvelem no són inconfessables secrets d'estat, són informacions que -cadascuna per motius diferents- han estat silenciades, obviades,

aparcades o censurades dels grans mitjans per la seva incomoditat o inoportunitat política o econòmica. Informacions que algú o uns quants han volgut silenciar o marginar i que el Grup Barnils treu a la llum, amb mètode, amb actitud i, sobretot, amb la independència absoluta que ens garanteix el fet d'estar finançats a través del micromecenatge. Si l'anuari surt, és perquè desenes de mecenes així ho han volgut. Cap mitjà concret, cap administració pública, cap poder privat de cap tipus, només els lectors.

És així com capítol rere capítol, aquest anuari no fa sinó constatar fins a quin punt cada cop és més difícil fer periodisme en condicions. Constata amargament com un objectiu que en altres èpoques podria semblar superflu o luxós, és, ara mateix, absolutament vital i necessari. Com deia en Ramon Barnils, "hem passat de no tenir notícies a tenir-ne massa, i tan mort és qui es mor de set com qui es mor ofegat". El frenesí del nostre dia a dia ens embolcalla de soroll informatiu, un soroll que ens està fent oblidar les virtuts del silenci reflexiu, de la pausa crítica que evitaria l'augment constant dels silencis mediàtics. Estem, doncs, aprenent a gestionar els silencis, en tots els sentits.

DESTAPAR PER ACTUAR, PERÒ NO DE QUALSEVOL MANERA

XAVIER GIRÓ

Professor de Periodisme a la Universitat Autònoma de Barcelona

El periodisme d'investigació té com a objectiu destapar allò que algú amaga. Qui és aquest algú? Tots aquells a qui interessa tapar o, si no pot fer-ho del tot, com a mínim esmorterir l'atenció que els mitjans puguin fer a certs assumptes? Són els mateixos agents que només revelen i amplifiquen els èxits i les virtuts pròpies així com els vicis i les derrotes dels enemics. Són actors per als quals la comunicació és un camp de batalla on únicament importa guanyar, sense tenir en compte les eines ni les conseqüències d'utilitzar-les. Aquells que es proposen avui fer un anuari sobre els silencis mediàtics fan, doncs, una feina que dóna sentit al periodisme, que arriba a la ciutadania que necessita saber per poder actuar.

Avui, en moments de lluites i tribulacions nacionalitàries, poden ser pertinents unes reflexions, tot i que siguin teòriques i breus, sobre l'anàlisi del rol dels mitjans, que de retruc contribueixin a un periodisme adequat als conflictes que vivim. Aixecar o ensorrar una reivindicació, enfortir o afeblir la consciència de comunitat, incitar o esvair l'odi i la violència, són estratègies que els mitjans poden fer seves. Com ho valorem? Ja sigui de forma explícita o implícita, l'anàlisi de la implicació dels mitjans comporta una reflexió sobre si (a) les demandes són justes (o els greuges són certs), (b) sobre si està bé o no que hi hagi alguna mena de consciència col·lectiva –eventualment nacional–, i (c) sobre

si la dinàmica amb què s'ha de gestionar la confrontació ha de ser una o altra. Encara que les tres disjuntives són ideològiques i, per tant, presenten normalment respostes discutibles, la relativa a la gestió del conflicte, d'entrada, està més definida.

Considerem la primera. La valoració d'una reivindicació o d'un greuge sol ser una qüestió força oberta. Si per a l'analista una reclamació és justa, és lògic i legítim que no només constati si el mitjà la defensa o no, sinó que també dedueixi –tant si el discurs hi va en contra com si és neutre– que el mitjà fa una mala contribució a la resolució del conflicte. Si, altrament, l'analista considerés que la reclamació no fos justa, el raonament seguiria la mateixa lògica i, per tant, arribaria a la conclusió contrària. Com més definida sigui la posició del crític sobre els dilemes que presenta la realitat, més definits poden ser els objectius de la recerca i correlativament més lluny arribaran els resultats. Si la premissa es demostrés falsa, els resultats perdrien tot el valor. I, al contrari, si es demostrés certa, els confirmaria. En tot cas, mentre estigui oberta té sentit considerar-la, encara que la discutim.

Al voltant de la nació el raonament és semblant. Si l'analista dels mèdia, a més de constatar que certs ciutadans comparteixen la convicció que formen part d'una comunitat que anomenen nació, també troba que està bé que ho facin, llavors, seria lògic que estudiés quines identitats col·lectives fomenta o combat cada mitjà. I en podria tenir prou a identificar quina comunitat contribueix a construir o destruir cada mitjà, però no cal anar gaire més lluny per veure que de l'anàlisi derivaria una avaluació conclusiva negativa del mitjà que desconstrueix la comunitat que l'analista troba legítima.

Si bé tant defensar una reivindicació com negar-la o tant fomentar una consciència col·lectiva com una altra poden ser –no vol dir que sempre ho siguin– legítimes, des de la perspectiva d'avançar cap a la resolució justa de conflictes, no és ni legítim ni convenient la representació distorsionada del conflicte –dels actors, de les seves accions i dels problemes en disputa-. Tampoc ho és l'ús del discurs per justificar l'odi o la violència contra els altres. És a dir, pot ser legítim defensar idees, projectes, reivindicacions, identitats, però no de qualsevol manera. Pot degenerar en mal periodisme. Així doncs, qui estudia els discursos dels actors –inclosos els mitjans– ha d'estimar si aconseguir els objectius justifica la distorsió discursiva, el foment de l'odi contra l'opositor i el recurs a la violència, perquè aquests factors causen un gran sofriment (superior a l'existent) i els allunyen d'acords i solucions justes. La seva tasca consistirà, per tant, a assenyalar els silencis –i els sons– del periodisme que afavoreixen o frenen l'escalada cap a estadis indesitjables, a més de fer el possible per sortir de l'emudiment.

Els dilemes i el repte de superar-los són continus. Lluitar és augmentar la tensió. No moure's és claudicar. Com podem contribuir a la màxima democràcia i al mínim partiment? Com podem perseguir la màxima satisfacció i la mínima imposició? La pràctica periodística compromesa es troba en un equilibri de fràgil estabilitat. Sotmesa a les pressions de tots els actors, ha de valorar les reivindicacions, les propostes, i sobre la marxa mirar de contribuir a una resolució justa. Ningú ha dit que fos fàcil.

UNA APOSTA PEL PERIODISME REPOSAT

ROGER PALÀ

Coordenador de l'ANUARI MÈDIA.CAT

Vivim un temps caracteritzat per l'abundància informativa, pel ritme trepidant i per l'actualització constant dels continguts periodístics. Multitud de notícies ens arriben sense esforç, ja sigui per correu electrònic, a les aplicacions dels nostres telèfons intel·ligents i tauletes o mitjançant les omnipresents xarxes socials. Aquesta abundància col·loca el periodisme –i els periodistes– davant d'un nou repte: anar més enllà del titular impactant i aportar continguts de qualitat per a aquell lector que no en tingui prou amb la immediatesa i la superficialitat del tuit.

La resposta que planteja l'ANUARI MÈDIA.CAT a aquest repte és senzilla: tornar als orígens i fonaments del periodisme clàssic. Presentar continguts ben treballats, elaborats amb temps, incorporant dades sistematitzades i fonts de qualitat. De la mateixa manera que en oposició al menjar ràpid o *fast food* han proliferat iniciatives de *slow food*, on es valora la qualitat del producte i la seva elaboració, des de l'ANUARI proposem practicar l'*slow journalism* o periodisme reposat. Creiem que aquesta és una opció amb potencial de futur, perquè s'adreça a l'arrel de l'esperit tradicional de l'ofici. Sovint es diu que la clau d'un bon producte periodístic és ser els primers a explicar una notícia. Nosaltres creiem que la clau és ser els primers a explicar-la bé.

Per afrontar aquest repte, el Grup de Periodistes Ramon Barnils i l'observatori crític dels mitjans Mèdia.cat impulsen des de fa tres anys l'ANUARI MÈDIA.CAT. Fidel a la seva filosofia fundacional, en aquesta tercera edició l'ANUARI inclou quinze reportatges sobre quinze temàtiques que, durant l'any 2012, no van gaudir d'un espai significatiu en els mitjans de comunicació. És possible, doncs, que en un panorama d'excessos com el que hem descrit existeixin silencis mediàtics? Creiem que sí. Perquè un silenci no és només allò que no s'explica: és també allò que no es contextualitza prou i allò que s'explica de forma esbiaixada o estigmatitzadora, sense recórrer a totes les fonts i a tots els matisos necessaris. I també, és clar, allò que queda fora de l'agenda dels mitjans, de vegades massa captius de dinàmiques empresarials i servituds polítiques.

Un any més, el projecte no hauria estat possible sense l'aportació dels 434 micromecenats que, a través de la plataforma Verkami, han apostat aquest 2013 per l'ANUARI MÈDIA.CAT com una eina útil per posar una mica de llum sobre els silencis mediàtics. Creiem que el petit èxit de l'ANUARI demostra que el micromecenatge és una eina amb potencial per tirar endavant iniciatives periodístiques en un moment especialment desolador per a la professió. L'objectiu inicial se situava en els 7.000 euros, que van ser recaptats en una setmana. La suma final, de 9.865 euros, ha permès dotar l'ANUARI MÈDIA.CAT de més solvència i, a més a més, ha permès que ens estrenem en una nova vessant: quatre dels reportatges d'aquest 2013 tenen també una versió audiovisual que es difondrà a través de les xarxes socials amb l'objectiu de donar encara més ressò als temes investigats.

L'ANUARI MÈDIA.CAT tampoc hauria estat possible sense la col·laboració del món acadèmic. Un altre any, el màster La Comunicació dels Conflictes Internacionals Armats i els Socials de la UAB, dirigit pel professor de periodisme de la UAB Xavier Giró, ha estat un puntal indispensable del projecte. Així mateix, el Col·legi de Periodistes de Catalunya ha col·laborat de nou per fer possible la versió impresa. Enguany també han donat suport a l'ANUARI la Universitat de Vic, la Universitat Pompeu Fabra i la Universitat de València. Estudiants del grau de periodisme d'aquests tres centres han elaborat reportatges d'investigació per a l'ANUARI, amb uns resultats excel·lents. L'objectiu del Grup Barnils és estrènyer encara més els lligams amb les universitats dels Països Catalans i potenciar aquesta mena de vincles de cara a pròximes edicions.

10.000 MILIONS DE BENEFICIS EN PLENA CRISI

FRANCESC VILA I FEMENIA

La meitat de les 40 empreses dels Països Catalans amb més guanys aprofiten la reforma laboral per fer acomiadaments, tot i els seus ingressos milionaris

VERSÍO AUDIOVISUAL:

Les quaranta empreses amb més beneficis dels Països Catalans van aconseguir 10.969 milions d'euros el 2010 enmig de la crisi econòmica. Aquestes companyies han tirat endavant la malmesa economia d'un país en fallida, fent de motor econòmic dels territoris on s'assenten, donant feina a milers de persones i empreses associades i proveïdores. Tot i els guanys milionaris, gairebé la meitat d'aquestes empreses líders ha aprofitat la reforma laboral per plantejar Expedients de Regulació d'Ocupació (ERO) en els últims dos anys. L'objectiu és abaixar sous i reduir plantilles de treballadors per continuar sent, segons diuen, competitives en el nou context econòmic i poder afrontar un futur, encara molt incert, amb garanties.

Malgrat el context general d'atur, desnonaments i augment de la pobresa, les grans empreses catalanes tenen beneficis multimilionaris. Les quaranta empreses amb més beneficis dels Països Catalans van aconseguir en conjunt 10.969 milions d'euros només l'any 2010, un dels pitjors anys de la crisi econòmica i l'últim del qual es tenen dades definitives. Què significa guanyar 10.000 milions d'euros en dotze mesos? Seria comparable als beneficis directes i indirectes que preveia un estudi de Renfe per a la posada en funcionament de l'AVE Barcelona-Madrid. Seria comparable al deute declarat dels ajuntaments de tot l'Estat amb els proveïdors a data de 2012. Seria comparable amb la xifra que pretén estalviar el govern espanyol del PP amb les noves reformes en sanitat i educació per al 2013. Tot i aquests guanys milionaris, gairebé la meitat de les empreses del Top 40 han realitzat, estan en procés o han anunciat un Expedient de Regulació d'Ocupació (ERO) sobre la seva plantilla en els últims dos anys [vegeu gràfic].

Amb l'última reforma laboral aprovada pel govern del Partit Popular, els resultats positius d'una companyia ja no són un impediment per a plantejar acomiadaments o rebaixes salarials als treballadors. Sense la possibilitat de devaluar la moneda, el govern espanyol continua centrant els esforços a guanyar una ràpida competitivitat en els mercats internacionals, mitjançant el que els economistes ja anomenen "devaluació interna". Aquesta política suposa la contenció dels salaris i la reducció del poder adquisitiu dels treballadors. Aquest seria un dels objectius de l'última reforma laboral, i sembla que, en cert sentit, estaria donant el resultat que s'esperava.

L'elèctrica Endesa, amb 1.538 milions de beneficis només el 2010, tenia aquell any 2010 diversos ERO en empreses del grup. Aleshores ja van haver de deixar l'empresa uns 800 empleats, xifra que augmentarà els propers anys. Un altre cas d'acomiadaments resolt amb un ERO és el del grup Agbar, amb 441 milions de beneficis el 2010. Després de mesos de negociacions, va aconseguir el 2011 l'acomiadament de 194 treballadors, la signatura d'un nou conveni col·lectiu que recollia augments salarials de l'1,5% anual i una plantilla fixa de llocs de treball.

Dels ERO que estan encara per resoldre, destaca el del grup Abertis, que va arribar a un acord per retallar 400 llocs de treball en sis de les set concessionàries d'autopistes el 2012, entre les quals hi ha les catalanes Acesa, Invicat i Aucat, i la valenciana Aumar. Finalment, aquesta retallada es realitzaria en tres anys, i afectaria el 17% de la plantilla d'autopistes, amb baixes voluntàries i prejubilacions. Abertis va obtenir el 2010 uns beneficis de 725 milions, situant-se en el grup de les deu empreses més potents dels Països Catalans.

Gas Natural Fenosa és l'empresa catalana amb majors beneficis registrats durant el 2010, amb 1.731 milions guanyats només aquell any. No obstant això, la número 1 també va anunciar un ajustament de personal com a part d'un pla estratègic que va presentar en el segon trimestre del 2012. Encara que a través dels mitjans de comunicació han assegurat que no es tracta d'un ERO i que els ajustos se circumscriuran a l'Estat espanyol.

La reestructuració del sector financer està provocant les retallades més importants en ocupació. Bancs i caixes estan ajustant plantilles després dels processos de concen-

tració i fusions a conseqüència del seu daltabaix financer. Després d'haver absorbit Banca Cívica i Banc de València, CaixaBank prepara una retallada que podria afectar entre 3.000 i 4.000 treballadors, un 10% del personal. El BBVA i el comitè d'empresa d'Unnim van acordar l'octubre passat una reducció de 1.170 treballadors en la plantilla de l'entitat bancària catalana que es va adjudicar el banc d'origen basc. El mateix va fer la direcció de Banc Sabadell després d'adquirir la Caja de Ahorros del Mediterráneo: a l'octubre, va arribar a un acord amb els sindicats per reduir la plantilla de la CAM en uns 1.250 empleats mitjançant prejubilacions, baixes incentivades, trasllats i suspensions temporals d'ocupació.

Les companyies que han plantejat un ERO són molt variades, de qualsevol dimensió i sector, incloses les de l'Ibex 35. En aquest grup d'escollits, gairebé la meitat de les companyies cotitzades han tramitat un expedient, l'han anunciat o l'estan negociant amb els treballadors. En un context marcat per la manca de vendes, les empreses estan trobant en la reforma laboral la manera més ràpida i fàcil de reduir despeses. La tendència en la política de recursos humans és de reducció de les plantilles de treballadors. Tal com denuncien els sindicats, la reforma laboral, fonamentalment, serveix per reduir el cost dels acomiadaments.

Segons l'informe del Banc d'Espanya, publicat al Butlletí Econòmic número 43, de setembre de 2012, sobre els resultats de les empreses no financeres fins al segon trimestre, el conjunt de les companyies espanyoles van reduir un 76% els beneficis, i sis de cada deu van destruir ocupació. La debilitat de la demanda interna, el ressentiment de les exportacions i el deteriorament dels actius empresarials van fer caure els resultats. En l'últim any, la destrucció d'ocupació s'ha intensificat i la majoria de les companyies han retallat les plantilles.

Les bones dades de les companyies que ocupen els primers llocs amb els beneficis més alts contrasta amb els rècords històrics de persones registrades a l'atur, els quals s'han anat superant any rere any. Tècnicament, l'economia espanyola va entrar en recessió el quart trimestre del 2008. A partir d'aquell moment, la desocupació va passar del mínim històric registrat durant la primavera del 2007 (1,76 milions de persones, el 7,95% de la població activa) al màxim històric el 2012 (el 25,02%), segons les dades de l'Enquesta de població activa.

Les bones dades de les companyies que ocupen els primers llocs amb els beneficis més alts contrasta amb els rècords històrics de persones registrades a l'atur, els quals s'han anat superant any rere any. Tècnicament, l'economia espanyola va entrar en recessió el quart trimestre del 2008. A partir d'aquell moment, la desocupació va passar del mínim històric registrat durant la primavera del 2007 (1,76 milions de persones, el 7,95% de la població activa) al màxim històric el 2012 (el 25,02%), segons les dades de l'Enquesta de població activa.

El rànquing dels beneficis empresarials

Les empreses del Top 40 que estan esquivant la crisi amb grans beneficis pertanyen a sectors i territoris molt diferents. D'entrada, els resultats nets presenten una distribució territorial que es correspondria amb el pes econòmic dels territoris on tenen la seu social: 29 empreses a Catalunya, 7 al País Valencià i 4 a les Illes Balears, amb una suma

ENDESA, ABERTIS, GAS NATURAL, UNNIM O BANC SABADELL -A LA CAM- HAN ACOMIADAT PART DE LA PLANTILLA MALGRAT ELS SEUS BENEFICIS MULTIMILIONARIS

total de 9.796, 862 i 311 milions d'euros de guanys, respectivament. Per comparar aquestes xifres caldria tenir en compte altres indicadors, però, per si soles ja donen una idea de la realitat de les empreses més importants als diferents territoris. L'any 2010 és l'últim del qual es té a hores d'ara els resultats complets d'aquestes grans companyies.

Catalunya mostra el seu múscul empresarial ocupant els llocs més alts del rànquing, amb les empreses amb seu a Barcelona i els beneficis més destacats de Gas Natural, Endesa i CaixaBank. Es nota que les empreses energètiques i els sectors tecnològics i de telecomunicacions són les que estan resistint millor la crisi. No només se situen en els primers llocs del rànquing, sinó que les filials catalanes, valencianes i balears d'empreses d'aquest sector també hi apareixen ben posicionades.

En canvi, les grans empreses del País Valencià que depenien del sector de la construcció, tant de manera directa com indirecta, acusen greument la crisi. En general, no més obtenen bons resultats les empreses en expansió, com ara Mercadona, amb un model tan diferenciat com polèmic, per la manera de gestionar els proveïdors i per la seva política de recursos humans. També sembla que siguen alienes a la crisi les companyies que responen a les demandes del mercat global, com ara IFF Benicarló i Ternium Internacional.

La primera empresa balear del rànquing, Banca March, la trobem al setzè lloc. El sector turístic amb grans beneficis, però, no apareix representat com a tal fins a la posició 34. Tot i això, Balears continua sent l'única destinació amb un balanç clarament positiu en vendes i en resultats empresarials, fins i tot en plena crisi. L'estudi realitzat per l'Aliança per l'Excel·lència Turística (Exceltur) revela que el 65,6% dels empresaris turístics de les Illes Balears reconeix que durant l'exercici 2012 va augmentar els beneficis. Aquesta situació també es dona amb especificitats pròpies a la ciutat de Barcelona, així com en algunes zones costaneres de Catalunya i del País Valencià.

Els bancs més tocats també obtenien beneficis

Els resultats de les entitats bancàries, que en algun moment han vist com minvaven els beneficis, estan marcats per les fortes provisions destinades a aquest sector. Però els beneficis, amb l'excepció de Bankia, continuaven sent relativament importants el 2010. CaixaBank, Banc Sabadell o Banca March se situen entre les empreses líders en beneficis. Tot i la sotragada que va patir aleshores el sector financer, marcat per les intervencions de l'Estat, la conversió de caixes en bancs, les compres i les fusions, la majoria d'entitats bancàries dels Països Catalans van oferir oficialment guanys milionaris en els seus balanços. Cal recordar que l'origen de la recessió, emmarcada en el context d'una crisi econòmica i financera a nivell mundial, gira entorn de l'ajustament sever de la indústria de la construcció després de la punxada de la "bombolla immobiliària".

El conglomerat d'empreses amb majors beneficis que conformen CaixaBank liderava el rànquing del sector financer amb més de 1.100 milions d'euros. A diferents distàncies, també presentaven beneficis destacables Banc Sabadell, Banca March i, fins i tot, les devaluades Catalunya Caixa i Unnim. Això passava almenys l'any 2010, tot i que

en els últims dos balanços els resultats són pitjors. En el sector de les finances, el rànquing també mostra algunes empreses filials especialitzades, que han quedat al marge de la tempesta que va sacsejar les caixes a les quals estaven vinculades. És el cas de Banca Inversiones a Castelló de la Plana i Gestión Financiera del Mediterráneo a Alacant.

Tot i les característiques diferents d'aquestes entitats, diferents mitjans econòmics destaquen que les societats financeres tenen un punt en comú: la major part dels bancs i les caixes obtenen més de la meitat dels seus resultats positius a l'exterior, a partir de l'activitat internacional, amb una tendència creixent. De fet, l'aportació del negoci internacional, així com alguns resultats extraordinaris, estan permetent que la caiguda dels beneficis bancaris no siga més gran.

LES ENTITATS BANCÀRIES DELS PAÏSOS CATALANS HAN VIST COM MINVAVEN ELS SEUS BENEFICIS, PERÒ LA CAIXA I BANC SABADELL SEGUEIXEN EN XIFRES ALTÍSSIMES

Com tenir beneficis en plena crisi?

Les empreses amb beneficis en aquest període han sabut posicionar-se i diversificar productes i serveis molt abans de la irrupció de la crisi. Bé perquè han evolucionat amb els canvis del mercat. Bé perquè no s'ho van jugar tot en el sector de la construcció, el primer que va fer fallida a l'Estat espanyol. Bé perquè proporcionen serveis imprescindibles. La internacionalització, acompanyada amb una inversió constant en tecnologia i innovació, és el principal factor que ha fet que les principals companyies siguin molt poc dependents del mercat interior, on el consum es troba sota mínims. El grup d'empreses que està aconseguint esquivar la crisi, no només presenta resultats positius, sinó que continua presumint del creixement i l'expansió.

Segons la visió majoritària d'analistes, consultores i escoles de negocis, les empreses amb beneficis estan tirant endavant la malmesa economia, fent de motor econòmic dels territoris on s'instal·len, donant feina a milers de persones i empreses associades. El portal *Economia Digital* va oferir, el mes de març de 2012, un rànquing de les 5.000 empreses catalanes amb un major volum de negoci. El portal *Valencia Plaza* també va fer el seu rànquing el mes de juny, recopilant les dades del País Valencià. Aquests rànquings, elaborats a partir de la informació que recull Camerdata i eInforma (empreses especialitzades en la recopilació i el tractament d'informació empresarial), permeten consultar les dades sobre l'activitat empresarial i fer comparacions de les principals magnituds econòmiques dels exercicis 2009 i 2010.

Sense perdre de vista aquests llistats, l'ANUARI MEDIA.CAT ha elaborat un nou rànquing a partir dels beneficis obtinguts per les societats amb seu a Catalunya, el País Valencià i les Illes Balears. S'han tingut en compte les principals empreses amb seu en aquests territoris, encara que moltes formen part d'un grup amb domicili social a altres ciutats repartides pel món. La informació dels grups més dispersos, en uns casos s'ha

completat a partir dels informes anuals que presenten oficialment, en uns altres s'ha ampliat i actualitzat amb la informació publicada als mitjans de comunicació.

Totes les societats han d'informar l'administració dels seus resultats durant els sis primers mesos de l'any. Les més grans ho solen fer durant el primer trimestre. Segons han justificat des de Camerdata, a principis del 2012 se sabien amb certesa els resultats corresponents al 2010. Per això s'ha agafat aquest exercici tancat per elaborar un rànquing de beneficis el més proper possible a la realitat econòmica i empresarial del país. Les dades completes dels durs exercicis econòmics de 2011 i 2012 trigaran a arribar.

L'enduriment de la reforma laboral

L'última reforma de la legislació laboral espanyola va ser aprovada pel Consell de Ministres el 10 de febrer de 2012, a través d'un Reial Decret. Mitjançant l'aprovació de les "mesures urgents per a la reforma del mercat laboral", el govern del Partit Popular es va proposar "facilitar la contractació, amb especial atenció als joves i els aturats de llarga durada, potenciar els contractes indefinits enfront dels temporals, i que l'acomiadament siga l'últim recurs de les empreses en crisi", així com "acabar amb la rigidesa del mercat de treball i establir les bases per crear ocupació estable".

Si tenim en compte el que diu la llei, així com les sentències dictades pel Tribunal Suprem sobre els ERO, cal concloure que per adoptar un acomiadament col·lectiu és necessari que l'empresa patisca una situació econòmica negativa de caràcter estructural que es reflectisca en els resultats globals (causa econòmica), o bé un funcionament deficient, ja siga general o limitat a una part de l'empresa, que pose en perill la seva viabilitat futura (causa tècnica, organitzativa o productiva).

A la pràctica, però, amb aquesta nova reforma laboral, el govern del PP ha modificat i endurit la normativa aprovada per l'anterior executiu del PSOE. Segons el secretari de Política Sindical de la UGT de Catalunya, Camil Ros, "els ERO sempre han estat de suspensió i reducció de la jornada laboral, però durant l'any 2012 s'intueix una tendència cap a la destrucció de llocs de treball". Ros explica que els acomiadaments realitzats fins al 2010 els va motivar clarament l'impacte de la crisi econòmica, però que, a partir del 2011, cal atribuir-los sobretot a les polítiques d'austeritat que s'imposen des del govern.

Des dels sindicats consultats també reconeixen que les deu primeres empreses del rànquing tenen condicions laborals més avantatjoses que altres empreses del mateix sector, perquè els treballadors estan organitzats i han aconseguit pactar millores en els convenis d'empresa. "Potser algú veu això com un fre per als beneficis de les empreses, però, en cap cas, els sindicats seran un fre per a la millora de la situació de les persones", assegura Camil Ros.

Anàlisi del tractament mediàtic

Els mitjans de comunicació solen publicar, explicar i comentar les informacions de les empreses i la situació laboral dels treballadors abastament. Des de fa uns anys, aquestes notícies de la secció d'economia han tingut un protagonisme creixent en l'actualitat mediàtica. Per aconseguir una primera impressió dels dos temes principals d'aquest article, només cal fer una cerca simple, als portals web dels mitjans, amb els conceptes: "resultats empreses" i "ERO". A Catalunya, en un any, s'han publicat milers de notícies sobre els beneficis de les empreses més importants i els expedients de regulació d'ocupació.

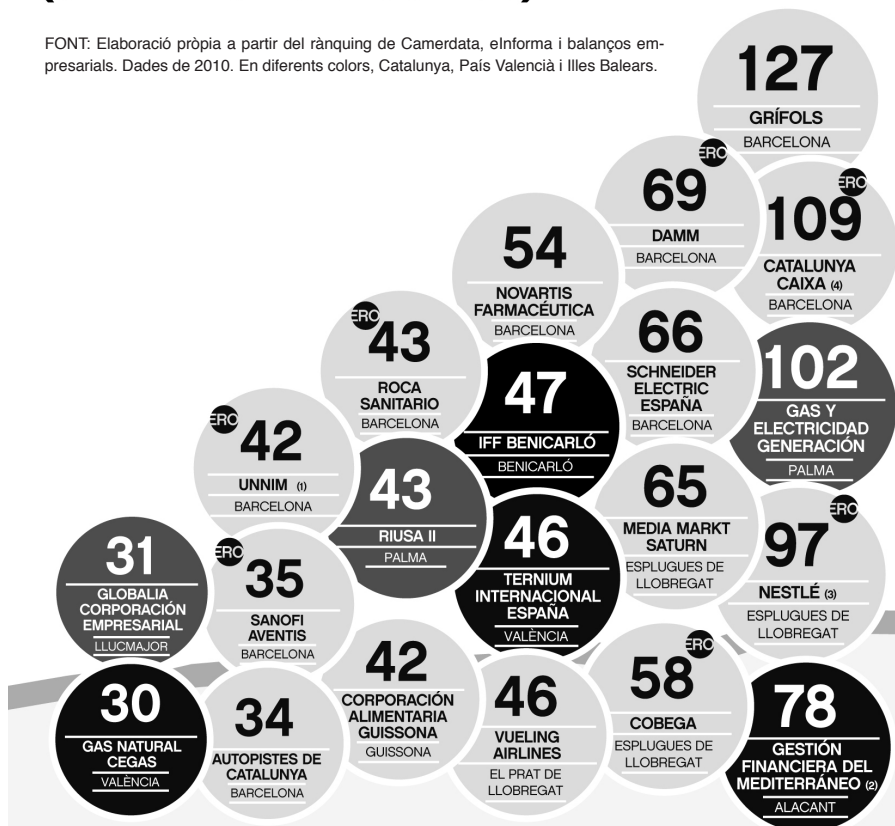
El que costa més és trobar informacions contextualitzades, amb els antecedents i les repercussions, que vagen més enllà de les dades i que ens ajuden a entendre per què les empreses poden créixer i tenir grans beneficis en temps de crisi. Falta, generalment, unir totes les dades existents en un sol treball periodístic, en lloc d'oferir dades disperses sense context. Tot i això, hem trobat alguns programes televisius i articles de premsa que, encara que ho tracten des d'altres punts de vista, ens han ajudat a centrar aquest treball.

Algunes d'aquestes referències han estat els reportatges del programa *Valor afegit* de Televisió de Catalunya: "Jornada econòmica a Sant Benet" (04/10/2012), "Crisi i relacions laborals" (11/07/2012) i "Les exportacions sí que funcionen" (19/01/2011). A l'hemeroteca hi ha un recull d'articles de premsa que també s'hi aproximen o ens han inspirat.

El que no hem trobat és un enfocament de Països Catalans. De fet, no és fàcil accedir a les dades que permeten fer un relat comú d'aquestes informacions. I, d'altra banda, per poder elaborar-les, s'han de contextualitzar molt bé perquè es puguin entendre conjuntament. En aquest article n'hem fet una proposta, conscients que no és l'única i que es pot afinar, millorar i ampliar molt més.

RÀNQUING DE LES EMPRESES DELS PAÏSOS CATALANS AMB MÉS BENEFICIS (en milions d'euros)

FONT: Elaboració pròpia a partir del rànquing de Camerdata, elnforma i balanços empresarials. Dades de 2010. En diferents colors, Catalunya, País Valencià i Illes Balears.

ERC Empreses que han realitzat o anunciat expedients de regulació d'ocupació (ERO) entre 2008-2012.

- (1) Unnim (Caixa de Manlleu, Sabadell i Terrassa) va néixer el juliol de 2010. Actualment forma part del BBVA.
- (2) Gestión Financiera del Mediterráneo és una empresa de la CAM amb beneficis.
- (3) Inclou: Nestle España i Nestle Healthcare Nutrition.
- (4) CatalunyaCaixa és el nom de la fusió de la Caixa de Catalunya, Tarragona i Manresa el març de 2010.
- (5) Bancaja Inversiones és una empresa de Bancaja amb beneficis.
- (6) Inclou: Arbora & Ausonia, ArborInvest, Preparados Alimenticios, Gallina Blanca, Affinity Petcare i Industrias y Promociones Alimenticias.

DELOITTE TRIPLICA INGRESSOS AMB EL GOVERN DE CIU

MARC USTRELL

L'empresa auditora ha guanyat contractes de la Generalitat per valor de 41 milions d'euros des que va contractar David Madí, exassessor d'Artur Mas

El retorn de CiU a la Generalitat després de les eleccions de 2010 va suposar l'inici d'una etapa fructífera per a les auditories i consultories d'empreses externes. L'explicació de la Conselleria d'Economia és la necessitat de conèixer l'estat real de les finances i que, si els informes els haguessin fet els mateixos departaments del govern, "no tothom se'ls creuria". En els últims dos anys, les adjudicacions d'auditories han beneficiat sobretot les quatre grans auditores del món, conegudes com a *Big Four*: Deloitte, Pricewaterhouse Coopers (PwC), KPG i Ernst & Young. Tant Deloitte com PwC han fitxat David Madí i Joaquim Triadú, dos exalts càrrecs de CiU. Deloitte, des de l'arribada a finals de 2010 de l'exassessor d'Artur Mas com a directiu, ha guanyat contractes per valor de 41 milions d'euros, i ha triplicat els ingressos respecte als tres últims anys del govern tripartit.

David Madí és militant de Convergència des del 1993. Va ser secretari de Comunicació de la Generalitat quan Mas va ser nomenat conseller en cap en l'últim govern de Jordi Pujol. Abans havia ocupat tres alts càrrecs públics: cap de Gabinet d'Estudis del Departament d'Interior; cap del gabinet d'Economia i director de l'Oficina del Portaveu. També va ser secretari executiu de Comunicació i Estratègia de CiU i va dirigir tres campanyes electorals de la federació (2003, 2006, 2010). El 2007, quan ja se'l considerava una de les figures claus de CDC, va publicar el llibre *Democràcia a sang freda* en el qual relatava com Artur Mas havia guanyat les eleccions del 2003 contra tot pronòstic, com es va idear una de les campanyes electorals més polèmiques dels últims anys, la del famós vídeo *Confidencial.cat*, i com van ser els primers anys a l'oposició. El 2010, quan les especulacions el situaven dins el nou govern de CiU, Madí va anunciar que abandonava la vida política per treballar en el sector privat i Artur Mas, aleshores president electe, es va acomiadar del seu "amic" d'una manera emotiva, dient que era "una pèrdua molt dolorosa". En aquest sentit, l'actual president de la Generalitat va assegurar que Madí era "el col·laborador més proper, més valent i més estimat", perquè havia sabut "mantenir-se en moments complicats i aguantar molts cops".

Mig any després de deixar la política, Deloitte va anunciar la incorporació de Madí com a director de l'àrea de consultoria estratègica de les seves oficines de Barcelona. L'arribada de l'exsecretari executiu de Comunicació i Estratègia de CiU a les oficines de l'auditora a Barcelona ha coincidit amb un dels períodes més fructífers de la dilatada relació entre Deloitte i la Generalitat. Sense anar més lluny, setmanes després que l'empresa anunciés el nomenament de Madí, el nou govern feia públic que havia estat l'adjudicatària d'un contracte pròxim als 800.000 euros per tal d'auditar la situació economicofinancera de la Generalitat. Oficialment, però, les gestions per a l'adjudicació s'havien iniciat molt abans del fitxatge de Madí.

Durant els anys 2011 i 2012 el govern català ha adjudicat onze contractes a Deloitte amb un valor global de 41 milions d'euros, exactament 41.686.268 milions. Aquestes dades apareixen al Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya (DOGC). A més, cal sumar dos contractes més adjudicats a Deloitte com a part d'una Unió Temporal d'Empreses (UTE) amb IN2 Ingeniería de la Información i AXPE Consulting, i que suman un milió d'euros. Durant els últims tres anys del govern d'esquerres (2008 i 2010) també es van adjudicar una desena de contractes a Deloitte, però la xifra total que va ingressar va quedar al voltant dels 3,8 milions d'euros. Durant el tripartit la UTE de la qual formava part va sumar dotze contractes més, valorats en uns 10 milions. Per tant, amb CiU al poder, Deloitte ha multiplicat per tres els seus ingressos.

Madí compagina la seva activitat professional a Deloitte amb projectes personals que desenvolupa a través de les seves dues societats: Nubul Consulting i Icat Desenvolupament. Des del setembre de 2011, David Madí també és president del consell assessor d'Endesa a Catalunya i el juny de 2012 és nomenat vicepresident de la multinacional catalana de certificació Applus, concessionària de gran part del negoci de les ITV a Catalunya. En un comunicat del grup, s'explica que la incorporació de David

Madí serveix per “reforçar l’equip directiu” enmig “d’un fort procés d’expansió internacional”. Per tant, poc més d’un any després d’abandonar la vida política, David Madí ja acumulava tres alts càrrecs en empreses que mantenen un estret lligam amb la Generalitat de Catalunya.

Deloitte i el sector TIC: contractes sota sospita

Durant l’època del tripartit, els organismes que adjudicaven els contractes a Deloitte o a la UTE de la qual va formar part

anaven des del Departament d’Interior al de Relacions Institucionals, passant per Presidència o Benestar Social. En cap dels contractes adjudicats entre el 2008 i 2010, la xifra va superar els dos milions d’euros. Tan sols hi ha un cas en el qual la Unió Temporal d’Empreses aconsegueix ser adjudicatària de dos contractes destinats al manteniment i suport de serveis genèrics de la Generalitat, van lligats al Centre de Telecomunicacions i Tecnologies de la Informació de la Generalitat de Catalunya (CTTI) i tenen un valor de 2,3 milions d’euros.

També estan relacionats amb el CTTI la meitat dels contractes adjudicats a Deloitte durant el primer govern d’Artur Mas. L’organisme, amb més de 350 treballadors, s’encarrega dels sistemes d’informació i de telecomunicacions i de la contractació, gestió i subministrament de solucions TIC (Tecnologies de la Informació i la Comunicació) de la Generalitat i del sector públic català. L’estiu del 2012, el centre dirigit per Jordi Escalé va adjudicar a Deloitte la gestió del procés de transformació dels serveis tecnològics de la Generalitat a través d’una oficina “de transició” per al govern i la planificació, coordinació i implantació dels processos de transformació del nou model de serveis TIC. El contracte que va aconseguir Deloitte, ja amb Madí com a directiu de l’empresa, s’acosta als cinc milions d’euros i té una validesa de dos anys més dos prorrogables, tal com recull el DOGC i el Butlletí Oficial de l’Estat (BOE). D’aquesta manera, una empresa privada s’encarrega de controlar la transformació del sistema tecnològic públic. Les consultores Capgemini, Ernst & Young i PricewaterhouseCoopers (PwC) també van licitar per aquest contracte.

Paral·lelament a aquesta adjudicació, el CTTI va convocar el macroconcurso TIC per licitar un dels contractes més importants de la legislatura valorat en 55 milions d’euros. Segons la Plataforma de Serveis de Contractació Pública, l’objectiu és la prestació del nou model de governança per garantir la correcta implantació del model TIC de la Generalitat. L’obertura de pliques per a l’adjudicació del contracte va ser l’11 de desembre de 2012, quan encara hi havia un govern en funcions. En el concurs s’hi va tornar a presentar Deloitte i dues empreses més, PricewaterhouseCoopers i la francesa Capgemini. Només dues setmanes després, la Generalitat va anunciar Deloitte i Cap-

**DELOITTE VA SER
ADJUDICATÀRIA D’UN
CONTRACTE DE 33
MILIONS LLIGAT AL
SECTOR TECNOLÒGIC,
MALGRAT QUE
ES DEDICA
PRINCIPALMENT ALS
SERVEIS D’AUDITORIA**

gemini com els adjudicataris provisionals i posteriorment van presentar els avals per aconseguir el contracte.

Aquest macrocontracte es divideix en dos lots: el primer inclou l'Oficina de Governança de la Gestió de la Demanda i Projectes i l'Oficina de Suport a la Governança Transversal, i el segon inclou l'Oficina de Governança de la Gestió Operativa dels Serveis i l'Oficina de Qualitat. Deloitte va ser adjudicatària del primer lot, que és el més important que s'ha endut fins ara aquesta empresa. Segons les dades extretes del DOGC, en el total dels quatre anys més dos de pròrroga, ingressarà 33 milions d'euros, xifra que triplica els deu milions d'euros que la Generalitat havia destinat els dos anys anteriors a l'auditora on treballa Madí. El segon lot del contracte va ser adjudicat a l'empresa Capgemini per un import anual de 3,7 milions d'euros i una durada també de quatre anys més dos de pròrroga.

Crítiques del sector de les TIC

Deloitte va ser l'adjudicatària d'aquest gran contracte lligat al sector tecnològic malgrat ser coneguda com una empresa de serveis d'auditoria i consultoria. Tot i això, és cert que Deloitte també ofereix la planificació economicofinancera d'infraestructures i el disseny i estructuració d'aplicacions a les administracions públiques. A més, aquest contracte no es va adjudicar directament a Deloitte, sinó a una empresa satèl·lit anomenada Deloitte Advisory, S.L. Segons consta en el Registre Mercantil de Madrid, va ser constituïda tot just el juny de 2012 i es dedica a "realitzar treballs de consultoria, assessorament, estudis sectorials o empresarials i consultoria en l'àmbit nacional i internacional en entitats públiques i privades sobre temes econòmics, financers i de gestió de l'empresa". Per tant, la Generalitat, a través del CTTI, ha assignat una de les transicions tecnològiques més importants de Catalunya a una empresa l'activitat de la qual no es vincula expressament al sector de les TIC. Fonts del sector de les TIC, que han preferit no identificar-se, expliquen que hi ha nombroses anomalies en les adjudicacions en l'àmbit tecnològic a Catalunya. Asseguren que l'administració exigeix unes clàusules que provoquen una concentració en un nombre reduït d'empreses en detriment de l'ampli col·lectiu d'auditors i firmes d'auditoria.

L'anunci d'aquests contractes va coincidir, durant el desembre de 2012, amb les declaracions del president de la patronal madrilenya CEIM i exconseller de Bankia, Arturo Fernández, que va acusar Deloitte de ser la culpable del forat de l'entitat financera madrilenyovalenciana.

Un altre contracte polèmic de Deloitte amb la Generalitat durant el 2012 va ser el signat amb el Departament d'Interior, sense concurs i a pocs dies de les eleccions de novembre. En total, 380.000

**EL DEPARTAMENT
D'INTERIOR VA RENOVAR,
SENSE CONCURS I A POCOS
DIES DE LES ELECCIONS
DE NOVEMBRE DE 2012,
UN CONTRACTE AMB
DELOITTE PER VALOR
DE 380.000 EUROS**

euros. L'objectiu del contracte és donar "continuïtat en l'execució de la unitat de suport, innovació i negoci del Departament d'Interior" que aleshores dirigia Felip Puig. El contracte es va adjudicar mitjançant el procés de negociació sense publicitat (sense concurs obert perquè altres empreses presentessin propostes) el 7 de novembre de 2012. El govern català estava en funcions i les eleccions havien de ser el dia 25 d'aquell mes. El preu d'adjudicació va ser el mateix que s'havia pressupostat i, en no haver-hi competència, Deloitte no va rebaixar ni un cèntim la seva oferta.

PRICEWATERHOUSE COOPERS (PwC) TAMBÉ VA CONTRACTAR JOAQUIM TRIADÚ, UN IMPORTANT EXALT CÀRREC DE CIU, PER AL SEU EQUIP DIRECTIU A CATALUNYA

Triadú, PwC i les auditories als mitjans públics

Joaquim Triadú, exconseller de Presidència en un dels últims governs de Jordi Pujol i exsecretari general en diferents conselleries, va deixar a principis de 2011 la seva condició d'associat en el prestigiós bufet d'advocats Garrigues per passar a dirigir el departament de dret públic i urbanístic de PricewaterhouseCoopers (PwC). Coincidint amb aquest fitxatge, Artur Mas el va nomenar secretari del Consell Assessor per a la Reactivació Econòmica i el Creixement. Durant els primers mesos de Triadú a PwC, la Generalitat va adjudicar una desena de contractes a l'empresa auditora per un valor que superava el milió i mig d'euros.

Entre les adjudicacions a PwC, destaca una auditoria a fons de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals (CCMA) amb un cost per a les arques públiques que inicialment havia de ser de 420.000 euros. Les clàusules per participar en aquest concurs van ser qualificades d'"abusives" pel sector i la Generalitat va realitzar una nova convocatòria de concurs valorada en 225.000 euros. Va tornar a recaure a PwC, però amb un preu rebaixat a la meitat. Fonts dels auditors consideren que l'empresa on treballa Triadú va "compensar" la Generalitat amb una rebaixa gairebé del 50% en l'auditoria de la ràdio i televisió públiques perquè mesos abans ja havia obtingut importants contractes.

A més, un informe elaborat pel Col·lectiu Informació i Transparència (CIT) qüestiona el coneixement i l'experiència de PwC en el sector dels mitjans de comunicació públics i destaca que la multinacional auditora només incorpora coneixements en televisió de pagament i publicitat, obviant aspectes transcendents, com ara els continguts periodístics i la funció social del mitjà. En aquest sentit, el CIT critica l'encàrrec d'auditories externes amb "l'única finalitat de justificar les mesures que els directius de les empreses o institucions ja han decidit prèviament". De fet, la denúncia fa referència al cas de Ràdio Televisió Valenciana (RTVV) en què un informe de PwC avalava la "necessitat" d'un ERO, que va acabar afectant 843 treballadors. Fonts del comitè d'empresa de RTVV asseguren que els responsables de PwC van reconèixer que els directius valencians ja havien marcat la xifra d'acomiadaments abans de començar a redactar l'informe. Per

tant, el Col·lectiu Informació i Transparència considera que l'estudi de PwC sobre RTVV és "una mostra clara de mala praxi professional, possiblement de malversació de fons públics i també una evidència d'un desconeixement profund del que s'està analitzant".

El contracte més important que el govern de CiU ha atorgat a PwC va ser el d'un lot valorat en 460.000 euros per "analitzar, dissenyar i donar suport a la implantació del nou model de serveis TIC a la Generalitat" però l'empresa que va fitxar Triadú també ha aconseguit contractes amb empreses públiques vinculades al Departament de Cultura o el de Territori i Sostenibilitat. Un dels concursos guanyats va representar el cobrament de 67.260 euros per fer un informe on s'analitzaven les opcions per "millorar l'eficàcia dels recursos disponibles de la Generalitat en matèria d'infraestructures". Finalment destaca l'adjudicació el 2011 a PwC de la preparació dels lots de 28 edificis que la Generalitat volia vendre per uns 450 milions d'euros. Aquell treball no va servir de gaire perquè, recentment, el govern català ha hagut de rebaixar el preu del lot d'edificis després d'intentar vendre'ls sense èxit.

Concursos amb clàusules abusives

Casos com els de Deloitte o PwC han provocat que els professionals auditors hagin denunciat la presència de clàusules abusives en la contractació pública en favor de les Big Four. Segons la Llei de Contractació del Sector Públic de l'Estat espanyol sota la qual es regeix la normativa catalana, no s'exigeix als licitadors un elevat capital social o un volum de negoci desorbitat. Això només ho complirien un grup reduït d'auditories entre les quals hi ha Deloitte i PwC. El president del Registre d'Economistes Auditors (REA), del Consell General de Col·legis d'Economistes, Carlos Puig de Travy, assegura, en una entrevista a *Cinco Días*, que amb aquestes clàusules "no s'aconsegueix l'objectiu que es desprèn de l'actual regulació sobre contractació del sector públic que no és un altre que vetllar per la transparència, la igualtat de tracte entre els candidats i la lliure competència". En aquest sentit, "els plecs de clàusules i de prescripcions tècniques s'haurien d'elaborar sota aquestes premisses i fer prevaler el criteri d'equitat en la contractació". Puig de Travy considera que "no és admissible, en cap cas, la discriminació en funció de la mida de l'auditor" i afegeix que "les administracions públiques disposen d'altres mitjans molt més fiables per verificar la capacitat professional de l'auditor, com són, entre d'altres, exigir en el plec de condicions unes determinades capacitacions tècniques i experiències concretes". El president del REA denuncia que "aquesta manera correcta d'actuar no s'ha donat en alguns casos de contractació de serveis d'auditoria d'entitats públiques d'una gran dimensió" en els quals, segons ell, "s'ha sol·licitat acreditar nivells elevats de facturació o de capital en comptes d'exigir capacitacions tècniques i experiències concretes". Aquestes circumstàncies, afegeix Puig de Travy, "afavoreixen el monopoli del sector i evita que firmes prou capacitades puguin accedir a aquestes contractacions".

Anàlisi del tractament mediàtic

Des de l'esclat de la crisi econòmica i els nombrosos casos de corrupció destapats els últims anys en el sector públic, l'administració catalana ha anunciat la realització d'auditories com un exercici de transparència en qualsevol àmbit. Tot i això, els mitjans de comunicació no han anat més enllà d'aquest anunci i, a molt estirar, han afegit el nom de l'empresa encarregada de realitzar aquestes auditories. Per trobar informacions relacionades amb els contractes que la Generalitat ha signat amb empreses com Deloitte o Pricewaterhouse Coopers (PwC) cal buscar en la premsa especialitzada com ara *Expansión* o *Cinco Días* els quals es limiten a tractar de manera específica la informació.

Per descobrir aspectes relacionats amb les adjudicacions a determinades empreses auditores on treballen antics càrrecs de CiU cal buscar en alguns mitjans digitals com ara *El Confidencial*, però qui més ha burxat en la relació entre Deloitte i David Madí ha estat el setmanari *El Triangle*, que fins i tot va denunciar l'adjudicació del contracte per la prestació del nou model de governança del sector TIC a l'Oficina Antifrau de Catalunya (OAC). Tot i les denúncies, en cap de les informacions s'hi realitza un exercici de periodisme de dades amb infografies, en què es pugui fer una comparativa entre la despesa que ha suposat la contractació d'aquestes auditories abans i després de l'arribada d'exalts càrrecs a aquestes empreses.

ONZE MORTS EN DETENCIONS I COMISSARIES

BERTRAN CAZORLA

Un informe assenyalava 2012 com el pitjor any en una dècada pel que fa a morts sota custòdia o en el marc d'intervencions policials. A Catalunya hi ha tres policies imputats per casos a Olot i Girona

VERSIO AUDIOVISUAL:

L'any 2012 va ser l'any amb més persones mortes en els darrers deu anys als Països Catalans en el marc d'una intervenció policial o sota custòdia, retinguts en algun centre amb vigilància policial o en presó preventiva. Un mínim d'onze persones van morir en la fase grisa que va entre la detenció i el judici. Les xifres que denuncia l'informe del Centre de Documentació Contra la Tortura són equiparables a altres països de la Unió Europea, però segons denunciïn advocats especialitzats en prevenció de tortures, els decessos no es fiscalitzen prou i els casos s'arxivien ràpidament. Només dos dels onze casos registrats el 2012 han conduït a la imputació d'agents, mentre que la majoria s'ha arxivat. Per fiscalitzar-los millor, en els propers mesos naixerà l'Associació Catalana per la Defensa dels Drets de les Persones Privades de Llibertat.

La xifra d'onze persones mortes el 2012 als Països Catalans sota custòdia policial és la pitjor dels darrers deu informes anuals del Centre de Documentació Contra la Tortura, elaborat per la Coordinadora per a la Prevenció i Defensa de la Tortura (CPDT). Des del 2003 cap any havia acabat amb un nombre tan elevat d'aquest tipus de decessos. La dada conjunta de Catalunya, País Valencià i Illes Balears representa un 32% de les 34 morts produïdes a tot l'Estat espanyol. Només el 2010 els Països Catalans havien concentrat un percentatge més elevat d'aquest tipus de morts a tot l'Estat.

Dels onze casos registrats el 2012, nou van tenir lloc a Catalunya. Al País Valencià, un, i a les Illes, un altre. L'any va començar amb un gener negre. Sobretot al Principat. Tot just per Any Nou es va produir el primer cas: Sergio Escobar Cáceres, de 34 anys, va traspasar a l'hospital Sant Joan de Déu de Manresa on estava ingressat després que, dos dies abans, cinc agents dels Mossos d'Esquadra usessin la força per reduir-lo i detenir-lo. Poc després, la Nit de Reis, Idrissa Diallo, guineà de 21 anys, va morir al CIE de la Zona Franca en patir una aturada cardiorespiratòria. El 22 de gener un home espanyol de 40 anys va morir en saltar emmanillat per una escala interior mentre, els Mossos, que l'havien detingut acusat d'assassinar la seva dona, registraven en presència seva el seu pis a Sabadell. I encara el 27 de gener Andrew Robert Levene, que havia estat detingut pocs dies abans i esperava a la presó Model l'extradició al seu país, els Estats Units, es va penjar a la cel·la.

Març va tornar a ser un mes negre: el dia 10 Juan Antonio Tirado, un mataroní de 46 anys, va morir d'un tret que li va disparar un dels quatre mossos que van acudir a la seva casa d'Olot, alertats perquè estava molt nerviós. Tres dies després, un presumpte lladre de 50 anys i nacionalitat espanyola va morir mentre era reduït per agents de seguretat privada, i més tard pels Mossos, a l'estació de Sants de Barcelona.

A l'estiu es van registrar les darreres morts. L'únic cas de les Illes va ser el d'un home de 37 anys mort el 18 de juny a Palma després que un agent de la policia espanyola el mantingués immobilitzat, assegut sobre el seu pit, durant 20 minuts, tal com va enregistrar un videoaficionat. El 15 de juliol l'argentí Juan Pablo Torroija, de 41 anys, es va penjar amb la camisa al calabós de la policia municipal de Girona on estava detingut, acusat de furt en

un vehicle. I el 15 d'agost el dominicà de 21 anys Wandi Ferreira va morir en penjar-se amb els cordons de les sabates a la cel·la de Quatre Camins on estava ingressat preventivament després d'haver-lo detingut a Santa Coloma de Gramenet.

Al setembre, van produir-se els dos darrers morts. Al País Valencià només va transcendir el cas d'un home de 35 anys i nacionalitat espanyola que es va penjar amb la camisa el 7 de setembre a la comissaria de la policia espanyola a Torrent.

**LA JUTGESSA VA
ARXIVAR EL DARRER
CAS DE MORT AL CIE
DE LA ZONA FRANCA
ABANS QUE LES
ENTITATS POGUessin
PRESENTAR UNA
ACUSACIÓ POPULAR**

Havia estat detingut acusat d'amençar la seva dona i els seus sogres. I, finalment, el 12 de setembre un home de 37 anys i nacionalitat espanyola va morir a Viladecans en presència dels mossos que havien acudit a l'Hotel Ibis, on s'estava, alertats per la seva actitud alterada.

EL CAPORAL DELS MOSSOS DENUNCIAT D'HOMICIDI DOLÓS PER LA MORT D'UN HOME A OLOT SEGUEIX DE SERVEI MENTRE ESPERA JUDICI

Cap monitoratge oficial

L'informe de la CPDT és una de les fonts de dades més fiables sobre les morts sota custòdia policial, però totes les fonts admeten la foscor que envolta aquests casos. Així com el Departament de Justícia publica anualment els decessos registrats de persones custodiades a les presons catalanes, ningú fa una feina similar amb les comissaries. "Revisada la memòria de la fiscalia del 2011 [la darrera presentada] no hi ha cap menció sobre l'assumpte", respon la Fiscalia Superior de Catalunya si se li consulta quants casos de morts d'aquest tipus ha investigat.

Aquesta foscor, i no tant les xifres, és el que inquieta les entitats i els advocats dedicats a la prevenció de la tortura. L'Observatori del Sistema Penal i Drets Humans de la Universitat de Barcelona ha constatat un augment de la repressió policial dels moviments socials revifats durant la crisi. Però, pel que fa a les morts sota custòdia, "probablement no hi hagi una xifra major de casos als Països Catalans que a altres llocs del món [occidental]", admet Andrés García, advocat membre de l'OSPDH. En aquest camp no s'observen les patologies que es podrien esperar pel fet de tenir uns cossos de seguretat postdictatorials, tal com indica Gemma Galdón, investigadora de polítiques de seguretat de la UB, que explica que als països europeus se sol registrar entre una desena i una vintena de morts d'aquest tipus per any.

"Segurament moltes d'aquestes morts no tenen retret penal", admet Jorge del Cura, advocat coordinador de la CPDT, però alhora denuncia que, quan les famílies dels morts volen investigar, les traves amb què topen són massa cops insalvables. "El que és un dèficit és que aquestes morts no s'investiguin bé", afegeix Andrés García. L'advocat gironí Benet Salellas, també implicat en la defensa d'aquests casos, reflexiona sobre el greuge: "Haver-nos de creure les coses com una mena de dogma, perquè sí, perquè ho diu la policia, és el que passa en el feixisme i en els estats autoritaris; el que fem en els estats democràtics és que ens creiem les coses perquè hem tingut la possibilitat de participar en els processos". I, a més, opina: "No investigar els supòsits de tortura és un cau per a la creació de més tortura, perquè genera impunitat".

Una Autoritat de Prevenció de la Tortura dèbil

Per començar, els organismes oficials que fiscalitzen aquestes morts són dèbils. Existeixen perquè les lleis internacionals hi obliguen: l'Estat espanyol és signatari dels dos tractats contra la tortura impulsats per l'ONU. Al darrer tractat es va crear el Subcomitè

de Prevenció de la Tortura, al qual l'Estat ha de retre comptes. Per fer-ho, cada país ha de designar una autoritat de prevenció de la tortura.

A Catalunya el Síndic de Greuges va assumir el 2009 la funció d'Autoritat Catalana de Prevenció de la Tortura (ACPT) i fa tres anys que elabora anualment un informe. Aquesta figura, però, no està del tot reconeguda per l'Estat, que veta l'entrada del Síndic al CIE. A més, és "més preventiva" que fiscalitzadora, tal com admet Mar Torrecillas, assessora de l'àrea de seguretat pública del Síndic i membre de l'equip de l'ACPT que visita regularment centres de detenció. L'informe del 2012 se centra a suggerir millores en comissaries, presons i altres centres de detenció. No esmenta, en canvi, els casos de morts, que es tracten individualment, com a queixes, si algú les presenta. Actualment estudia el decés de Sergio Escobar a Manresa.

El Síndic va cloure l'any passat dues investigacions: una d'elles sobre la mort de Mustafà el Marrakchi, que, com Escobar, va traspasar, l'octubre de 2011, a l'hospital Sant Joan de Déu de Manresa on va ingressar després de ser detingut pels mossos. "Resulta sorprenent que, un cop finalitzada la investigació sobre l'acció policial, el Departament d'Interior no hagi trobat cap aspecte que sigui susceptible de ser millorat", va constatar el Síndic en el seu informe, que incloïa algunes recomanacions sobre com millorar la custòdia policial. Però, segons assegura Torrecillas, costa que l'administració policial escolti els consells. "Tot el que sigui qüestionar els protocols d'actuació del Departament d'Interior, si més no amb l'anterior conseller [Felip Puig], era molt difícil. Costava molt. És un departament que no era transparent en aquest sentit", denuncia.

Uns moviments socials amb traves

Quan falla el monitoratge oficial dels casos i amb una autoritat preventiva dèbil, l'esforç dels moviments socials i d'advocats especialitzats en la tortura és cabdal per fer transcendir i investigar les morts sota custòdia policial o durant detencions. La societat civil, però, encara és lluny de desenvolupar plenament aquesta tasca. Ho dificulta sovint el perfil de moltes de les víctimes, allunyat del prototip d'activista amb facilitat per denunciar abusos i acostumat al contacte amb entitats com Rereguarda en Moviment o Alerta Solidària. El perfil de les víctimes de morts sota custòdia és més pròxim al d'un petit delinqüent sense recursos. Hi ha també una explicació sociològica, segons Galdon,

**EL SÍNDIC VEU
"SORPRENENT" QUE
INTERIOR NO TROBI
ASPECTES MILLORABLES
DESPRÉS D'INVESTIGAR
UN CAS DE MORT SOTA
CUSTÒDIA POLICIAL**

experta en seguretat: "Els policies tendeixen a tractar pitjor els detinguts amb poca capacitat de defensa". Al Regne Unit les minories ètniques estan sobrerrepresentades entre els morts sota custòdia. Als Països Catalans no hi ha estudis sobre aquest punt, però el cert és que dels onze morts el 2012, quatre eren estrangers.

Això fa que els lletrats tinguin dificultat a descobrir els casos, i sovint se n'assabentin durant visites a centres de deten-

ció. A Mallorca, però, a partir d'ara serà encara més difícil. El Servei d'Orientació Penal Penitenciària que prestava la comissió de Drets Humans del Col·legi d'Advocats de les Illes des de 2002 facilitava que els lletrats fiscalitzessin els centres. El govern de José Ramon Bauzà ha retallat el servei, denuncia l'advocada Glòria Olmos, i això els dificulta la tasca. Consultat per l'ANUARI MÈDIA.CAT, l'executiu balear

no ha donat detalls sobre aquesta retallada. Un altre problema és la manca de recursos econòmics de les famílies de morts sota custòdia, ja que això fa que no es puguin permetre pèrits independents als de l'administració: una segona autòpsia, per exemple, costa milers d'euros.

Per aconseguir una base més estable, la Coordinadora Catalana per a la Prevenció de la Tortura, que agrupa una desena d'entitats com Alerta Solidària o la Comissió de Defensa dels Col·legis d'Advocats de Barcelona i de Girona, crearà, previsiblement el proper juny, una Associació Catalana per a la Defensa dels Drets de les Persones Privades de Llibertat. L'advocat Andrés García espera que l'entitat compti amb dos lletrats i un administratiu, i es pugui finançar a través de les donacions d'entitats, de socis i fins i tot de micromecenatge.

Una justícia poc procliu a investigar

"Era ell o jo", va dir als seus superiors, per telèfon, el caporal dels Mossos que feia de cap de torn a Olot just després del tret mortal contra Juan Antonio Tirado. Dues patrulles dels Mossos i una de policia local havien acudit a casa de la víctima en rebre l'avís d'un equip del SEM que estava assistint l'home, molt alterat perquè havia rebut una citació judicial. L'agent li havia disparat a la sala d'estar quan Tirado se li apropava amb un ganivet a la mà. "Vale, d'acord doncs, aviam, conserva la calma, jo em penso que pel que m'expliques està tot justificat", li va respondre el superior segons consta en l'atestat que els policies van remetre al jutge i que, per tant, està inclòs en el sumari judicial del cas. La conclusió policial, doncs, assegurava el mateix que la conversa telefònica en calent: "Queda evidenciat que l'acció del caporal va ser la única opció per tal de salvar la seva vida i la de les persones allà presents".

El jutge que instrueix la causa no pensa el mateix. "Resulta molt aventurat i perillós al·legar legítima defensa", sosté el magistrat. A més, recorda que la policia hi era perquè la va cridar el SEM i que Tirado, seropositiu, pesava 50 quilos i estava "molt malalt, sembla ser que en fase terminal". Per tant, el jutge es pregunta si el policia no podria haver disparat a l'aire. Per això, i a pesar de la fiscalia, que va sol·licitar el sobreseïment de la causa, el magistrat ha obert el judici contra l'agent, acusat Salellas d'homici dolós en nom de la parella de la víctima. El caporal segueix de servei, confirmen fonts de la regió policial de Girona. Malgrat les dificultats, la insistència d'alguns advocats ha estat clau

"NO INVESTIGAR ELS SUPÒSITS DE TORTURA ÉS UN CAU PER A LA CREACIÓ DE MÉS TORTURA", OPINA L'ADVOCAT BENET SALELLAS

per mantenir alguns processos oberts davant del que del Cura qualifica de “cert corporativisme” dels tribunals. Salellas, advocat dels casos de Torroija a Girona i de Tirado a Olot, creu que “al sistema no hi ha cap sensibilitat a l’hora d’avaluar aquestes morts”.

Molts altres expedients policials oberts arran de morts durant intervencions d’agents o sota custòdia han acabat en no res. La policia espanyola va donar per tancat el cas de Palma després que “el resultat forense va desvetllar que les causes de la mort van ser conseqüència de les substàncies estupefaents ingerides per la víctima”, segons fonts de la Prefectura Superior de Policia de les Balears. En el cas de Viladecans, fonts de la regió policial metropolitana sud dels Mossos d’Esquadra també addueixen que “l’autòpsia va determinar que l’home havia pres estupefaents”. No és estrany que els responsables policials expressin el seu suport a les forces de seguretat abans d’esperar que es tanquin els expedients. “Quan una persona decideix treure’s la vida d’aquesta manera és un fet inevitable”, va comentar el comissari portaveu dels Mossos, Joan Miquel Capell, arran de la mort de Sabadell, mentre el jutjat cinc d’aquella ciutat encara investigava el cas. El director de la policia catalana, Manel Prat, va titllar d’“impecable” l’actuació policial a Manresa just després que transcendís la mort de Sergio Escobar. No va ser fins a set mesos després, el juliol del 2012, que el jutjat sis de la ciutat va arxivar la denúncia que havia presentat la família de la víctima.

Una altra de les queixes dels advocats crítics és la manca de disposició que tenen alguns jutges a investigar els casos més enllà dels informes policials i acceptar proves i pèrits proposats per les famílies, perquè arxivem ràpidament les recerques. La titular del jutjat d’instrucció cinc de Barcelona va rebutjar, el 23 de març del 2012, que SOS Racisme i l’Associació Papers per a Tothom es presentessin com a acusació particular en el cas d’Idrissa Diallo. Les entitats van recórrer i l’Audiència Provincial els va donar la raó, però quan es van tornar a personar, a inicis del 2013, el cas ja estava arxivat definitivament, diu Enrique Mosquera, de Papers per a Tothom. També el jutjat número quatre de Granollers va arxivar al desembre la denúncia del pare de Ferreira, el noi mort a la presó de Quatre Camins. Els advocats del pare, que encara avui sospita que li amaguen alguna cosa, han recorregut l’arxivament.

Només Salellas ha aconseguit que la titular del jutjat quatre de Girona imputi un delicte d’homicidi imprudent a l’agent i el caporal de la policia local de Girona que custodiaven Torroija, mort a comissaria. La jutgessa va arxivar dos cops la denúncia, però l’octubre l’Audiència Provincial va decretar la reobertura del procés. La prova clau per aconseguir-ho va ser, paradoxalment, el vídeo que la policia local va aportar com a descàrrega, i on es veu com Torroija, efectivament, es va penjar. Abans, però, les càmeres ja van enregistrar un altre intent de suïcidi. Si l’agent el va percebre, “hauria d’haver determinat que s’adoptessin les mesures necessàries o s’extremés la vigilància del detingut”, apunta l’Audiència en la interlocutòria que ordena que es practiquin les proves proposades per l’acusació particular, que la jutgessa de primera instància havia rebutjat.

Hi ha poques accions per resoldre aquesta manca de sensibilitat denunciada pels col·lectius de prevenció de la tortura. Una d’elles era la tasca de fer pedagogia entre els policies contra la tortura i pels drets dels detinguts. Amnistia Internacional a Catalunya

ho va fer durant quatre cursos consecutius, entre 2005 i 2009, en què va impartir sis seminaris per complementar la formació sobre drets humans que reben els alumnes de l'Escola de Policia de Catalunya gràcies a convenis amb la Generalitat durant els governs de PSC, ERC i ICV-EUiA. Des del 2010, amb el govern de CiU, el conveni no s'ha renovat. "Segons se'ns ha dit des de l'Institut de Seguretat Pública, els nostres seminaris no eren d'assistència obligatòria i no hi havia prou inscrits", indiquen fonts d'Amnistia. Un problema similar es va trobar l'Observatori del Sistema Penal i Drets Humans de la UB quan, la primavera del 2012, va oferir el seu primer curs de capacitació en detecció de la tortura, amb 40 places: s'hi va inscriure un sol agent de policia.

Anàlisi del tractament mediàtic

El gener passat *El Periódico de Catalunya* anunciava una iniciativa insòlita a la premsa catalana: llançava una campanya a Change.org per reclamar al ministre espanyol de l'Interior l'elaboració d'un reglament per als Centres d'Internament d'Estrangers. La segona mort sota custòdia policial als Països Catalans el 2012, la d'Idrissa Diallo al CIE de la Zona Franca la Nit de Reis, va ser el desencadenant d'aquesta iniciativa, que va obtenir 7.498 signatures malgrat les crítiques d'algunes entitats que en reclamen el tancament, i no la regulació, dels CIE. El govern espanyol va anunciar poc després un reglament que, un any més tard, però, segueix sense materialitzar-se.

El primer dels silencis mediàtics assenyalats per la primera edició de l'ANUARI MÈDIA.CAT, el que envoltava els CIE, es va trencar temporalment arran d'aquest decés. Malgrat tot, més enllà d'això, segueixen absents de la premsa catalana els enfocaments que tracten les morts durant detencions i sota custòdia com a un fet global. El reportatge titulat simptomàticament "El tabú de las muertes bajo custodia policial", publicat al periòdic alternatiu *Diagonal*, segueix sense tenir seguidors en la premsa majoritària.

Una cerca a l'hemeroteca permet constatar que els diaris generalistes solen fer-se ressò dels casos de morts sota custòdia, sí, però com a fets puntuals, breument a la secció de societat, i donant preponderància a la versió policial, fins i tot en els títols. "Muere un hombre que atacó a los Mossos con un cuchillo", titulava, per exemple, l'edició de *La Vanguardia* de l'11 de març del 2012 un faldó a la plana 40. "El mort a Olot va ser denunciat per la seva dona", afegia a la plana cinc del quadernet *Viure* el mateix diari un dia després, sense ni tan sols esmentar que s'havia obert un judici contra el policia que havia disparat acusat d'homicidi imprudent, després de denunciar-lo la mateixa dona del mort. Més enllà de recollir el fet puntual de la mort i de les declaracions dels primers dies després dels fets, costa trobar als diaris generalistes notícies que informin de la investigació dels casos. Precisament és en aquesta fase posterior quan alguns ad-

vocats denunciïn que topen amb reticències de la policia, la fiscalia i alguns jutges per anar al fons de la qüestió.

Cas a banda és el de la premsa comarcal: el *Regió7*, a Manresa, o la premsa gironina han seguit amb més detall els casos de Sergio E.C. o de Juan Pablo Torroija, respectivament. Això sí, fent d'altaveu de la versió policial, fins i tot en els editorials. "El fasificador mort a la UCI va lluitar fins a quedar inconscient", titulava el diari manresà el 2 de gener, sense esmentar la policia al títol, i recordant a l'entradeta que la víctima tenia 24 antecedents policials i 13 ordres de recerca i captura. "L'actuació policial ha estat correcta", prejutjava per la seva banda l'editorial del *Diari de Girona* el tres d'agost passat, tres mesos abans que l'Audiència Provincial considerés que precisament això és dubtós i ordenés reobrir les investigacions. El diari acusava de sensacionalisme la premsa argentina que reclamava que s'investigués el cas, dos dies abans que el seu competidor, *El Punt Avui*, publicués en una línia similar un article signat pel cap de la policia gironina, Josep Palouzié, en què acusava els fiscalitzadors del cas d'haver "superat totes les línies vermelles". En tots dos rotatius es va filtrar una part de la gravació de les càmeres dels calabossos, en què es veu com Torroija efectivament se suïcida. El que no va transcendir llavors en cap de les dues publicacions és que la mateixa gravació enregistra com, minuts abans, es produeix un primer intent de suïcidi frustrat: un detall que cita l'Audiència com a prova per decretar la reobertura del cas.

El científic social de la Universitat de Bristol Simon Pemberton, estudiós del fenomen de les morts sota custòdia policial, sosté la tesi que aquestes morts "eleven un nombre de qüestions i aquestes representen un punt de conflicte amb l'hegemonia que envolta l'aparell coercitiu de l'Estat." La representació de la víctima com a "violenta o perillosa" i del policia com a "valent" és, segons ell, un mecanisme discursiu que ajuda a neutralitzar aquesta amenaça.

NOU MINISTRES DE FRANCO SOBREVIUEN A FRAGA

JOAQUIM VILARNAU

Malgrat la seva presència a governs franquistes, han fet carrera política i empresarial durant la democràcia i mai no han estat jutjats

VERSÍO AUDIOVISUAL:

La mort de Manuel Fraga Iribarne, el 15 de gener del 2012, va posar de nou sobre la taula la impunitat de la que han gaudit en democràcia els alts càrrecs del règim franquista. El cas de Fraga, de fet, no és únic: nou ministres de Franco han sobreviscut al nonagenari dirigent gallec, i en molts casos encara avui segueixen en actiu. Vuit d'aquests ministres van prendre part en reunions de govern on es va donar conformitat a sentències de mort. Cap d'ells s'ha penedit mai de la seva complicitat amb el franquisme ni han estat jutjats per la seva col·laboració amb el règim. Al contrari, sovint han seguit lloant públicament la figura del dictador. Al mateix temps, durant els últims trenta anys han ostentat càrrecs polítics i han tingut presència als consells d'administració de grans empreses públiques i privades.

Després de la mort de Fraga, als 89 anys, quedaven deu homes que haguessin compartit algun Consell de Ministres amb Francisco Franco. Un d'ells, José Luis Villar Palasí (València, 1922), de la mateixa edat que Fraga, va morir pocs mesos més tard, el 7 de maig. La seva mort va passar més inadvertida. Catedràtic de Dret Administratiu, Villar Palasí era valencià i catalanoparlant. Va ser ministre d'Educació entre 1968 i 1973 i se'l recorda com a pare de l'EGB i de l'escolarització obligatòria fins als 14 anys. Era un personatge peculiar: parlava tretze llengües –entre elles tres dialectes del xinès– i practicava el judo, el karate i l'aikido. El 1973, l'Ajuntament de València li va concedir la medalla d'or de la ciutat. En l'acte de lliurament va pronunciar bona part del seu discurs en la llengua materna: “Sóc valencià i estic orgullós de ser-ho [...] per desgràcia, no trobe ja fa molts anys una ocasió de parlar la llengua que porte també més prop del meu cor”. Després del seu pas pel ministeri es va abocar a la tasca docent, sent catedràtic emèrit de la Universitat CEU-San Pablo.

Franco, el demòcrata

Dels nou ministres de Franco que han sobreviscut Fraga, vuit van prendre part en consells de ministres en què es van avalar sentències de mort (veure gràfic). José Maria López de Letona, Licinio de la Fuente i Alberto Monreal Luque formaven part del Govern que va autoritzar l'execució de Pedro Martínez Expósito el 8 de gener de 1972. Martínez Expósito era un soldat d'infanteria valencià condemnat per l'assassinat d'una estancuera i la seva filla. De la Fuente també formava part del consell de ministres que va donar l'*enterado* de l'execució de l'anarquista Salvador Puig Antich i de Heinz Chez, el 2 de març de 1974. D'aquell govern, a més de De la Fuente, també han sobreviscut a Fraga els ministres Antonio Barrera de Irimo, José Utrera Molina i Antonio Carro Martínez. Aquest darrer també va formar part del govern que, amb Franco agonitzant, va autoritzar les cinc últimes sentències de mort del franquisme, executant dos militants d'ETA i tres del FRAP el 27 de setembre de 1975. Al més de Carro Martínez, també formaven part d'aquell executiu Fernando Suarez González i José María Sánchez-Ventura. L'únic ministre de Franco viu que no va participar en cap consell de ministres en què s'avalessin sentències de mort és José Maria Gamazo Manglano.

La majoria dels ministres de Franco encara vius segueixen glossant la figura del dictador. Alguns gosen afirmar sense embuts que Francisco Franco era un demòcrata

VUIT DELS ALTS CÀRRECS VAN PRENDRE PART DE CONSELLS DE MINISTRES QUE VAN AUTORITZAR SENTÈNCIES DE MORT

i que la guerra va ser un mal necessari, que es va produir fins i tot en contra de la voluntat del general colpista. Algunes d'aquestes opinions van quedar recollides al llibre *Franco visto por sus ministros* (1981). Licinio de la Fuente, José María López de Letona i Alberto Monreal són ara els degans d'aquell grupet d'il·lustres alts càrrecs del franquisme. Van arribar al seu

BONA PART DELS MINISTRES DE FRANCO ENCARA VIUS SEGUEIXEN GLOSSANT LA FIGURA DEL DICTADOR

primer ministeri el 30 d'octubre de 1969, en el dotzè govern de Franco per assumir les carteres de Treball, Indústria i Hisenda respectivament.

Licinio de la Fuente y de la Fuente (Noez, Toledo, 1923) va ser ministre de Treball fins al 4 de març de 1975 i vice-president tercer del govern del 3 de gener

de 1974 al 4 de març de 1975. Llicenciat en dret, abans d'arribar al ministeri havia estat governador civil de Càceres, conseller nacional del Movimiento i procurador a Corts per la província de Toledo. La seva memòria presenta un Franco allunyat de la figura de dictador: "El govern de Franco va tenir unes característiques singulars, difícilment homologables des d'un sistema democràtic liberal. Jutjant-lo des de principis democràticoliberals s'arribarà sempre a judicis adversos i equivocats. No es té en compte que van ser excepcionals les circumstàncies en què es va haver de fer càrrec del poder [...] Era un règim autoritari, sí, però amb un intent d'interpretació democràtica singular".

Licinio de la Fuente era el candidat de Franco per substituir el president de les Corts, Alejandro Rodríguez de Valcárcel, que acabava el seu mandat a finals de novembre de 1975. A les primeres eleccions va ser escollit diputat per Alianza Popular (AP) i després d'abandonar la política ha estat membre del consell d'administració del Banco Gallego, del Banco Internacional de Comercio, del Banco de Granada, del Banco Central Hispano Hipotecario, d'Espanola de Zinc, de Dragados i d'Ibermutua. També ha estat el comissari de l'exposició *100 años de Seguridad Social en España* i assessor jurídic de l'ONG Mensajeros de la Paz. El 1998 va publicar el llibre de memòries *Valió la pena*.

Formava part del mateix govern José María López de Letona y Núñez del Pino (Burgos, 1922). Va ser ministre d'Indústria fins al 3 de gener de 1974. Enginyer de Camins, Canals i Ports i empresari, el 1959 havia comprat Westinghouse de Frenos y Señales i el 1960 va produir la pel·lícula de Josep Maria Forqué, *Maribel y la extraña familia*, protagonitzada per Adolfo Marsillach. Va ser procurador a Corts abans d'arribar al Ministeri. Identificat amb el sector tecnòcrata del règim, es va especular amb la possibilitat que, després de la mort de Franco fos nomenat president del govern.

En deixar el ministeri va ser nomenat president de l'Empresa Nacional del Petróleo (Empetrol) i posteriorment va ser designat procurador a Corts directament pel rei Joan Carles. Entre 1976 i 1978 va convertir-se en governador del Banc d'Espanya. Després, va tornar a l'empresa privada: president del Banco de Madrid, vicepresident executiu i conseller delegat de Banesto, conseller de La Unión y el Fénix, Seopan, Círculo de Empresarios, APD, i conseller de Finlo 99, entre altres. Preguntat sobre Franco, López de Letona afirma que era un home que "parlava poc, però quan ho feia es desprenia de les seves paraules un gran sentit comú".

El tercer degà és Alberto Monreal Luque (Madrid, 1926). Llicenciat en Ciències Econòmiques, va ser procurador a les Corts entre el 1967 i el 1971 i ministre d'Hisenda fins a l'11 de juny del 1973. Entre 1974 i 1982 va ser president de Tabacalera, quan

L'empresa era un monopoli estatal, i entre 1974 i 1988, president de l'Asociación Española de Derecho Financiero. El seu tarannà pot quedar resumit en l'anècdota que explica Jordi Pujol al seu llibre *Memòries (I)*. Pujol volia obrir una oficina de Banca Catalana a Madrid. Mitjançant l'economista Fabià Estapé va aconseguir una entrevista amb l'aleshores ministre. «Em vaig presentar al seu despatx amb un exemplar de la *Gran Enciclopèdia Catalana*, publicada per una editorial del tot legal vinculada a la banca. Era el volum corresponent a la lletra B. El vaig obrir a l'atzar. Recordo que es va obrir per la paraula *beril·li*, el metall. El ministre hi va posar un moment els ulls i tot seguit els va tornar a alçar, esverat. «Però si és en català». Estapé i jo ens vam mirar. «Vostè s'imagina que un dia el Banco de Vizcaya publicqués un llibre en basc? Mai.» Vaig abandonar el despatx ministerial amb la cua entre cames.»

El fervor d'Antonio Utrera Molina

Al juny de 1973 hi va haver una nova remodelació del govern. La novetat fou que Franco, per primer cop, en deixava la presidència i es reservava les funcions de cap d'Estat. El substituïa l'almirall Luis Carrero Blanco, a qui molts veien com garant de la supervivència d'un franquisme sense Franco. Va ser un govern breu, ja que el 20 de desembre de 1973 Carrero Blanco va morir en un atemptat d'ETA a Madrid. En aquell govern, José Utrera, Antonio Barrera i José María Gamazo van ser nomenats per primer cop.

José Utrera Molina (Málaga, 1926) és llicenciat en Dret. Va ser ministre d'Habitatge amb Carrero Blanco i posteriorment ministre secretari general del Movimiento amb Arias Navarro. Havia ocupat diversos càrrecs entre els quals trobem els de governador civil de Ciudad Real, Burgos i Sevilla. D'entre els ministres vius de Franco és el qui en conserva una adhesió més forta, si més no de manera pública. Patró de la Fundación Nacional Francisco Franco, no s'està d'explicar que "Franco mai no va ser un dictador o l'autòcrata cruel i desprietat que pretenen presentar-nos. Tampoc no va ser antidemocràtic, ni immobilista. Va tenir com a home públic grans encerts i ocasionals equivocacions. No em peneديو d'haver-li ofert la meua lleialtat".

Utrera Molina és autor del llibre de memòries *Sin cambiar de bandera* (1989, edició ampliada i revisada 2008). Tot i haver-se retirat de la vida política, Utrera Molina segueix escrivint opinions polítiques sobre l'actualitat –inclòs el procés sobiranista de Catalunya– sempre des de tesis ben properes al franquisme més ortodox. És pare de vuit fills, entre els que hi ha Maria del Mar Utrera, justament l'esposa de l'actual ministre de Justícia, Alberto Ruíz Gallardón.

Un altre dels ministres que va debutar amb Carrero és Antonio Barrera de Irimio (Ribadeo, Lugo, 1929). De formació militar, després del seu pas per la presidència de Telefònica (1965-1973) va ocupar la cartera d'Hisenda. Arias Navarro el va confirmar i el va nomenar també vice-

**A MÉS DE FRAGA, EL
2012 TAMBÉ VA MORIR
EL VALENCIÀ JOSÉ LUIS
VILLAR PALASÍ, MINISTRE
D'EDUCACIÓ ENTRE
ELS ANYS 1968 I 1973**

president segon del govern. L'octubre de 1974 va dimitir per discrepàncies amb el president del govern després de la destitució del titular d'Informació i Turisme, Pío Cabanillas i va tornar al consell d'administració de Telefònica, del qual va formar part fins al gener de 1983, ja en temps del primer govern del PSOE. A més, també ha estat membre del consell de l'Editorial Católica (EDICA), del Grupo Sema, de Corporación Financiera Hispamer, de la Compañía General de Aguas, d'Aluminio de Galicia, d'Autogrill España, conseller d'Unión Fenosa i membre del consell internacional del Banc Santander Central Hispano.

José María Gamazo Manglano (Madrid, 1929) va ser nomenat ministre subsecretari de la Presidència del Govern i càrrec de màxima confiança del president Carro Blanco. Gamazo era, des de 1964 director general de serveis de la Presidència. El gener de 1974 va deixar el Consell de Ministres i va ser nomenat president de Minas de Almadén. També ha estat president de l'Asociación de Ganaderías de Lidia de España i vocal de la Fundación Solidaridad Taurina. Arribada la democràcia va ser, juntament amb altres exministres franquistes i al voltant de la figura de Laureano López Rodó, un dels impulsors de Acción Regional, partit que es va federar amb Alianza Popular.

Els últims ministres de Franco

Després de la mort de Carrero Blanco, Franco va nomenar president del govern Carlos Arias Navarro, fins aquell moment ministre de Governació. La remodelació de govern subsegüent va deixar nous ministres. De tots ells, en segueix viu Antonio Carro. Un any més tard, entrarien al segon govern d'Arias Navarro, Fernando Suárez i José María Sánchez-Ventura.

Antonio Carro Martínez (Lugo, 1923) va ser ministre subsecretari de la Presidència fins el 12 de desembre de 1975. Doctorat en Dret i llicenciat en Ciències Polítiques, Econòmiques i Comercials. Va tenir diferents càrrecs en l'administració i va ser procurador a Corts i vicesecretari del Comitè Olímpic Espanyol. Per a aquest ministre, l'etapa final de Franco era el preludi de la democràcia que havia d'arribar: "Els dos últims anys de la vida de Franco van ser una lluita constant per avançar el més possible cap a la democràcia que s'entreveia necessària en el futur, però dins de la lleialtat a un sistema polític singular i personalitzat, que estava molt lluny de la meta perseguida." Manté paraules d'elogi per a l'aleshores cap d'Estat: "El Franco que jo vaig conèixer era un ancià respectable i bondadós; el més diametralment oposat a la figura d'un dictador." Arribada la democràcia, va militar a Alianza Popular, i va ser escollit diputat per Lugo durant quatre legislatures consecutives. Entre 1986 i 1989 va ser vicepresident segon de la mesa del Congrés de Diputats. Ha estat també director de l'Instituto de Administración Local i conseller de Vallehermoso.

**L'EXMINISTRE UTRERA
MOLINA, SOGRE DE RUIZ
GALLARDÓN, AFIRMA
QUE FRANCO "MAI
NO VA SER UN DICTADOR"**

Fernando Suárez González (Lleó, 1933) és doctorat en Dret. Va ser ministre de Treball i vicepresident tercer del govern entre el 4 de març i el 12 de desembre de 1975. Abans de ser ministre va exercir de professor de Dret a les universitats de Madrid i d'Oviedo i va tenir diferents responsabilitats a l'administració. La seva experiència al govern es limita a uns pocs mesos, temps suficient per haver-se format aquesta opinió sobre el general Franco: "El 20 novembre de 1975 [data de la mort del dictador] va entrar a la Història una figura excepcional". Entre 1976 i 1977 va ser procurador a Corts per designació del rei. El 1982 va ser escollit diputat per Lleó per Coalición Democrática (on hi havia integrada AP) i el 1986 eurodiputat per Alianza Popular, essent vicepresident del Grup Demòcrata Europeu. Després del pas per la política ha tornat a la seva càtedra universitària i ha estat defensor de l'assegurament de la Corporación Mapfre.

El darrer ministre de Franco encara viu és José María Sánchez-Ventura y Pascual (Saragossa, 1922). Notari i periodista, va ser responsable de la cartera de Justícia. Tot i la brevetat del càrrec, va haver de certificar la mort de Franco i registrar el jurament de Joan Carles de Borbó com a rei. La seva arribada al govern va ser tan tardana que mai no va arribar a conèixer personalment l'almirall Carrero Blanco. Explica que la primera vegada que va parlar amb Franco va ser el 12 de desembre de 1973. Tot i això, se'n va poder formar una opinió: "Crec sincerament que l'equanimitat de la gran Història -amb majúscula- farà justícia a la seva persona i a la seva obra, i que el balanç dels seus encerts i errors presentarà un saldo excel·lentment positiu". En deixar el ministeri de Justícia va tornar a la notaria i ha estat defensor del client del BBVA.

Un rei amb passat

Per acabar un article sobre els ministres del temps de Franco també cal citar l'home que va presidir cinc consells de ministres amb el dictador encara viu. Joan Carles de Borbó i Borbó (Roma, 1938) va exercir de cap d'Estat de manera interina entre el 19 de juliol i 2 de setembre de 1974 degut a una tromboflebitis del dictador i del 30 d'octubre de 1975 fins a la seva mort, el 20 de novembre d'aquell any. En el primer dels períodes va presidir dos consells de ministres, i en el segon, tres més. L'assumpte més important que va haver d'abordar l'encara príncep d'Espanya van ser el fets del Sàhara, que culminarien el 26 de febrer de 1976, dia que les tropes espanyoles abandonaren definitivament la colònia.

Declarat príncep hereu de la corona espanyola el 22 de juliol de 1969 per decisió del general Franco, Joan Carles havia jurat els principis fonamentals del Movimiento i lleialtat a Franco. En prendre possessió com a Cap de l'Estat, el rei va tenir unes paraules de record per l'home que l'havia escollit: "És, de pobles grans i nobles el saber recordar els qui van dedicar la seva vida al servei d'un ideal. Espanya mai no podrà oblidar qui com a soldat i estadista ha consagrat tota l'existència al seu servei."

Investigació oberta a l'Argentina

A mitjan de 2010, la justícia argentina va admetre a tràmit una denúncia contra els alts funcionaris de Franco que segueixen vius pels delictes de genocidi i crims de lesa humanitat. Un any i mig més tard, la jutgessa María Romilda Servini de Cubría va demanar al govern espanyol si s'estava investigant l'existència "d'un pla sistemàtic i deliberat per terroritzar espanyols partidaris de la forma representativa de govern a través de la seva eliminació física, i d'un que va propiciar la desaparició legalitzada de menors d'edat amb pèrdua de la seva identitat, duts a terme en el període comprès entre el 17 de juliol de 1936 i el 15 de juny de 1977". A més, requeria els "noms i últims domicilis dels membres del Consell de Ministres dels Governos de l'Estat espanyol i dels membres dels comandaments de l'exèrcit, les forces de seguretat i dirigents de la Falange" del període 1936-1977, així com "els certificats de defunció dels que haguessin mort". D'altra banda, el 27 d'abril de 2012 dues associacions van presentar una sol·licitud davant l'Audiència Nacional espanyola per tal que se citi a declarar l'exministre José Utrera Molina, en la seva condició de "presumpte corresponsable de l'execució de Puig Antich".

ANTONIO BARRERA DE IRIMO (RIBADEO, LUGO, 1929)

HISENDA

De l'11 de juny de 1973 al 29 d'octubre de 1974

Membre del consell d'administració de Telefónica (1974-1983), de l'Editorial Católica (EDICA), del Grupo Sema, de Corporación Financiera Hispamer, de la Compañía General de Aguas, d'Aluminio de Galicia, d'Autogrill España i d'Unión Fenosa. Membre del consell internacional del BSCH

FERNANDO SUÁREZ GONZÁLEZ (LLEÓ, 1933)

TREBALL I VICEPRESIDÈNCIA TERCERA DEL GOVERN

Del 4 de març a l'11 de desembre de 1975

Procurador a Corts per designació reial (1976-1977). Diputat per Lleó per Coalición Democrática (1982). Eurodiputat per Alianza Popular (1986). Vicepresident del Grup Demòcrata Europeu. Defensor de l'assegurat de la Corporación Mapfre

9 MINISTRES DE FRANCO SOBREVIVEN A FRAGA

ALBERTO MONREAL LUQUE (MADRID, 1926)

HISENDA

Del 29 d'octubre de 1969 a l'11 de juny de 1973

President de Tabacalera (1974-1982), president de l'Asociación Española de Derecho Financiero (1974-1988)

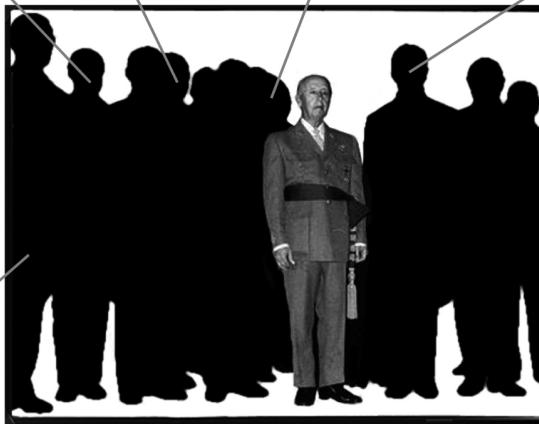

ANTONIO CARRO MARTÍNEZ (LUGO, 1923)

PRESIDÈNCIA

Del 3 de gener de 1974 a l'11 de desembre de 1975

Diputat per Lugo entre 1977 i 1989. Vicepresident segon del Congrés dels Diputats entre 1986 i 1989. Ha estat també director de l'Instituto de Administración Local i conseller de Vallehermoso

LICINIO DE LA FUENTE Y DE LA FUENTE (NOEZ, TOLEDO, 1923)

TREBALL I VICEPRESIDÈNCIA TERCERA DEL GOVERN

Del 29 d'octubre de 1969 al 4 de març de 1975

Diputat d'Aliança Popular la primera legislatura. Membre del consell d'administració del Banco Gallego, del Banco Internacional de Comercio, del Banco de Granada, del Banco Central Hispano Hipotecario, d'Espaniola de Zinc, de Dragados i d'Ibermutua

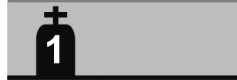

JOSÉ MARÍA LÓPEZ DE LETONA Y NUÑEZ DEL PINO (BURGOS, 1922)

INDÚSTRIA

Del 29 d'octubre de 1969 al 3 de gener de 1974

President de l'Empresa Nacional del Petróleo (Empetrol). Procurador a Corts per designació reial (1976). Governador del Banc d'Espanya (1976-1978). President de Banco de Madrid, vicepresident executiu i conseller delegat de Banesto, conseller de La Unión y el Fénix, Seopan, Circulo de Empresarios i APD, entre d'altres

JOSÉ MARÍA SÁNCHEZ-VENTURA Y PASCUAL (SARAGOSSA, 1922)

JUSTÍCIA

Del 4 de març a l'11 de desembre de 1975

Notari a Elx i Madrid (1975-1992) i defensor del client del BBVA

JOSÉ MARÍA GAMAZO MANGLANO (MADRID, 1929)

MINISTRE

SUBSECRETARI DE LA PRESIDÈNCIA

De l'11 de juny de 1973 al 3 de gener de 1974

President de Minas de Almadén, de l'Asociación de Ganaderías de Lidia de España i vocal de la Fundación Solidaridad Taurina. Impulsor d'Acción Regional, posteriorment integrada a Alianza Popular

JOSÉ UTRERA MOLINA (MÁLAGA, 1926)

HABITATGE I MINISTRE DE LA SECRETARIA GENERAL DEL MOVIMIENTO

Del l'11 de juny de 1973 al 4 de març de 1975

Patrò de la Fundación Nacional Francisco Franco

- (1) Pedro Martínez Expósito (8 de gener de 1972),
- (2) Salvador Puig Antich i Heinz Chez (2 de març de 1974)
- (3) José Humberto Baena, José Luis Sánchez Bravo, Ramón García Sanz, Juan Paredes Manot (Txiki) i Àngel Otaegui (27 de setembre de 1975)

Anàlisi del tractament mediàtic

El tractament mediàtic de la mort de Manuel Fraga va posar tot l'interès a presentar-nos un convençut de la democràcia ja des dels temps en què era ministre franquista, un home que creia en l'Estat de les autonomies, una persona de tarannà dialogant... L'exercici laudatori va ser molt més intens a la premsa de Madrid que no pas a la de Barcelona, on sobretot els mitjans pensats i publicats en català van saber donar el contrapunt a tanta informació parcial i esbiaixada.

Així, el diari *Ara* marcava distàncies ja des de la portada: *Mor Fraga, fill de Franco, pare de la Constitució*. La informació es completava amb articles d'opinió d'Andreu Mayayo ("Fraga mai no va apostar per la democràcia sinó per la continuïtat del Règim"), Toni Soler ("va ser un agent actiu de l'intent de genocidi cultural que va patir Catalunya") i Joan B. Culla. Per la seva banda, *El Punt Avui*, més tebi en els plantejaments, incloïa un dur article de Carles Ribera en què opinava: "En qualsevol estat del món mínimament decent, aquest senyor s'hauria assegut al banc dels acusats. A Espanya és un pare de la pàtria." També van donar un punt de vista crític el setmanari *Directa*, en què l'avui diputat David Fernández recordava diferents episodis de la vida de Fraga, que inclouen unes paraules adreçades a Catalunya: "la vam ocupar el 1939 i estem disposats a ocupar-la tants cops com sigui necessari".

Al marge de la premsa diària, *L'Avenç* va recuperar un extens reportatge de 2004 amb episodis com les tortures a Julián Grimau ("Què volen que hi faci si el senyor Julián Grimau insisteix a tirar-se per la finestra?", va dir Fraga). Altres mitjans que van ensenyar la cara obscura del finat van ser els diaris digitals *Vilaweb* –amb un interessant editorial on es vincula la pervivència política de Fraga i la covardia de la societat que no li n'ha demanat explicacions – i *Nació Digital* – on trobem un reportatge que posa sobre la taula les reaccions més hagiogràfiques a la mort de Fraga– així com diversos blogs personals i d'associacions per la memòria històrica.

Pel que fa a la supervivència de ministres de Franco, amb la mort de Fraga es va tornar a aquest tema. Ho va fer amb un reportatge la revista *Tiempo* a la qual, però, se li va escapar que un dels referenciats, Fernando de Liñan havia mort l'11 d'abril de 2011. Aquesta mena de reportatges, més enumeratius que d'aprofundiment, es publiquen periòdicament en alguns mitjans digitals.

VALÈNCIA, PORTA D'ENTRADA DE LA COCAÏNA A EUROPA

JOAN CANELA BARRULL I LUCAS MARCO

Nacions Unides assenjala el port de la capital del Túria com una de les rutes més importants del narcotràfic entre Amèrica Llatina i la UE

L'any 2008 un informe de l'Oficina de les Nacions Unides contra la Droga i la Delinqüència (ONUDD) assenyalava el Port de València com la principal via d'entrada de cocaïna a Europa. Llavors van encendre's els llums d'alarma, però cinc anys després el volum de mercaderies que circula per aquesta infraestructura no ha parat d'incrementar-se i el control i seguretat segueixen sent assignatures pendents. El 2012, un nou document de la ONUDD assenyalava de nou València com el destí de grans partides de cocaïna provinents de la República Dominicana. L'Autoritat Portuària afirma que hi ha un control "exhaustiu i estricte" de la seguretat. Els treballadors del port, en canvi, denuncien la manca de mitjans en la lluita contra el narcotràfic i el frau.

El Port de València és un dels grans èxits econòmics d'un país que en aquests moments necessita bones notícies en aquest sector. Durant la darrera dècada ha passat d'un volum de tràfic de 1.821.000 TEU (el contenidor estàndard amb què es mesura part del tràfic de mercaderies per mar) a 4.450.000 l'any 2012. En aquests moments és el port amb més volum de contenidors del Mediterrani occidental i el cinquè d'Europa. El 2007 va superar Barcelona i ara mateix és la principal via d'entrada de mercaderies a l'Estat espanyol, malgrat que a Algesires hi hagi més tràfic, en gran part de pas, és a dir, que no creua mai les duanes espanyoles. Ni tan sols la crisi ha aconseguit aturar aquest fenomen: el 2012 el Port de València encara va créixer un 3%.

Aquest volum de productes entrant -sobretot- i sortint no ha passat desapercbut a les màfies, que han mostrat un gran interès en la "via valenciana". El 2008, l'Informe Mundial de les Drogues, que elabora l'Oficina de les Nacions Unides contra la Droga i el Delicte (ONUDD) va assenyalar que les rutes d'entrada de cocaïna procedent d'Amèrica Llatina a Europa estaven canviant i que, davant la saturació de la tradicional "ruta gallega", estava guanyant força l'opció mediterrània amb els ports andalusos, Barcelona i, sobretot, València, a més de l'aeroport de Madrid-Barajas com a principal via d'entrada aèria. El 2012, un nou document d'aquesta agència de Nacions Unides centrat en el tràfic de cocaïna entre l'Amèrica Llatina i els Estats Units alerta de nou de forma col·lateral sobre aquest problema, assenyalant que València ha estat la receptora de "grans carregaments marítims" des de la República Dominicana, país que és també "la font més freqüent d'enviaments aeris a destins europeus".

La preocupació d'aquesta agència internacional sobre el Port de València és molt alta, més si és té en compte que a l'Estat espanyol es confiscava, el 2006, el 41% de la cocaïna europea i el 7% a nivell mundial. Thomas Pietschmann, responsable de l'Informe Mundial de les Drogues alerta a l'ANUARI MÈDIA.CAT sobre la dificultat de conèixer detalls d'una activitat que és clandestina per naturalesa i que, a més, muta a gran velocitat. "La nostra font de coneixement bàsica són les intercepcions, i aquestes poden variar per moltes causes i no sols pel volum traficant real. Les dades ens diuen que, entre 1999 i 2011, el 0,9% del total de les drogues interceptades a l'Estat espanyol va ser a aigües de la província de València. El 2011 aquesta xifra va pujar fins a l'1,3%". Aquestes xifres, però, poden dur lloc a equívocs: el percentatge pot semblar petit, però cal tenir

en compte que es calcula en referència al volum total de totes les drogues requesades. L'haixix, la droga més voluminosa, entra sobretot per la costa andalusa. Els decomisos que es realitzen a València són sobretot de cocaïna.

El fiscal antidroga de València durant 23 anys i assessor de les Nacions Unides, Luis Sanz, adverteix que "parlar de xifres en aquest tema és molt complicat i sem-

**EN LA DARRERA DÈCADADA
EL PORT DE VALÈNCIA HA
QUADRUPPLICAT EL TRÀFIC
DE CONTENIDORS I HA
ESDEVINGUT EL PRIMER
PORT DEL MEDITERRANI**

pre es treballa amb hipòtesis”. Segons ell, “tot són estimacions i, al final, no sabem si es tracta d’un percentatge molt o poc important”. Les dades de la memòria de la fiscalia general de l’Estat, per exemple, podrien donar a entendre que el problema està remetent: el 2007 van interceptar-se al Port de València 3.230 quilos de cocaïna. El 2012 en van ser sols 965, la meitat dels quasi 2.000 quilos que van trobar-se a Barajas. Sanz creu que, si bé

València va ser porta d’entrada de la coca durant uns quants anys, “hui en dia això està força superat, tot i que sempre hi ha el perill de tornar enrere”. L’exfiscal lloa sobretot la tasca policial i explica que aquests avenços també són conseqüència “de la desaparició del gran càrtel colombià de la cocaïna, que s’ha convertit en minicàrtels que s’associen i participen en les despeses segons la quantia que envien”. També cal tenir en compte que, des de 2009, el Port de València compta amb un MegaPort, un escàner que permet controlar el contingut d’un contenidor sense ni tan sols aturar el camió. Aquesta mena de giny, que també existeix a Algesires i Barcelona, ha estat finançat amb el suport del departament d’Energia dels EUA.

“Si he tingut una cosa clara al llarg d’aquests 23 anys és el caràcter evolutiu del narcotràfic. Les rutes canvien i fins i tot les pautes de consum”, explica l’exfiscal que ha viscut “des de l’època de l’heroïna fins a les pastilles o ara la coca”. Segons Sanz, València sempre ha estat una ubicació atractiva per als narcotraficants de l’Amèrica Llatina. “Tenim una AP-7 meravellosa per sortir a Europa” i un món portuari “molt tancat i impermeable, amb un gremi d’estibadors que, encara que no es puga generalitzar, és quasi medieval i amb dinàmiques hereditàries”. El fiscal afirma que “els narcos tenen uns mitjans que nosaltres no tenim i que ens superen. Et tornen boig perquè has de tractar de lluitar contra els seus últims avenços. T’has d’adaptar a la seva mentalitat quan detectes que usen una nova via o un mitjà determinat”. A més, Sanz, que ara és fiscal del Tribunal Superior de Justícia del País Valencià, destaca que és en el decomís dels diners i en la confiscació de propietats “quan es fa mal als narcotraficants i per això cal centrar-se en el blanqueig de capitals”. “Tenim una legislació molt bona en matèria de blanqueig de capitals i s’estan fent meravelles”, afegeix.

Per què València?

Teresa Domínguez és redactora en cap de Successos al diari *Levante-EMV* i probablement una de les periodistes que més de prop ha seguit l’evolució del Port de València com a node central del narcotràfic. Domínguez, com Sanz, també destaca les facilitats lingüístiques i culturals dels càrtels llatinoamericans a l’hora d’instal·lar-se a València. Altres elements que ho han facilitat ha estat la forta pressió policial exercida a Galícia – que ha desplaçat el tràfic cap al Mediterrani– i el gran volum de mercaderies que entren

EL 2008, UN INFORME DE NACIONS UNIDES ASSENYALAVA QUE EL NARCOTRÀFIC D’AMÈRICA LLATINA EMPRAVA SOBRETOT LA VIA VALENCIANA

pel Port de València -que fa que sigui impossible una revisió acurada-. També apunta al model econòmic: “Ací, durant els anys de l’especulació immobiliària i la cultura de l’oci amb diners ràpids, l’eclosió del consum de coca ha sigut brutal”.

En canvi, la periodista discrepa de Sanz en la qüestió de l’eficiència policial: “Els resultats de les investigacions de narcotràfic han caigut en picat. Els últims casos grans van ser el 2009 i 2010. Des de llavors es troben molts *ganxos* [partida de droga col·locada en un contenidor al marge de la mercaderia] però poca droga oculta en productes. Sense investigació no hi ha detinguts, però aquesta mena d’indagacions requereixen anys de seguiments i escoltes. I ara mateix això no s’està fent”. Els tres primers mesos de 2013 ja s’havien interceptat 250 quilos de cocaïna en *ganxos* a contenidors del Port de València. A finals de febrer, a més, es desarticulava a Madrid una banda de sicaris colombians -alguns dels seus membres eren exparamilitars- que haurien tingut com a missió la localització i assassinat d’uns lladres que havien robat enviaments de droga dins mateix del Port. Una altra de les dramàtiques conseqüències del narcotràfic, la violència entre bandes que sovint passa desapercebuda: “Les venjances posteriors [als robatoris] no solien ser molt amistoses -recorda Sanz- i és una xifra que no apareix en les estadístiques perquè, lògicament, no es denuncien els uns als altres”.

Domínguez, a més, posa el dit en una llaga més profunda que “els tòpics del món tancat dels portuaris”, i apunta directament al “volum de negoci que genera el Port”. “És un espai absolutament impermeable, un món tancat, complicat i molt golós. No és que sigui porós: és un colador”, bromeja Domínguez. La periodista i advocada Regina Laguna destaca “el pacte de silenci que hi ha al voltant del Port, ací a València i a tot el món”. “Després hi ha l’omertà i els interessos econòmics”, assegura Laguna, una veterana periodista especialitzada en tribunals.

Un model incompatible amb la seguretat

Juan Muria és un estibador acabat de jubilar. Durant anys va ser delegat sindical per la CGT, i ha estat testimoni directe del creixement exponencial del tràfic portuari dels darrers anys. Ismael Furió condueix un dels remolcadors que introdueixen els grans vaixells als molls. Com segurament amb qualsevol estibador, la conversa amb ells dos suposa un reguitzell d’anècdotes, moltes relacionades amb el tràfic il·legal de qualsevol cosa. Des de cocodrils escapats per les dàrsenes a polissons saltant a l’aigua en plena nit, passant per

**UN DOCUMENT DE L’ONU
ASSENYALA QUE EL 2012 EL
PORT HA ESTAT RECEPTOR
DE GRANS CARREGAMENTS
DE DROGA ARRIBATS DE LA
REPÚBLICA DOMINICANA**

la desaparició de 1.800 prismàtics de visió nocturna destinats a l’exèrcit espanyol i, naturalment, molts casos relacionats amb la droga. “Al port hi ha treballadors de nivell molt baix que cobren molt poc. Quan hi ha tants diners en joc com amb el narcotràfic és impossible impedir que algú no en cobri per, literalment, no fer res”.

Muria i Furió, però, van més enllà dels casos més o menys puntuals de corrupció

L'EXFISCAL ANTIDROGA LUIS SANZ AFIRMA QUE EL PROBLEMA “ESTÀ CONTROLAT, TOT I QUE SEMPRE ES POT ANAR ENRERE”

i -com Domínguez- apunten més amunt: “Hi ha el MegaPort, però és impossible que els vuit o deu mil camions que ixen del port cada dia passen per allí, ja que en col·lapsaria el funcionament”. També hi ha, recorden, un arc per sota del qual haurien de passar, en teoria, tots els contenidors descarregats i que va instal·lar-se quan l'Autoritat Portuària va signar l'estàndard de seguretat portuària internacional –anomenat Codi ISPS–. Tot i això, els dos treballadors afirmen que mai s'ha posat en marxa. “En el torn nocturn només hi ha sis agents de la Guàrdia Civil i els serveis duaners estan tancats, i són aquestes les hores en què succeeixen els moviments més estranys”. “A la nit –asseguren– el port és una ciutat sense llei”.

Per a aquests dos treballadors l'èxit comercial del port i la inseguretat no són elements aïllats sinó que, al contrari, es troben íntimament interrelacionats: “València és un port més car que d'altres de la zona. Entre els mariners corre la broma que hauríem de dur tots un pedaç a l'ull i un garfi a la mà. Però és ràpid, no hi ha massa miraments sobre què es descarrega ni qui ho fa i moltes coses es poden arreglar en B. Açò ha atret moltes companyies navilieres, sobretot moltes a les quals ja els va bé que no ens hi mirem gaire”, explica Furió.

A la manca de control del que es descarrega legalment –segons els estibadors només es revisen dos contenidors de cada 200 descarregats– cal sumar-hi els “vaixells pirates”, que segons Muria descarreguen a la nit sense passar pel registre portuari ni duaner, encara que òbviament ho fan contractant les empreses ubicades al port, sense que, aparentment, l'Autoritat Portuària les sancioni o pressioni de cap forma: “Jo he rebut moltíssimes amenaces de sanció per negar-me a descarregar vaixells sense full de ruta, que és una cosa que no s'ha de fer mai, ja que al final ets tu el responsable del que estigues portant a terra. Però la gent compta les hores cobrades i ho acaba fent”. I els beneficis econòmics del Port, amb una xifra de negoci que el 2012 va superar els 120 milions d'euros.

Un portaveu de l'Autoritat Portuària de València ha assegurat a Mèdia.cat que l'escàner de contenidors MegaPort “funciona tots els dies laborables” i que l'arc secundari es troba “en ple funcionament després d'haver estat avariat unes setmanes”. Segons aquesta versió hi ha “un control estricte de la seguretat mitjançant tècniques d'anàlisi de riscos” a més d'unitats especialitzades en matèria de drogues i mercaderies falsificades, efectuant-se “controls exhaustius i anticipant-se a l'arribada dels vaixells”.

Problemes de seguretat o de model?

El caos en el control de les mercaderies que entren pel Port de València va passar a primer pla d'actualitat l'octubre passat, però paradoxalment per un assumpte no relacionat amb les drogues. El desmantellament de la presumpta trama de contraban i evasió

fiscal liderada per l'empresari Gao Ping va posar el focus en els buits de seguretat que havien permès l'entrada durant anys de tones de mercaderies sense declarar. De fet, el Port de València també apareix en un altre informe de la UNODD sobre contraban de mercaderies falsificades.

Segons Javier Gimeno, president de l'associació de camioners autònoms Transcont, el problema es troba totalment generalitzat i fins al 80% dels contenidors que travesen les duanes del Port de València porten en realitat més pes del que declaren, tot i l'existència de sensors de pes tant a les grues que descarreguen els contenidors dels vaixells com a les entrades i sortides del recinte portuari. Gimeno –l'associació del qual està immersa en un greu conflicte amb l'Autoritat Portuària– no s'està de parlar d'un frau fiscal "impressionant" motivat per una "política comercial" que permetria aquest desgavell. Una denúncia que porta a un altre dubte: si ni tan sols se sap quan pesen el contenidors, qui sap el que porten dins?

Quan va saltar el cas Gao Ping, el president de les Associacions Xineses de Catalunya, Lam Chuen Ping va especular sobre la "vista grossa" que podrien estar fent alguns agents -tant de la Guàrdia Civil com de la policia espanyola o duaners- a canvi de possibles suborns, encara que no va arribar a citar explícitament la paraula. Els representants dels diferents cossos implicats neguen l'existència de corrupció i posen l'accent en els mitjans destinats. Segons un portaveu de l'Associació Unificada de la Guàrdia Civil (AUGC), el problema radicaria en els escassos efectius destinats a investigació –"la majoria es dediquen a tasques rutinàries de control documental"– i la manca de formació específica. El Sindicat Independent de l'Agència Tributària (SIAT), per la seva part, denuncia la manca de mitjans. Només hi ha 30 funcionaris per analitzar la documentació de milions de contenidors. Una incapacitat de control que va més enllà de la precarietat estricta de recursos i que l'estibador Juan Muria descriu de forma bastant gràfica: "Si un guàrdia civil decideix encendre el MegaPort, frenant així l'eixida de camions, en menys d'un quart d'hora tindrà una ordre d'un superior d'apagar-lo i deixar de fer la mà".

La diversitat d'actors implicats en la gestió del Port fa difícil saber qui té la responsabilitat final en cada decisió. Les instal·lacions, en general, són competència del Ministeri de Foment, encara que l'Autoritat Portuària té força autonomia. Les duanes depenen del Ministeri d'Hisenda i els cossos de seguretat ho fan directament del Ministeri d'Interior. Però aquest darrer es passa la pilota entre les competències de la Policia Nacional espanyola i la Guàrdia Civil, ambdós cossos presents al port. Una portaveu de l'institut armat explica a l'ANUARI MÈDIA.CAT que "no s'ha retallat la plantilla destinada al Port de València, que compta amb tota la seguretat que s'avalua com a necessària". Els 160 agents adscrits a la caserna de Cantarranas tampoc s'ha ampliat els darrers anys a pesar de l'important creixement del seu volum de feina.

**TREBALLADORS DEL PORT
AFIRMEN QUE "NO HI HA
MASSA MIRAMENTS SOBRE
QUÈ ES DESCARREGA I QUI
HO FA, NI MITJANS PER
CONTROLAR-HO TOT"**

L'Autoritat Portuària de València ha reconegut algun problema en el control del sobrepès i el frau fiscal, però es posa l'accent que aquest és "un problema generalitzat al sector" i anuncien la col·laboració "en les campanyes puntuals de control de pes que l'Administració [autonòmica] promou en els accessos al Port".

Anàlisi del tractament mediàtic

Les intercepcions de partides de droga i les detencions de presumptes narcotraficants acostumen a ser notícia als mitjans valencians, però poques vegades es relaciona aquests casos concrets amb la situació general del Port. Tot i això, aquesta instal·lació és objecte periòdic d'anàlisi per part de la premsa econòmica i generalista, que normalment en lloa els resultats.

Quan el 2008, per primera vegada, l'Oficina de les Nacions Unides per la Droga i la Delinqüència (ONUDD) va assenyalar València com una de les principals vies d'entrada de cocaïna a Europa, els mitjans que ho van publicar -almenys tots els diaris de València i alguns de Madrid- van limitar-se a fer-se'n ressò sense anar més enllà. Només *Levante-EMV* ha mantingut una cobertura més o menys constant del problema amb peces específiques, com una entrevista al llavors fiscal antidroga Luis Sanz.

La desarticulació de la trama de contraban de Gao Ping va tornar a posar el Port de València sota els focus, però un altre cop els mitjans van desvincular la situació al port amb aquests fets. *Las Provincias* va publicar llavors un reportatge on s'incidia en la manca de mitjans i el gran volum de mercaderies com a motius que explicarien la permeabilitat d'aquestes instal·lacions, rebutjant explícitament l'existència de trames corruptes i obviant qualsevol debat sobre el model de creixement. Només recentment *El País* ha fet referència més explícita a la competitivitat aconseguida mitjançant la manca de control durant la cobertura d'un conflicte laboral entre l'Autoritat Portuària i els transportistes autònoms, però el reportatge no feia cap menció al tràfic de drogues.

Sobre les dificultats de treballar amb fonts judicials o policials, Regina Laguna adverteix: "Sempre cal anar amb molt de compte amb què escrius i com ho escrius i sempre treballar amb papers a la mà". Per a la cap de Successos de *Levante-EMV* el treball periodístic amb fonts policials resulta complicat "perquè necessites parlar amb qui està fent la investigació, és a dir, policies judicials subjectes a secret professional que se la juguen". En definitiva, ambdues periodistes coincideixen: "La confiança permet que al final tingues unes fonts potents", explica Domínguez. "La principal clau és que les fonts confien en tu", opina Laguna. "Jo he arribat a guardar una informació durant mesos, però eixa font continue tenint-la", afegeix. Segons conclou Domínguez, "és molt difícil perquè en realitat no els interessa parlar".

32 MILIONS D'EUROS EN SUBVENCIONS A LA PATRONAL

JOÃO FRANÇA

**Foment, Pimec i la resta
d'organitzacions empresarials
reben ajudes públiques de la
Generalitat similars a les que
reben els sindicats**

Les subvencions que reben els grans sindicats com CCOO i UGT són tema de debat habitual en la política, el carrer i els mitjans de comunicació. La patronal, però, també està subvencionada. L'any 2011, les organitzacions empresarials catalanes van rebre 31,7 milions d'euros del pressupost de la Generalitat -l'administració que més fons destina a aquestes entitats- en concepte de subvencions a la seva activitat i fons de formació. Es tracta d'una xifra molt semblant a la que van rebre aquell any els sindicats pel mateix concepte, 32 milions d'euros.

Als Països Catalans les patronals reben aportacions de l'administració per tres vies diferents. La primera, els fons destinats a la formació de persones ocupades, que provenen majoritàriament de les cotitzacions d'empreses i treballadors a la Seguretat Social. La segona, les subvencions que reben les grans organitzacions en compensació per les seves funcions de representació institucional: es tracta de la remuneració que reben per la seva participació en organitzacions com el Consell del Treball Econòmic i Social (CTESC), el Consell de Política Industrial de Catalunya, ACCIÓ o el Servei d'Ocupació de Catalunya, entre d'altres. Actualment, aquesta mena d'ajuts només són concedits per la Generalitat de Catalunya. La tercera via es dona a través d'acords puntuals de cadascuna de les patronals amb tots els nivells de l'administració. Aquest reportatge sistematitza les aportacions públiques concedides per les dues primeres vies. En qualsevol cas, les subvencions mitjançant acords puntuals representen una part molt menor del total de fons públics concedits a la patronal: en el cas de Foment només suposa un 4,3% del finançament públic total rebut l'any 2011, segons reconeix la pròpia organització empresarial.

La formació, la partida més important

La partida més important es destina a la formació. L'any 2010 les organitzacions empresarials van gestionar per aquest concepte 32,2 milions d'euros dels 64,8 milions que hi destinava el govern del Principat. El 2011 la xifra es va reduir fins als 28,9 de 58,3 milions. És, amb diferència, l'assignació per formació més generosa dels Països Catalans. La convocatòria per 2011 al País Valencià era de 37,3 milions d'euros per a sindicats i patronals, i a les Illes Balears de 8,3 milions.

Per a Foment, la principal patronal catalana, la formació representa un 84% dels diners que rep de l'administració. És si fa no fa el mateix que representa per als sindicats. Un informe de la Sindicatura de Comptes de Catalunya sobre les subvencions rebudes per les organitzacions de treballadors l'any 2009 assenyalava que aquests fons per a formació representen el 80% del total de les aportacions públiques concedides als sindicats per part de les administracions catalanes.

Els fons d'aquesta partida són finalistes, que significa que es destinen íntegrament a finançar les activitats de formació per a les quals han estat assignats. Per això mateix, algunes veus, com la de Josep González, president de Pimec, asseguren que "no es poden considerar fons públics, perquè són uns diners que se'n assigna i que hem d'executar". En un comunicat, la patronal valenciana CIERVAL declara que "tot i que oficialment es considerin subvencions, en realitat són encàrrecs de gestió".

A Catalunya, l'any 2011, el 21,6% d'aquests fons van anar destinats a Foment, el 9,8% a PIMEC, patronal de la petita i mitjana empresa, i el 18,23% a altres 82

**LA MAJOR PART DE
LES SUBVENCIONS
REBUDES PER PATRONAL
I SINDICATS, UN 80%,
PROVENEN DELS FONTS
PER A FORMACIÓ**

organitzacions empresarials que fan formació específica per al seu sector, moltes de les quals afiliades a les dues anteriors. Els sindicats, que gestionen tant els ajuts intersectorials com sectorials a través de les centrals, van rebre el 50,3% restant.

Aquests recursos provenen, en la seva majoria, de la quota de formació professional, per la qual es descompta un 0,7% de base de cotització de la nòmina d'un treballador. Aquest aporta un 0,1% i l'empresa el 0,6% restant. La gestió d'aquests fons correspon a la Fundació Tripartita per a la Formació en l'Ocupació, en la qual participen a parts iguals l'administració estatal, les patronals i els sindicats. Aquesta fundació distribueix els fons per comunitats autònomes i n'hi delega l'administració, perquè al seu torn distribueixin els recursos a parts iguals entre sindicats i patronals, tot i que el Reial Decret-llei 3/2012 va obrir la porta perquè també puguin optar a aquestes subvencions les empreses privades.

“CAL QUE HI HAGI UN BON CONTROL DELS FONS DE FORMACIÓ. PERÒ AIXÒ ÉS EL QUE FALLA EN AQUEST PAÍS”, AFIRMA UN EXPERT EN RELACIONS LABORALS

Manca de control públic

Ramon Alós, professor de sociologia de la UAB especialitzat en organització i relacions laborals, troba correcte que les mateixes organitzacions gestionin aquests fons dedicats a la formació ocupacional. “Això passa en molts països europeus, però cal que hi hagi un bon control. Això és el que falla en aquest país”, assegura. La preocupació d'Alós fa referència a casos de malversació de fons com el que es va detectar en la Confederació d'Empresaris del Baix Llobregat (CEBLL). Un informe de fiscalització de la Sindicatura de Comptes de Catalunya, publicat l'any 2007 i ampliat l'any 2010, abordava irregularitats relacionades amb els fons públics transferits a la CEBLL per a programes de formació professional ocupacional en el període 1995-2001. La recerca hi va detectar un total de 146 irregularitats i la Generalitat va revocar vuit subvencions, per les quals va exigir el reintegrament de 3,8 milions d'euros. L'entitat va retornar poc més de 12.400 euros a les arques públiques i tot seguit es va declarar insolvent.

Alós explica que, a nivell estatal, la Fundació per la Formació Contínua va canviar d'estructura l'any 2001 “per diversos problemes de mal ús dels fons, que de la formació professional es desviaven cap a organitzacions”. Tot i que pràcticament no hi ha casos penats, perquè “ha funcionat la prescripció del delictes i, en alguns casos, una certa complexitat en no descobrir el pastís, per les conseqüències que podia tenir”. Per la seva banda, des de Foment asseguren que s'exigeix una justificació “escrupolosa” de les despeses realitzades amb fons públics, i entenen que “així és com ha de ser” per evitar usos fraudulents d'aquests recursos.

El president de Pimec també està d'acord que siguin sindicats i patronals els que gestionin aquests fons de formació i demana “més rigor”, però en un altre sentit. “No s'ha marcat mai la línia de les necessitats d'aquesta formació”, assegura González, que

reclama l'existència d'un organisme que estableixi els objectius de formació en cada moment segons les necessitats del mercat.

Fons per representar l'empresariat

La segona via d'ingressos públics de les patronals són les subvencions que es concedeixen en compensació per les funcions de representació institucional. Actualment, en el marc dels Països Catalans aquesta mena d'ajuts es limiten a Catalunya, després que a finals de 2011 el govern balear, encapçalat per José Ramón Bauzà, modifiqués la llei de participació institucional aprovada mesos abans per l'anterior executiu i n'eliminés el finançament previst per a les entitats.

La Generalitat de Catalunya va implantar aquestes subvencions durant l'època del govern tripartit d'esquerres. L'any 2010 va dedicar 2,5 milions d'euros al funcionament de les patronals, mentre que els sindicats en van rebre 3,2 milions. L'any 2011 les entitats empresarials van rebre una mica més, 2,7 milions d'euros, tot i que d'aquesta xifra un 75% el va rebre Foment i el 25% restant Pimec. Els sindicats, en canvi, en van rebre una mica menys, 2,7 milions per aquesta partida, que van anar destinats només a CCOO (el 51%) i UGT (el 49%). Ni un euro per a CGT o la Intesindical, entre d'altres.

Però, què justifica la concessió d'aquests fons? El professor Ramon Alós explica que a sindicats i patronals l'Estat els reconeix la funció social de definir a través de la negociació col·lectiva les condicions laborals. "És una funció que l'Estat delega en aquestes organitzacions, i ho demostra el fet que a un conveni col·lectiu entre organitzacions majoritàries en el seu àmbit se li reconeix el rang de llei", concreta. Alós considera que "és una funció important i és el que justifica que rebin fons públics".

Josep González, de Pimec, valora molt positivament l'existència d'aquests fons perquè, assegura, les patronals no treballen només per als seus afiliats, "sinó per a tot l'entramat empresarial". El president explica que aquests fons permeten a Pimec cobrir les despeses de personal dels més de 200 treballadors que es dediquen a tasques de representació. "Si haguéssim de viure només de les quotes dels afiliats seria injust i quedaria en risc la representació patronal i sindical", conclou.

Des de Foment també valoren positivament aquests fons, perquè consideren que les hores que dediquen els seus treballadors a funcions institucionals van en detriment de donar serveis directes als seus afiliats. Fonts de la patronal asseguren, però, que són

**PIMEC RECONeix
QUE AMB ELS FONTS
DE REPRESENTACIÓ
INSTITUCIONAL PODEN
COBRIR LES DESPESES DELS
SEUS 200 TREBALLADORS**

partidaris d'un altre model en el cobrament d'aquests ajuts. Aspiren a deixar de rebre aquestes subvencions per, a canvi, passar factura a l'administració per les despeses de participació institucional. Es tractaria de definir una tarifa per les hores que dediquen els professionals de Foment cada any a les funcions de representació, perquè les consideren "serveis prestats" a la Generalitat. "Així la justificació seria més

evident, quedaria clar que respon a tantes hores de tants treballadors”, expliquen des de la patronal catalana.

Els ajuts de representació institucional es reparteixen de forma proporcional entre patronals i sindicats, però no hi ha cap normativa que especifiqui que hagi de ser forçosament així. Ramon Alós explica que “és una tradició del país que es va mantenint, perquè s’entén que patronals i sindicats són representants del col·lectiu d’empresaris i treballadors”. En canvi, Salvador Aguilar, de l’Observatori del conflicte Social de la UB, considera que aquesta mena de repartiment suposa “un desequilibri total”.

A l’últim quadrimestre de 2012 la Seguretat Social registrava 6,8 milions de treballadors -1,7 milions dels quals aturats- donats d’alta als Països Catalans i 337.000 empreses que hi estan radicades. La proporció és d’una empresa per cada 18 treballadors, xifra que segons Aguilar posaria en qüestió el repartiment proporcional dels fons. No obstant això, el president de Pimec considera que el repartiment és l’adequat. “Si es fes per número d’empreses o treballadors afiliats a la institució seria totalment desproporcionat”, assegura González, que explica que “quan aquesta sistema va implantar-se es va entendre que la representativitat o paper institucional de patronals i sindicats era proporcional”.

El jutge Miquel Àngel Falguera, del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya, és d’un parer radicalment diferent. “Que patronals i sindicats rebin el mateix aparentment està molt bé, però és injust”, assegura. Troba fora de lloc que les organitzacions empresarials “que tenen molts més mitjans econòmics que els sindicats”, diu, rebin diners dels pressupostos de la Generalitat de Catalunya. Fonamenta la seva opinió en el model de relacions laborals de l’Estat espanyol, que considera “molt descompensat”.

El jutge explica que per als sindicats preval la representativitat. La seva representació no és proporcional al nombre d’afiliats que tenen, sinó al nombre de delegats que han obtingut, i aquest sistema, assegura, és “molt particular de l’Estat espanyol”. Aquest model, diu, afavoreix la no afiliació sindical, ja que els sindicats assumeixen la negociació col·lectiva en representació de tots els treballadors, hi estiguin afiliats o no. “En altres països, com per exemple Suècia, el 80% dels treballadors estan afiliats, perquè el conveni col·lectiu només s’aplica als afiliats”, explica Falguera. Per això, creu que estan justificats els fons públics que reben els sindicats. En canvi, no pensa el mateix pel que fa a les patronals. Les organitzacions empresarials estan representades en la negociació col·lectiva en funció del seu nombre d’afiliats. “Aquí és on es produeix la disfunció: mentre en els sindicats prima la no-afiliació, en l’àmbit patronal prima l’associació”, conclou. Per aquesta raó, considera que tenen prou recursos propis per fer front a la seva funció de representació institucional. Tot i això, el president de Pimec assegura que a l’Estat espanyol l’afiliació és molt baixa també pel que fa a les patronals.

LES AJUDES PÚBLIQUES DE LA GENERALITAT DE CATALUNYA A LES PATRONALS TAMBÉ HAN PATIT LES RETALLADES. AL 2012 VAN DISMINUIR EL 70% RESPECTE AL 2011

El professor Salvador Aguilar considera que les patronals ja tenen prou beneficis. “En una societat capitalista hi ha un biaix estructural que afavoreix les patronals. Els centres de decisió donen suport de manera natural a l’empresariat”. Miquel Àngel Falguera critica també la desigualtat que representa el que anomena el “patrimoni acumulat” que les patronals han pogut conservar i que la dictadura va arrabassar als sindicats. Des de Foment remarquen com una de les seves principals fortaleces el seu patrimoni immobiliari, la seu a la Via Laietana que van adquirir els afiliats l’any 1934.

Més enllà de les opinions sobre la idoneïtat d’aquest repartiment, la Sindicatura de Comptes remarcava en el seu darrer informe sobre les subvencions concedides als sindicats que “el procediment de concessió directa amb caràcter excepcional pot atemptar contra el principi d’igualtat i contra el dret a la llibertat sindical”, donat que s’assigna la subvenció a les organitzacions més grans sense obrir la porta perquè altres hi puguin optar. De fet, remarca que hi ha l’antecedent d’una sentència del Tribunal Constitucional de l’any 1985 contra uns pressupostos de l’Estat que preveïen de forma nominativa l’atorgament de subvencions a les centrals sindicals més representatives. Per això, la institució suggereix que aquests fons s’haurien de gestionar mitjançant una convocatòria pública anual.

Els efectes de la crisi i les retallades

Les patronals tampoc han quedat exemptes de les retallades i els impagaments de les administracions. El conjunt de les subvencions de la Generalitat de Catalunya a les patronals es van reduir en un 8,7% entre 2010 i 2011. La reducció va afectar bàsicament a les que es donen per a formació i el 2012 es va accentuar encara més. Tot i que encara no són públiques les dades de les subvencions concedides, la convocatòria del 2012 va patir una reducció del 72% en relació a la de l’any anterior.

Pel que fa als fons per representació institucional, mentre que el total concedit es va reduir un 4,3% l’any 2011, les patronals van rebre un 9,4% més que 2010. La retallada va afectar només als sindicats, i com a resultat es va concedir exactament la mateixa quantitat als dos tipus d’organització. A les Illes Balears es van eliminar subvencions a patronals i sindicats per valor d’un milió i mig d’euros, totes menys les que es dedicaven a formació i qüestions de salut laboral. Segons les dades del Govern, la retallada va afectar en 679.000 euros a la patronal.

El president de Pimec assegura que “hem acceptat tots d’una manera responsable” les retallades de fons públics. “Estem davant d’una situació on tothom s’ha d’ajustar i ens hi hem hagut d’adaptar”, considera González, “però si es segueixen reduint els fons afectarà molt la nostra capacitat de personal”, afegeix.

Més enllà de les retallades, el principal problema que es troben les patronals

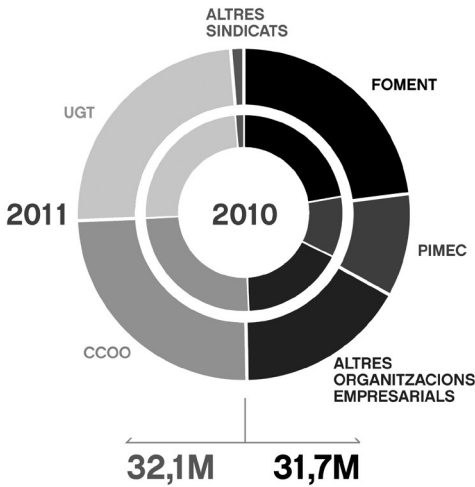
LA PATRONAL VALENCIANA CIERVAL VA QUEIXAR-SE AMB DURESA CONTRA EL GOVERN DE FABRA PELS IMPAGAMENTS DE LES SUBVENCIONS

són els impagaments de l'administració. El mes de març de 2012, la patronal CIERVAL publicava un dur comunicat contra la Generalitat Valenciana que, per aquelles dates, tenien pendents pagaments corresponents als anys 2010 i 2011. "Aquesta situació, si no se soluciona ràpidament, pot acabar amb el model d'interlocució social que tant ha contribuït a la concòrdia i la pau social", assegurava el text. Tot i que encara no han cobrat tots els diners que els deu l'administració, un any després es neguen a fer declaracions sobre el tema.

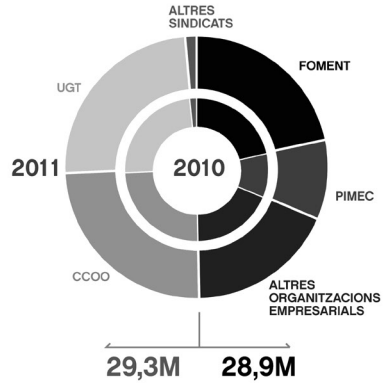
Fonts de Foment asseguren que també pateixen la crisi. "Associats que no poden pagar la quota, lloguers que no podem cobrar, i també estem patint la morositat, especialment la pública, però com qualsevol altra empresa", resumeixen. A principis de 2013, els deutes de les administracions amb la principal patronal catalana per fons assignats el 2011 i el 2012 són de 5,9 milions d'euros. No obstant això, a diferència de CIERVAL, Foment no ha volgut cridar l'atenció sobre aquest deute i asseguren que són comprensius amb els problemes de tresoreria de la Generalitat. Les quotes dels socis i, sobretot, les rendes del seu patrimoni immobiliari permeten que segueixin tancant els balanços anuals amb marge de benefici.

SUBVENCIONS PÚBLIQUES A LA PATRONAL I ALS SINDICATS

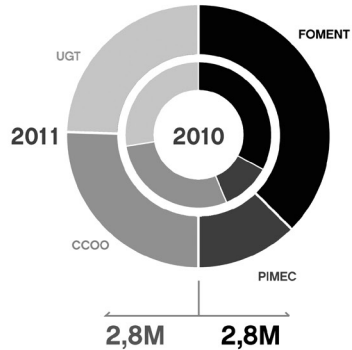
SUBVENCIONS GLOBALES A SINDICATS I PATRONAL 2010-2011 (ÀMBIT CATALUNYA)

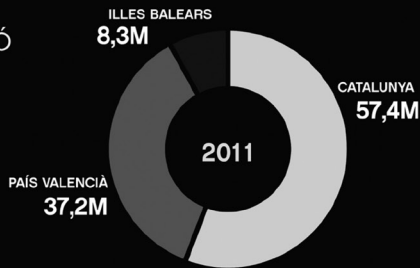
SUBVENCIONS PER A FORMACIÓ OCUPACIONAL 2010-2011 (ÀMBIT CATALUNYA)

SUBVENCIONS PER PARTICIPACIÓ INSTITUCIONAL 2010-2011 (ÀMBIT CATALUNYA)

SUBVENCIONS PER A FORMACIÓ OCUPACIONAL (ÀMBIT PPCC)

Fonts: DOGC, DOCV i BOIB

Anàlisi del tractament mediàtic

Les subvencions a les patronals han aparegut en moments puntuals en els titulars de la premsa, però en poques ocasions amb una anàlisi detinguda. *Las Provincias*, per exemple, publicava el 23 de desembre de 2012 una informació titulada “Las subvenciones a patronal y sindicatos se disparan y ya rozan los 50 millones” amb motiu de la publicació d’un informe de la Sindicatura de Comptes del País Valencià sobre les subvencions concedides pel Servei Valencià d’Ocupació i Formació (Servef) durant l’any 2011. En el text es detallaven les principals partides, la més important de les quals es va atorgar a la patronal CIERVAL.

El setmanari *El Triangle* és dels pocs mitjans dels Països Catalans que ha apostat per parlar-ne amb més detall. En un reportatge de Francesc Ràfols publicat l’1 de juny de 2012 sota el títol “Les associacions patronals suquen de l’erari públic” pretenien rebatre la cançó que insisteix que els sindicats reben massa subvencions. El reportatge feia un recorregut per la polèmica que genera aquesta qüestió i aportava algunes dades pel que fa a les subvencions concedides, però se centrava en les subvencions a nivell estatal, atorgades a la CEOE. Ho feia citant un reportatge publicat el 10 d’octubre del 2010 al diari *Público* que feia al·lusió al pressupost total de l’entitat (587 milions d’euros l’any 2010) i al percentatge provinent de fons públics (un 68%). Aquesta informació, titulada “La CEOE, un gran negocio engrasado con dinero público” i signada per Susana R. Arenes i Ana Tudela, xifrava en un 68% el percentatge dels seus ingressos provinent de les arques públiques. Els pressupostos de l’entitat inclouen 3.729 treballadors en plantilla i 486 seus. Una setmana més tard, Ana Tudela publicava un article que va tenir molt de ressò sota el títol “La patronal paga en España a 35.000 personas”.

La qüestió també s’ha abordat des d’articles d’opinió en alguns mitjans considerats progressistes. Un exemple recent és un article d’Ignacio Escolar publicat el 10 de febrer del 2013 a *El Periódico*: “La patronal també la pagues tu”. L’articulista criticava els escàndols relacionats amb la CEOE per acabar recordant les dades publicades a *Público* pel que fa als fons públics.

La cobertura d’aquesta qüestió s’ha centrat especialment en les subvencions rebudes per les patronals estatals, fins i tot les publicades per mitjans, com *El Triangle*, que tenen els Països Catalans com a marc de referència. L’explicació que hi dóna un periodista que va investigar aquest tema és que les subvencions a la patronal es reparteixen més que les que reben els sindicats, aglutinades per les grans centrals. També cal tenir en compte que la situació és molt diferent arreu dels Països Catalans.

ELS NEGOCIS CATALANS A LES DICTADURES ÀRABS

MARC FONT

Multinationals com Repsol, Gas Natural, Roca o Borges s'han lucrats durant dècades a països governats per règims dictatorials. Després del triomf de les primaveres àrabs, continuen operant-hi

Grans corporacions catalanes com Repsol, Gas Natural Fenosa, Roca o Borges es lucren a països àrabs governats per règims corruptes i poc o gens democràtics. Durant les últimes dècades, el Marroc, Algèria, Jordània o Aràbia Saudita han estat un objectiu estratègic en el procés d'internacionalització de l'empresa catalana. La Líbia de Gadafi i l'Egipte de Mubarak també van ser una bona font d'ingressos per Repsol o Gas Natural, que hi van operar a partir d'acords amb les empreses energètiques que depenien dels règims dictatorials. Els governs català i espanyol fomenten aquesta mena d'operacions amb l'argument que dinamitzen l'empresa local i contribueixen a crear riquesa. L'Observatori del Deute, en canvi, denuncia que d'aquesta manera es legitimen "règims dictatorials i corruptes".

Amb l'objectiu declarat d'ajudar a "la internacionalització de les empreses catalanes per contribuir a la sortida de la crisi", el president de la Generalitat, Artur Mas, va encapçalar del 28 de febrer al 2 de març del 2012 una visita oficial al Marroc. A banda dels aleshores consellers Francesc Xavier Mena (Empresa i Ocupació), Lluís Recoder (Territori i Sostenibilitat) i Josep Maria Pelegrí (Agricultura) i del secretari d'Exteriors, Senén Florensa, Mas va viatjar acompanyat de prop de 200 representants de companyies del Principat. Durant l'estada, el govern català va reunir-se amb diversos ministres del govern de Mohamed VI, entre els quals destacava el president de l'executiu, Abdelilah Benkirane. L'objectiu d'aquesta visita diplomàtica era facilitar que les companyies catalanes es poguessin posicionar "en la licitació dels principals projectes" del Marroc, que plantejava portar a terme una inversió de 10.000 milions d'euros en infraestructures.

La visita constitueix un exemple paradigmàtic de diplomàcia empresarial. El que sovint s'ignora a l'hora d'informar d'aquesta mena d'accions de suport a l'empresa catalana és que països com el Marroc, al marge de representar bones oportunitats de negoci, es caracteritzen per un respecte més aviat baix dels drets humans. En el cas del reialme alauita, organitzacions com Human Rights Watch (HRW) o Amnistia Internacional (AI) han denunciat reiteradament les violacions dels drets humans que comet el règim que encapçala el monarca Mohammed VI. En el seu darrer informe anual, publicat al maig del 2012, AI subratllava, entre altres aspectes, que es manté la persecució i l'empresonament dels activistes crítics amb la monarquia, la mateixa situació que pateixen els que defensen el dret a l'autodeterminació del Sàhara Occidental, territori ocupat pel Marroc des del 1975. Situacions similars es produeixen a països com Algèria, Líbia, Tunísia, Egipte, Jordània, Aràbia Saudita, Bahrain o Ièmen, on multinacionals catalanes com, per exemple, Repsol, Gas Natural, Roca o Borges han realitzat importants operacions durant els darrers anys. Abans i després de les Primaveres Àrabs.

Els investigadors de l'Observatori del Deute de la Globalització (ODG) Mariona Sebastià, Verónica Saavedra i Unai Zumalde han indagat l'activitat de les empreses catalanes a Marroc, Guinea Equatorial i Líbia a l'informe *Las relaciones del Estado español con regímenes dictatoriales*. Pel que fa referència al Marroc, el document fa especial incidència en Repsol, una de les corporacions catalanes que fa més negocis al regne alauita. La companyia presidida per Antoni Brufau, que té la Caixa com a accionista de referència, explora diversos pous associada a l'empresa estatal marroquina ONHYM, amb la qual també participa en el consorci que explota el jaciment de gas a l'àrea de Tànger-Larache. Una altra integrant del consorci és Gas Natural Fenosa, companyia que té com a accionistes principals la Caixa (36%), a través de Critería, i la mateixa Repsol (30%). L'empresa energètica amb seu a Barcelona també és l'operadora a

**REPSOL I GAS NATURAL
OPEREN D'ACORD AMB LES
EMPRESSES ENERGÈTIQUES
CONTROLADES PELS
GOVERNS DEL MARROC,
ALGÈRIA I LÍBIA**

través de Metragaz del tram marroquí del gasoducte Magrib-Europa. Metragaz és una aliança d'empreses entre Gas Natural Fenosa (72,3%), la portuguesa Transgas i la pública marroquina SNPP.

En els països àrabs en què operen, tant Repsol com Gas Natural Fenosa ho fan associades a companyies estatals controlades pels governs locals. Des de l'ODG

s'alerta que aquesta mena de convenis suposen a la pràctica "connivència empresarial amb els règims dictatorials d'aquests països". Com a resposta, un portaveu de Repsol afirma que "gran part de les activitats que desenvolupem, es porten a terme amb socis, no únicament amb les companyies petrolieres nacionals. Les relacions es formalitzen a través dels acords d'operació conjunta, en els quals es defineixen les responsabilitats que tindran tots els participants, de tal manera que la relació de Repsol no s'interpreti com una presa de posició davant conflictes socials o polítics".

Una altra gran empresa catalana implantada al Marroc és Roca Sanitarios, que té una fàbrica a Settat des del 1994. Precisament, a finals del 2011, els treballadors de la planta hi van protagonitzar una vaga de més de dos mesos per reclamar la creació d'una secció sindical, opció que l'empresa els negava fins que la protesta la va fer cedir. També cal destacar el grup òptic Indo, present al país alauita des del 1993; Borges, que hi opera a través de la filial Borges Morocco (creada el 2000); Bamesa, que el 2012 va instal·lar una factoria a la zona franca de Tànger; Mango, que hi té tendes i proveïdors; Cobega, que hi té quatre plantes de la seva filial ECCBC i que va ser una de les empreses que va participar al viatge que hi va fer l'any passat Artur Mas; o el grup hotelier Husa, que hi compta amb dos establiments. A més, durant els últims vint anys, desenes de petites i mitjanes empreses catalanes han deslocalitzat les seves fàbriques o han arribat acords a empreses locals per establir-se al Marroc.

Presència arreu del món àrab

Un altre país àrab amb una forta presència empresarial catalana és Algèria, on el president Abdelatif Bouteflika va ser reelegit el 2009 amb un sospitós 90% dels vots i on AI ha denunciat que l'aixecament de l'estat d'excepció vigent des del 1992 no ha acabat amb les restriccions a la llibertat d'expressió, associació i reunió. Segons consta en la tesina elaborada per l'ODG, a Algèria hi operen Repsol, Gas Natural Fenosa i Cobega, novament amb la filial ECCBC. Pel que fa a les companyies energètiques, ambdues tenen acords amb la governamental Sonatrach. La petroliera, que segons el seu pla estratègic 2012-2016 preveu invertir al país 19.000 milions d'euros, forma part d'un consorci per desenvolupar sis nous camps de gas a la regió de Reggane Nord. La gasista té un 10% de l'accionat de Medgaz, l'operadora del gasoducte submarí Algèria-Europa de la qual Sonatrach ostenta el 26%. L'empresa pública algeriana és accionista de la catalana (3,85%). Ambdues van enfrontar-se prèviament en un litigi judicial sobre els preus

ROCA, BORGES, COBEGA O INDO SÓN ALGUNES DE LES MULTINACIONALS CATALANES AMB PRESENCIA EN ESTATS DICTATORIALS

del gas al país magribí que va acabar suposant un sobrecoast de 1.300 milions per a Gas Natural Fenosa. Aquest sobrecoast serà assumit en part pels consumidors a través d'un recàrrec a la tarifa del gas que vol tirar endavant el govern espanyol, segons informava el diari *El País* el passat 24 de gener.

Jordània i l'Aràbia Saudita comparteixen diversos trets: són països d'aclaparadora majoria musulmana, governats per una monarquia -absoluta en el segon cas-, en què part de la població va prendre els carrers per intentar forçar reformes aprofitant l'onada de la Primavera Àrab -tal com també va passar al Marroc-, i on les detencions i la repressió dels manifestants van ser habituals. No hi va haver, per tant, cap canvi democràtic. A Jordània hi ha instal·lada des del 2005 una filial del Grup Borges, que obté part de l'oli que produeix a Síria. A Aràbia Saudita, a banda de botigues de Mango, Tous o Porcelanosa i de restaurants Pans & Company -companyia que pertany a Agrolimen, el holding de la família Carulla-, Repsol va participar des del 2004 fins al gener del 2012 en un consorci amb l'estatal Aramco i la italiana Eni per buscar gas a la conca de Rub al'Khali. Al juliol del 2012 el president espanyol, Mariano Rajoy, va enviar una carta al rei saudita animant-lo a invertir al sector energètic estatal. En concret citava dues companyies. Quines? Doncs Repsol i Gas Natural Fenosa, les participades per la Caixa.

Beneficis econòmics i drets humans

L'any 2011 va ser històric al món àrab per les revoltes ciutadanes que van provocar la caiguda de diversos dictadors que acumulaven dècades al poder. Els casos més significatius són els de l'egipci Hosni Mubàrak, el libi Muammar al-Gadafi i el tunisià Zine El Abidine Ben Ali. Mentre eren al poder, empreses catalanes van aterrar als seus països. A Egipte, Roca hi compta amb tres fàbriques des del 2010, Borges s'hi va instal·lar el 2008, FCC -amb seu a Barcelona- gestiona una depuradora al Caire des fa tres anys i Gas Natural Fenosa participa a la planta de líquefacció de Damietta, a través de Spanish Egyptian Gas Company, on està associada amb les estatals EGAS i EGPC. Amb la Tunísia de Ben Ali van tenir-hi tractes Borges (1996), Cementos Molins (2007) o FCC, amb diverses fàbriques de ciment. Finalment, Repsol fa dècades que extreu petroli libi, associada a la National Oil Company, la companyia de la qual, fonamentalment, es va alimentar la fortuna de Gadafi, valorada en desenes de milers de milions d'euros.

El compliment dels drets humans no és incompatible amb tenir presència en països governats per dictadures. Aquesta és la versió que donen les transnacionals analitzades a través de les seves memòries de Responsabilitat Social Corporativa (RSC) en què es comprometen a respectar la Declaració Universal dels Drets Humans i la Declaració de l'Organització Internacional del Treball (OIT) sobre Principis Fonamentals i Drets Laborals.

**JESÚS CARRION, DE
L'OBSERVATORI DEL
DEUTE, AFIRMA QUE
"SI NEGOCIES AMB UN
RÈGIM AUTORITARI A
LA PRÀCTICA L'ESTÀS
LEGITIMANT"**

L'ANUARI MÈDIA.CAT s'ha posat en contacte amb diverses multinacionals catalanes amb presència a països àrabs per tal de saber com duen a la pràctica aquest compromís. Gas Natural Fenosa ens ha adreçat a la seva política general en defensa dels drets humans aprovada el 2011, i que suposadament garanteix l'establiment d'un mètode per avaluar "l'impacte social i de relació amb les comunitats en els projectes d'inversió i desinversió que realitza". En el cas del Grup Borges no hi ha hagut cap resposta.

En opinió de Jesús Carrión, membre de l'Observatori del Deute en la Globalització (ODG), "si parlem de drets humans i democràcia, quan tu estàs negociant amb un règim autoritari l'estàs legitimant". L'activista considera que "l'Estat aplatina el camí amb l'aparell diplomàtic, per crear seguretat jurídica per a les empreses". Després aquestes, "sense qüestionar-se la situació dels drets humans existent als països destinataris, fan les seves activitats amb l'únic objectiu d'obtenir una rendibilitat econòmica que nodreixi el seu compte de resultats". L'actual govern de la Generalitat, però, no opina el mateix. Un responsable de l'àrea de premsa d'ACC1Ó, l'agència de promoció exterior de l'empresa catalana, afirma que tota la seva acció política i econòmica "està subjecta al principi de legalitat i respecta escrupolosament la legislació vigent a Catalunya així com la dels països on actua, inclosos els tractats internacionals signats per l'Estat espanyol, que són part del nostre ordenament jurídic".

Orencio Vázquez, coordinador de l'Observatorio de la RSC, que es dedica a analitzar les memòries d'aquest àmbit de les empreses de l'Ibex-35, posa en dubte la versió corporativa. Vázquez explica que "les memòries bàsicament tenen un caràcter narratiu, es queden a nivell de compromís, però no detallen com es duu a terme aquest compromís. A la pràctica no es reten comptes". El darrer anuari de l'Observatorio, per exemple, recorda que Repsol "està present a països governats per règims polítics dictatorials i/o amb alts nivells de corrupció" i destaca que sobre aquest àmbit en la memòria corporativa no s'aporta "cap informació significativa" d'Algèria o el Marroc, entre altres països. Per a Jesús Carrión, l'RSC "serveix per encobrir el que realment estàs fent", perquè contribueix a crear una "cortina de fum entre els accionistes de referència, els consumidors dels països del Nord i la realitat dels països del Sud".

Dinamització del teixit productiu

El govern català defensa el procés d'internacionalització de les empreses. Segons ACC1Ó "que una empresa catalana s'implanti a l'estranger representa creixement al nostre país, però també implica la dinamització del teixit productiu del país de destinació". Un portaveu de Gas Natural Fenosa afirma que la multinacional "genera riquesa i ocu-

**LA GENERALITAT
CONSIDERA QUE LA SEVA
ACCIÓ EXTERIOR "ESTÀ
SUBJECTA AL PRINCIPI DE
LEGALITAT I RESPECTA
ESCRUPOLOSAMENT
LA LEGISLACIÓ
INTERNACIONAL"**

pació als països en els quals desenvolupa la seva activitat, cosa que es posa de manifest a través del pagament de salaris, impostos, mitjançant les inversions que realitza o gràcies a la creació de valor en la cadena energètica”. Jesús Carrión discrepa d’aquest suposat efecte goteig i recorda que les corporacions “en molts casos s’instal·len en aquests països gràcies a unes exempcions fiscals brutals”. D’una manera més prosaica, la tesina de l’ODG subratlla que a l’hora de la veritat el procés d’internacionalització s’explica per la necessitat de “buscar als mercats exteriors els beneficis que abans s’obtenien en economies autocentrades”, a causa del context de crisi, i que els únics que hi acaben guanyant són les corporacions transnacionals, “els règims corruptes locals” i els governs dels països d’origen.

ACC1Ó insisteix que hi ha “un consens” en el fet que “difícilment sense desenvolupament econòmic es pot assolir un ple desenvolupament humà en tota la dimensió del concepte, inclòs l’exercici dels drets més fonamentals”. Per a Jesús Carrión cal canviar el paradigma i que sigui precisament el respecte als drets humans el “límit a la recerca de beneficis” econòmics. Si no es pot garantir el seu compliment, la solució seria “no internacionalitzar-se”. Orencio Vázquez afegeix que per ser conseqüents amb els drets més bàsics, les transnacionals “no s’haurien d’implantar a països on són vulnerats”. Ambdós conclouen que mentre ho continuïn fent i signin contractes amb empreses controlades per règims corruptes, no faran altra cosa que contribuir a la seva legitimació i continuïtat.

El paper d’ACC1Ó i l’ICEX

No s’entendria la diplomàcia empresarial de la Generalitat sense citar ACC1Ó, l’agència pública de “suport a la competitivitat de l’empresa catalana”, que entre altres aspectes fomenta la internacionalització de les companyies mitjançant ajuts econòmics i assessorament. Amb 34 oficines repartides pel planeta (una de les quals a Casablanca, Marroc), a l’octubre del 2012 va organitzar una “setmana de la internacionalització” per contribuir a l’aterratge de corporacions catalanes al Marroc i Egipte, entre altres països. L’expressió “oportunitats de negoci” és recurrent en les activitats que programa ACC1Ó. L’ICEX és l’equivalent espanyol d’ACC1Ó, depèn de la Secretaria d’Estat de Comerç i compta amb una xarxa d’oficines més nombrosa, però l’objectiu bàsic és el mateix: fomentar la internacionalització de les empreses. L’ANUARI MÈDIA.CAT ha intentat obtenir l’opinió de l’ICEX sobre la seva presència a països amb règims dictatorials, però no ha rebut resposta.

Anàlisi del tractament mediàtic

No es pot dir que els mitjans de comunicació no informin sobre les inversions i operacions que porten a terme grans corporacions com Repsol o Gas Natural Fenosa als països àrabs. Ni que s'amagui els objectius fonamentalment empresarials que tenen les visites oficials que governants espanyols o catalans porten a terme als països àrabs. El que es fa difícil és que es denunciï explícitament aquesta pràctica com una forma de legitimar règims dictatorials. En alguns casos, però, els mitjans sí que han posat el focus en aquest aspecte. És el cas del reportatge *Los embarazos negocios de España con las dictaduras árabes*, publicat al febrer del 2011 pel gratuït *20 Minutos* i en què es recalca la responsabilitat de grans empreses espanyoles –entre les quals se citen Repsol, Gas Natural Fenosa o Borges– i de l'executiu estatal en la legitimació de governs dictatorials, que ignoren les violacions dels drets humans i l'absència de democràcia.

Per norma general, Repsol i Gas Natural Fenosa reben un tractament molt favorable als mitjans. Així, quan s'analitzen les inversions estatals (o catalanes) als països àrabs, el més habitual és que es destaquin les oportunitats de negoci a l'àrea. És el cas, per exemple, dels reportatges "El nord d'Àfrica torna a atreure empreses", publicat al diari *Ara* el 13 d'octubre del 2012, o "Las empresas españolas se han adjudicado 24.000 millones en el exterior en 2012", publicat a l'*ABC* el 18 de desembre. El triangle format pels governs (espanyol o català), les grans empreses i els règims dictatorials sol ser ignorat. A la premsa alternativa, en canvi, sí que és més fàcil llegir articles que incideixin en aquesta responsabilitat.

ELS NEGOCIS CATALANS EN ELS PAÏSOS ÀRABS

MARROC

ALGÈRIA

REPSOL 	COBEGA 	REPSOL
MANGO (proveïdor i botigues)	PORCELANOSA (botigues)	MANGO (botigues)
BORGES 	COMSA EMTE (empreses Filials)	GAS NATURAL FENOSA
GAS NATURAL FENOSA 	SIMON 	FCC
BAMESA 	LA SEDA BARCELONA 	COBEGA
ROCA 	BRUGAROLAS 	AGROLIMEN (- Filial Aràbia Saudita - Pans & Company)
FCC 	DESIGUAL (botigues)	COMSA EMT (empreses Filials)
INDO (distribuidors)	SEHRS 	BRUGAROLAS
HUSA 	COPISA 	COPISA
BARCELÓ 	AREAS 	AREAS
TOUS (botigues)		

TUNÍSIA

REPSOL ⚡
(des del 2012)

MANGO 🛍️
(botigues)

BORGES 🛒

FCC 🏗️

INDO 🕶️
(distribuïdors)

CEMENTOS
MOLINS 🏗️

EGIPTE

MANGO 🛍️
(botigues)

BORGES 🛒

GAS NATURAL
FENOSA ⚡

ROCA 🚽

FCC 🏗️

INDO 🕶️
(distribuïdors)

BARCELÓ 🛏️

PORCELANOSA 🏺

FLUIDRA 💧

DESIGUAL 🛍️
(botigues)

LÍBIA

REPSOL ⚡

MANGO 🛍️
(botigues)

PORCELANOSA 🏺

ARÀBIA SAUDITA

MANGO 🛍️
(botigues)

TOUS 💎
(botigues)

PORCELANOSA 🏺

REPSOL ⚡
(Fins gener 2012)

DESIGUAL 🛍️
(botigues)

BAHRAIN

MANGO 🛍️
(botigues)

PORCELANOSA 🏺

DESIGUAL 🛍️
(botigues)

JORDÀNIA

PORCELANOSA 🏺

YEMEN

PORCELANOSA 🏺

⚡ Energètica

🛍️ Tèxtil

🛒 Alimentació

⚙️ Metal·lúrgica

🚽 Sanitaris

🏗️ Construcció i serveis

🕶️ Òptics

🛏️ Hoteleria

💎 Joieria

🏺 Ceràmica

🏠 Infraestructures

💡 Components elèctrics

🧪 Químic

🗑️ Plàstics

💧 Aigua

🧪+ Químic-farmàcia

🍴 Restauració

🚗 Turisme

NARCÍS SERRA I LES OMBRES DE CATALUNYA CAIXA

JOAN FOGUET

**La Fiscalia de Barcelona
investiga les altes retribucions
dels directius de l'entitat
d'estalvis després d'haver
començat a rebre ajut públic**

La crisi s'ha endut per davant una de les institucions més arrelades del país: les caixes d'estalvis. L'enfonsament més important, pel volum de negoci, ha sigut el de l'antiga Caixa Catalunya. L'estat del PSC Narcís Serra va conduir l'antiga entitat barcelonina a una política molt agressiva en el mercat immobiliari i en la captació de fons propis que van provocar entre d'altres l'estafa de participacions preferents a 35.000 clients. La Fiscalia de Barcelona va obrir diligències d'ofici el juliol de 2012 per investigar les "elevades" retribucions d'exalts càrrecs de l'entitat malgrat haver estat rescatada. L'afer està pendent ara de les conclusions de la Fiscalia Anticorrupció de Barcelona.

La pressió del Banc d'Espanya perquè les caixes es fusionessin ha provocat que actualment a Catalunya s'hagi passat de deu entitats a una. Aquesta "una" seria La Caixa, malgrat haver creat un banc com CaixaBank per navegar amb comoditat durant la tempesta. La seva mida i influència li ha permès sobreviure i absorbir fins i tot Caixa Girona. Al contrari, una caixa mitjana com Caixa Catalunya, un cop fusionada amb Caixa Tarragona i Caixa Manresa, no només no es va salvar sinó que va quedar en una entitat malalta, que necessita assistència mèdica continuada, com és el cas de CatalunyaCaixa. El tercer grup resultant de la fusió d'entitats és Unnim, que integra Caixa Sabadell, Caixa Terrassa i Caixa Manlleu, però que ara es troba sota control del BBVA. Finalment, entitats més modestes com Caixa Laietana o Caixa Penedès es van buscar aliats d'última hora amb camins costeruts. La primera es va integrar a Bankia, la segona acaba de ser adquirida per Banc Sabadell.

El model de caixes catalanes està en procés de desaparició. Però, al contrari del cas madrilenyovalencià de Bankia, cap dels presidents i directors de les entitats d'estalvi catalanes ha estat imputat judicialment. Només els exdirectius de la fusionada Catalunya Caixa i de l'antiga Caixa Penedès podrien acabar havent de comparèixer davant la justícia. D'una banda, el fiscal Fernando Maldonado, que havia obert d'ofici les diligències per investigar les "elevades" retribucions d'exalts càrrecs de l'entitat nacionalitzada, va acabar sol·licitant al setembre a la Fiscalia Anticorrupció de Barcelona que assumís les indagacions sobre aquest afer. El ministeri públic considera que com l'entitat "ha necessitat ajudes públiques" cal saber si directius i consellers van rebre des de 2010 honoraris milionaris a costa dels diners de l'Estat. I d'altra banda, Anticorrupció també està investigant irregularitats en les pensions autoassignades de quatre exdirectius del Penedès. La fiscalia ha presentat el 2013 una querella contra l'exdirector general Ricard Pagès i els exdirectors adjunts Manuel Troyano, Santiago José Abella i Juan Caellas per "actuar de comú acord per vincular fraudulentament la caixa que dirigien, amb obligacions econòmiques pel seu benefici particular i en perjudici de l'entitat".

La fusió de Caixa Catalunya, Tarragona i Manlleu va cristal·litzar en CatalunyaCaixa, la segona entitat catalana i la primera pel que fa a entitats financeres públiques, ja que era propietat de la Diputació de Barcelona, que en proposava els dirigents. Avui ha quedat diluïda entre deutes i desprestigi. Quin és el diagnòstic de CatalunyaCaixa? Tanca l'exercici del 2012 amb pèrdues superiors als 11.000 milions d'euros, segons

es desprèn del pla de reestructuració aprovat per la Comissió Europea el mes de novembre passat. Les pèrdues són el resultat de la transmissió d'actius tòxics del sector immobiliari a la Sareb (o banc dolent), a més de les dotacions que l'entitat ha hagut de realitzar per complir amb els decrets de capitalització aprovats pel govern espanyol. De fet, l'entitat va transferir actius per valor brut de 16.000 mili-

ANTICORRUPCIÓ TAMBÉ INVESTIGA SUPOSEADES IRREGULARITATS EN LES PENSIONS MILIONÀRIES DE QUATRE EXDIRECTIUS DE CAIXA PENEDÈS

ons (uns 37.000 immobles) que, després d'aplicar un descompte mitjà del 62%, van quedar per un valor de 6.000 milions. També cal comptabilitzar unes pèrdues superiors als 1.000 milions en la resta de crèdits del balanç traspasat. Els números vermells han provocat unes necessitats de capital de 9.700 milions, que just es responen amb el volum d'ajudes que la Unió Europea ja va traspasar a l'entitat el desembre passat.

L'orgia de xifres negatives té un perquè. Caixa Catalunya es va empantanegar amb escreix durant la bombolla immobiliària i va ser molt agressiva en el mercat, baixant a l'arena amb els grans bancs espanyols. Una de les armes a usar era concedir hipoteques a tort i a dret. Diversos alts responsables es defensen al·legant que Caixa Catalunya no podia deixar de donar hipoteques unilateralment. Amb tot, CatalunyaCaixa acumulava en tancar el 2011 més de 77.000 milions d'euros d'actius immobiliaris i 11.200 milions de crèdits a promotors. Això just en un moment en què Catalunya lidera la xifra de desnonaments a l'Estat amb 4.732 en el tercer trimestre de 2012. En aquest estat ha quedat la segona entitat financera del Principat: un saldo. I els culpables? Només hi ha fantasmes.

Responsable: Narcís Serra

En un cas com el del naufragi de CatalunyaCaixa és injust i incomplet buscar un únic responsable o causant. Però, ni que sigui com a paradigma, el cas de Narcís Serra permet explicar part dels motius de la caiguda de la segona entitat financera catalana. Narcís Serra (Barcelona, 1943) ho ha sigut tot en el món polític i social. La seva biografia permet entendre com han funcionat les caixes d'estalvis i els seus òrgans directius, que buscaven persones "honorables" (és a dir, honrades i sense causes pendents amb la justícia) i "idònies" (que reunien un mínim de cinc anys d'experiència en l'àmbit financer).

Serra, doctor en Economia, va iniciar la carrera política com a conseller de Política Territorial del primer govern provisional del president Josep Tarradellas l'any 1977. Va deixar el càrrec per presentar-se a alcalde de Barcelona i ser batlle fins al 1982. Després inicia la seva aventura política espanyola com a ministre de Defensa en el primer govern de Felipe González. Càrrec des del qual va emprendre la tasca de *modernitzar* i *democratitzar* les Forces Armades Espanyoles després de l'intent de cop d'Estat del 23-F. Va ser un dels artífexs del sobtat canvi de parer dels socialistes sobre l'entrada d'Espanya a l'OTAN, a la qual el PSOE s'havia mostrat contrari. Al final, va guanyar el sí en referèndum. El 1991 va deixar Defensa per la vicepresidència del govern després de la dimissió d'Alfonso Guerra, càrrec que ocupà fins al 1995, quan esclatà l'escàndol sobre l'espionatge del CESID a polítics, empresaris, periodistes i al rei Joan Carles.

L'any 1996 torna a Catalunya per agafar el relleu de Raimon Obiols com a primer

LA POCA PROFESSIONALITZACIÓ DELS DIRECTIUS DE LES CAIXES HA ESTAT UN ELEMENT CLAU A L'HORA DE PORTAR-LES PEL PEDREGAR

secretari del PSC gràcies al suport del grup dels *capitans*. Un d'ells, José Montilla, el va substituir l'any 2000. Però va ser Montilla, president de la Diputació de Barcelona entre el 2003 i el 2004, qui va promoure la candidatura de Serra per a conseller de Caixa Catalunya el 2004, pas previ per ser president de l'entitat el 2005. Serra va acumular càrrecs durant aquells anys: conseller de Gas Natural durant tres anys; membre del consell internacional de Telefónica i de Telefónica Chile (ara és membre del consell assessor de la companyia de telecomunicació a Catalunya); president de Volja Plus i vicepresident d'Applus Technologies Holding fins a mitjan del 2011. De totes aquestes responsabilitats l'exministre de Defensa havia arribat a ingressar al voltant d'1,2 milions d'euros l'any, tot i que de Caixa Catalunya només en rebia 275.000 anuals. Segons Serra, després de la seva retirada, no va cobrar cap pensió.

Aval a les participacions preferents

La gestió de Serra en el període 2005-2010 és paradigmàtica del comportament de les caixes d'estalvis, és un gestor tipus de l'enfonsament del sistema. Serra va donar com a mínim el vistiplau a una política agressiva en el mercat immobiliari (ara CatalunyaCaixa té un parc d'habitatge ingent tant a Catalunya com a Espanya) i també a la captació de fons propis que van provocar, entre d'altres, l'estafa de participacions preferents a 35.000 clients. En una compareixença parlamentària al Congrés, a l'estiu de 2012, Serra va culpar algunes entitats i agències de ràting de la situació financera, però sobretot els reguladors que, segons ell, van cometre "greus errors" i van ser "complaents" davant la bombolla immobiliària. L'exministre va assegurar que quan va entrar a Caixa Catalunya va veure que els resultats no eren els mateixos que es pensava, i que calia un gir en la direcció. Va insistir, però, que ell no tenia pes executiu en la gestió de la caixa.

El predecessor de Serra, Antoni Serra Ramoneda, va presidir l'entitat durant 21 anys i s'ha volgut espolsar la responsabilitat del daltabaix actual. Un altre nom propi és el de Josep Maria Loza, director general de Caixa Catalunya entre 1998 i 2008, i primer executiu de l'entitat. Loza va mantenir profundes diferències amb Narcís Serra, tan profundes que va acabar marxant el 2008. Va cobrar una generosa indemnització de 10 milions d'euros després de deu anys treballant en aquesta caixa. Després de Serra, el desgavell encara ha anat a més. El director general de l'Institut de l'Empresa Familiar, Fernando Casado, va ser el seu substitut com a president de CatalunyaCaixa. El nou

president va ser proposat per la Diputació de Barcelona -llavors encara presidida pel PSC- i havia de comptar amb el vistiplau de la de Tarragona -on té majoria CiU-, les dues entitats fundadores. En realitat, Caixa Tarragona havia exigit el cessament de Serra com a president per tal de donar llum verda a la fusió. Doncs bé, Casado va ser efímer i només va exercir de president tres mesos. Va arribar a finals del 2010

**LES DADES OFICIALS
DE 2011 INDIQUEN QUE
ELS PARTITS CATALANS
DEUEN 58,2 MILIONS
D'EUROS A LES ENTITATS
FINANCERES**

i va deixar la presidència a principis del 2011 en veure que no cobraria el que desitjava. La seva marxa es va produir poc abans de la conversió de la caixa en banc.

Finalment, Adolf Todó, substituït de Loza i exdirector general de Caixa Manresa, és l'actual màxim dirigent de l'entitat. Per fitxar Todó, Serra, quan encara era president el 2008, va autoritzar un contracte que el facultava per jubilar-se a partir dels 60 anys (llavors Todó en tenia

55) amb una renda vitalícia d'entre el 80% i el 90% del seu salari fix. El 2008 aquest salari era de 600.000 euros anuals, però va augmentar any a any arribant el 2011, amb la caixa ja rebent ajudes de l'Estat, als 1,5 milions anuals i dret a una pensió de 3,46 milions. No era l'únic que cobrava sous elevats malgrat la crisi de l'entitat. El número dos de Catalunya Caixa, Jaume Masana, va percebre el 2011 un sou de 866.000 euros i els directius Andreu Plaza i Francisco José Tárrega van cobrar aquell any 394.000 i 365.000 euros respectivament. Degut a la nacionalització, Todó cobra ara 300.000 euros anuals.

SERRA VA CONDUIR CAIXA CATALUNYA A UNA POLÍTICA MOLT AGRESSIVA EN EL MERCAT IMMOBILIARI I NO VA EVITAR L'ESTAFÀ DE LES PREFERENTS

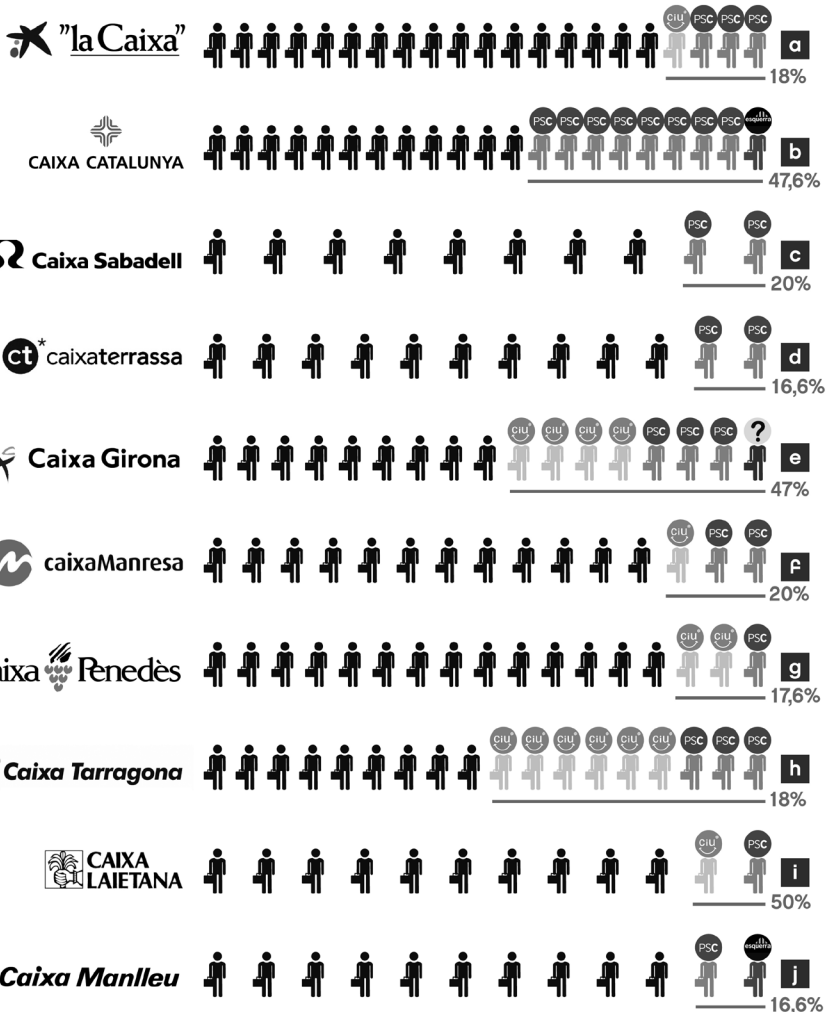
Un model dèbil

La majoria de les entitats catalanes han estat intervingudes pel FROB (Fons de Reestructuració Ordenada Bancària) i això ha canviat les regles del joc tradicionals. Què és el FROB? Doncs és un ens que té per objecte gestionar els processos de reestructuració d'entitats de crèdit i contribuir a reforçar els seus recursos propis en els processos d'integració. El famós fons té una dotació de 9.000 milions de euros, dels quals el 75% (6.750 milions d'euros) es finança amb càrrec als pressupostos i els romanents del Fons d'Adquisició d'Actius Financiers i el 25% restant (2.250 milions d'euros) pels diferents fons de garantia de dipòsits de bancs, caixes d'estalvi i cooperatives de crèdit. És l'Estat qui controla poc o molt les entitats que es veuen abocades a sumar-s'hi.

Tal com explica l'historiador Francesc Cabana en el seu llibre *El crepuscle de les caixes*, el model financer català no era tan caduc com molts es pensaven, però tenia punts febles que es van obviar durant anys. Han estat aquestes debilitats les que han provocat que s'esberlés un model financer centenari basat inicialment en el servei proper a la ciutadania (sobretot als sectors més populars) amb una ànima social que avui ja és quasi inexistent o, si més no, raquíta. Les debilitats es poden resumir, segons els experts, en tres: governabilitat de les entitats en petits grups, politització dels òrgans de govern i, finalment, dificultat a captar fons propis.

Les caixes es governaven amb un gabinet de direcció petit, format per persones de prestigi i que no necessitaven de gaire preparació. A més, com s'ha comprovat en els darrers temps, els alts directius de les caixes d'estalvis no es caracteritzaven per una gran dedicació ni temporal ni professional. De fet, molts patrons d'aquestes entitats no rebien retribució per la seva dedicació i això ha provocat poca tensió de la responsabi-

POLÍTIQS A LES CAIXES CATALANES (2009)

- a) 1 Ajuntament de Barcelona. 3 consells comarcals (A. Empordà, B. Penedès i B. Empordà)
- b) 7 Diputació de Barcelona. 1 Ajuntament L'Hospitalet de Llobregat. 2 consells comarcals (Osona i Noguera)
- c) 2 Ajuntament de Sabadell
- d) 1 Ajuntament de Terrassa. 1 Ajuntament de Rubí
- e) 5 Diputació de Girona. 2 Ajuntament de Girona. 1 Ajuntament de St Feliu de Guíxols

- f) 1 Ajuntament de Manresa. 2 consells comarcals (Bages i Berguedà)
- g) 2 consells comarcals (Osona i A. Penedès). 1 Ajuntament de Sant Llorenç d'Hortons
- h) 6 Diputació de Tarragona. 2 consells comarcals (B. Penedès i A. Camp). 1 Ajuntament de Reus
- i) 1 Ajuntament de Mataró. 1 Ajuntament de Teià
- j) 1 Ajuntament de Folgueroles. 1 Consell Comarcal d'Osona

Font: Expansión, 26 de gener de 2009

litat. La poca professionalització dels directius hauria estat un element clau per portar les entitats pel pedregar. Es tracta d'un model més propi del segle XIX que del segle XXI. Malgrat que alguns patrons no cobressin, alguns alts directius sí que van tenir sous astronòmics. Un cop va intervenir el FROB, en la gestió d'algunes caixes van sortir a la llum increïbles ingressos en forma de salaris, bonus o prejubilacions.

Un altra de les grans debilitats del model de caixes ha estat la politització dels seus òrgans de govern o consells de direcció. Tot i que s'havia limitat la presència política reduint al 40% el nombre de representants del sector públic (excepte Caixa Tarragona i Caixa Catalunya), els experts consideren que la politització ha estat un problema. D'una banda, perquè la política funciona com les marees i venia l'un o venia l'altre segons el moment polític, els resultats electorals i els interessos de la institució pública de torn. Avui, tant les entitats com els partits prefereixen oblidar la situació i es remetent a la situació actual ja que des de les fusions de caixes del 2010 els partits no estan presents en els consells, com a mínim de manera directa. A més, les entitats financeres sempre han facilitat crèdits als partits polítics, sobretot els més grans, com PSC, CDC o Unió. Les dades oficials del 2011 indiquen que els partits catalans deuen 58,2 milions d'euros a les entitats financeres. D'aquesta quantitat 9,52 milions d'euros els hauria deixat CatalunyaCaixa mitjançant el seu instrument bancari Catalunya Banc. La relació entre caixes i partits és, com a mínim, compromesa.

D'altra banda, i com a derivada, les persones assignades a aquests consells d'administració sovint no eren les més preparades. Valgui com a exemple aquest cas de la Caja de Ahorros del Mediterráneo (CAM). L'11 de juny del 2012 davant d'una comissió parlamentària de les Corts Valencianes que investiga la intervenció de la CAM, l'exmembre de la comissió de control de l'entitat, Isabel Cambroner, assegurava que el consell d'administració mai va informar a aquest òrgan supervisor que l'entitat patia problemes financers. Cambroner, ballarina clàssica professional, va accedir a l'assemblea general de l'entitat financera mitjançant sorteig el 2007. Encara que ella va dir que no estava "molt posada al dia" en finances, li van dir que no era necessari.

Finalment, la feblesa última de les caixes d'estalvi ha estat la dificultat o incapacitat de captar fons propis. Què són els fons propis? En la comptabilitat de partida doble el que s'anomena passiu recull les obligacions d'una societat. El contraposat és l'actiu, que recull tots els béns i drets que té la societat. La idea bàsica és que la suma de l'actiu ha de ser igual a la del passiu: és a dir, la suma dels béns i drets ha de ser igual a la suma d'obligacions que la societat va contreure per a obtenir-los. I els fons propis? El passiu es divideix en dos grans grups: fons propis, que és la part del passiu que correspon als socis formats principalment pel capital social i els beneficis no repartits; i els fons externs, que és la part que es deu a entitats externes. Tornem-hi, les caixes que han caigut ho han fet per la seva incapacitat a l'hora de captar fons propis.

Entitats com Caixa Catalunya no es van quedar de braços creuats per obtenir fons propis. De fet, moltes caixes catalanes van entrar en una voràgine ferotge de competència amb els bancs i van acabar realitzant activitats al marge d'aquelles que corresponien a una entitat financera d'interès social, que és el que eren les caixes. El resultat final,

però, és el ja conegut. De deu caixes d'estalvi catalanes, que havien funcionat durant dècades i dècades, n'ha quedat sense fer gaire soroll i en un període de cinc anys de crisi només una, La Caixa, tot i que ara sigui, més aviat, un banc.

Caixa Ontinyent i Caixa Pollença, supervivents

Després de la crisi de les caixes i la intervenció de l'Estat només quedaran dues caixes fidels al 100% als seus orígens. Eren les dues entitats més petites de totes. Són Caixa Ontinyent i Caixa Pollença, totes dues dels Països Catalans. El nou president de la d'Ontinyent, escollit a inicis de 2013, Antonio Carbonell va reivindicar, ras i curt, que l'objectiu del seu mandat serà "la prudència, la fidelitat a l'esperit fundacional, el servei a la societat i el manteniment de l'obra social". No va prometre beneficis milionaris. El cert és que Caixa Ontinyent, potser per la seva mida petita o per no haver quedat afectada per la bombolla immobiliària, ha sobreviscut malgrat que les tres grans entitats financeres del País Valencià van caure estrepitosament: Bancaixa -integrada a Bankia-, Banc de València i la Caja de Ahorros del Mediterráneo. Caixa Ontinyent té menys de 1.000 milions d'euros en actius, 47 oficines -bàsicament a la Vall d'Albaida i el seu entorn- i 970.000 euros de benefici net al 2011. Tot i que també van vendre participacions preferents a inversors majoristes, l'entitat va decidir al gener de 2013 amortitzar el 60% de les emissions que va fer. Caixa Pollença també ha resistit, de moment, el tsunami econòmic i polític contra les caixes d'estalvi dels Països Catalans. Pollença, un poble de Mallorca de 17.000 habitants, tenia la caixa més petita de l'Estat, amb menys de 400 milions d'actius. L'any 2003 va ser de les primeres a sumar-se a l'associació de banca ètica europea. A Catalunya existeixen altres entitats financeres, que no són formalment una caixa, que també han resistit la crisi, com per exemple Caixa d'Enginyers o Coop 57, que són cooperatives de crèdit.

Anàlisi del tractament mediàtic

La crisi financera ha estat protagonista continuada de la cobertura informativa de diaris, televisions i ràdios. Avui dia, les típiques notícies de resultats anuals de bancs i caixes es destaquen més en els titulars, per no parlar del serial de la prima de risc. L'economia interessa perquè no pot no interessar. Ha acabat sent *el tema* i això ha provocat un soroll mediàtic terrible. El dia a dia ha teixit una estructura de supòsits i d'alarmismes que no permeten ampliar el focus i determinar causes i efectes. Però enmig d'aquest soroll mediàtic terrible, salpebrat sempre de *polítiqueria*, s'han donat notables exemples de pedagogia informativa. L'accés a les dades és igual per a tothom, la diferència ha estat com s'ha apropat cada mitjà a la realitat, quines històries ha escollit per a fer viscuda aquesta crisi.

Programes de fons com *30 minuts* de Televisió de Catalunya han tocat el tema des de diferents perspectives com reflecteixen els títols d'aquests reportatges: *Escanyats per la hipoteca, I els meus diners?, El negoci del deute o Jubilar-se en temps de crisi*. És obvi que el format d'aquest programa permet una anàlisi segmentada i un retrat sobre els efectes de la crisi financera més profunds que un informatiu de ràdio o televisió o una peça de cinc-centes paraules d'un diari. Però hi ha hagut voluntat de subratllar la qüestió. També la premsa generalista ha dedicat els seus dominicals o pàgines especials per referir-s'hi, però la voràgine del dia a dia no ha permès en molts casos crear marcs referencials, sobretot al voltant de les caixes catalanes. De Bankia, en canvi, se n'ha parlat molt més. En general, s'ha anat relatant la debacle financera per capítols ordenats cronològicament i s'ha abonat un estat de pessimisme constant que, tot i que pot ser justificat, no es basava en la informació sinó que pretenia un estat d'ànim mitjançant la saturació mediàtica.

DOTZE MILIONS PER A LA SEU FANTASMA DE LA TELEVISIÓ DE MALLORCA

ENRIC BORRÀS ABELLÓ

La desapareguda Ràdio i Televisió de Mallorca ha estat condemnada a pagar per una finca que no ha fet servir mai, i que el 2006 va costar dos milions i mig d'euros

La Ràdio i Televisió del Consell de Mallorca (RTVM) ja no hauria d'existir. El Consell Insular presidit per la dirigent del PP Maria Salom la va fer tancar el 2011, però, l'empresa va quedar formalment oberta, com si fos un fantasma. El problema és que encara hi ha un procés judicial obert sobre la que havia de ser la seu de la radiotelevisió pública: l'antiga mansió Son Puig, de Palma. Una finca completament abandonada des de fa anys i que el 2006 valia 2,5 milions d'euros, però que ara en pot acabar costant 12 milions a les arques públiques. No s'hi ha fet cap obra, continua com estava el 2006, però un concurs públic controvertit i la gestió política dels equips de govern del Consell de Mallorca han fet créixer un forat econòmic milionari en plena crisi econòmica. La televisió fundada per Maria Antònia Munar (Unió Mallorquina) ha acabat convertint-se, nyap rere nyap, en un malson.

Son Puig havia de ser la versió immobiliària de la gallina dels ous d'or. La finca, en ple boom immobiliari, augmentava de valor sense que ni tan sols s'hi fessin obres. El febrer de 2006 l'empresa Ses Cases de Son Puig SL la comprava per 2,5 milions i vuit mesos més tard la venia a Tema Concesionaria -una societat acabada de crear per Fomento de Construcciones y Contratas (FCC)- pel doble de preu, 5,5 milions d'euros. Un negoci rodó per Ses Cases de Son Puig. Però és que FCC havia guanyat, aquell 11 de juliol, un concurs públic que li havia de garantir ingressar 2,8 milions d'euros anuals durant 40 anys -112 milions en total- per convertir el vell immoble en la seu de la RTVM i segons el qual es comprometia a rehabilitar-la, convertir-la en uns estudis de televisió i dur-ne el manteniment. Un segon negoci rodó, ara, per a FCC. Tanmateix, la seu mai no va arribar a posar-se en marxa perquè l'Ajuntament de Palma no va donar les llicències necessàries perquè s'hi poguessin construir els estudis. La radiotelevisió pública va ser clausurada pel govern del Partit Popular cinc anys després de néixer, adduint raons econòmiques. RTVM tenia un pressupost anual d'uns deu milions.

En no aconseguir els permisos municipals per transformar Son Puig en uns estudis, RTVM va optar per deixar córrer el projecte. Tema Concesionaria, però, va dur la radiotelevisió pública als jutjats per incompliment de contracte i fins ara els tribunals sempre li han donat la raó. Fins al punt que al mes de gener de 2013 l'Audiència Provincial de Palma va confirmar la sentència del jutjat de primera instància de l'octubre de 2011 i va condemnar RTVM a pagar 7,76 milions a Tema, més interessos. Arran de la primera sentència, el 22 de desembre de 2011 la jutgessa Maria del Pilar Caballero va embargar l'empresa pública per la suma dels 7,76 milions més els interessos de demora, és a dir, un total de 12.029.018 euros. Per aturar l'embargament RTVM es va declarar el 26 de gener de l'any passat en concurs de creditors.

Mentrestant, l'immoble de Son Puig continua abandonat, amb les portes tapiades i l'interior completament fet malbé. Les fosques operacions immobiliàries al voltant de la finca fins i tot van cridar l'atenció del fiscal anticorrupció Pedro Horrach -conegut perquè també duu el cas Urdangarin-. Segons fonts judicials, les ha investigades i de moment només ha trobat una presumpta trama de factures falses per valor de 660.000 euros relacionada amb Son Puig, però no amb les compres successives, sinó amb els costos d'una suposada instal·lació de climatització. És lògic que el fiscal dubtés que mai s'hi haguessin col·locat aparells d'aire condicionat, sobretot perquè l'edifici només gaudeix de ventilació natural: l'aire que circula pels forats de les parets escrostonades i les finestres sense vidres.

Tres milions en menys de quatre mesos

El mateix dia que Ses Cases de Son Puig SL comprava la finca, el 3 de febrer de 2006, el notari certificava el canvi d'administrador de la societat, que va passar a ser Juan Bartolomé Seguí Gamundí, tal com acrediten els documents del Registre Mercantil de Mallorca. Menys de quatre mesos després, la finca ja havia augmentat de valor en tres milions, segons consta a l'escrit que RTVM va presentar al jutge en el procés contra

l'empresa Tema Concessionaria. Tot i que no es va vendre oficialment fins el 14 de novembre, el 26 de maig FCC ja va signar davant d'un notari l'opció de compra de les Cases de Son Puig a la societat administrada per Juan Bartolomé Seguí per 5,5 milions d'euros. El mateix dia que FCC va presentar l'oferta, que seria l'única, al concurs públic per posar en marxa i gestionar durant 40 anys la seu de la radiotelevisió insular. Evidentment, el va guanyar i per gestionar el negoci FCC va crear Tema Concessionaria.

El balanç de comptes de l'any 2006 de Ses Cases de Son Puig SL acredita que aquell any l'entitat va declarar uns ingressos de gairebé tres milions d'euros. Però és que a l'escrit de RTVM també hi consta que aquell mateix 26 de maig Mateo Estrany, que havia signat l'opció de compra en nom de FCC, va proposar Seguí and Partners SL "per fer els projectes d'execució, seguretat, salut i control de qualitat" de la rehabilitació de les Cases de Son Puig per convertir-la en la seu de RTVM, si guanyaven el concurs. Seguí and Partners SL tenia un administrador i propietari: Juan Bartolomé Seguí. El cercle quedava tancat. Seguí va liquidar i dissoldre Ses Cases de Son Puig SL l'any 2008, però, al balanç de comptes de 2007 ja va fer constar que la societat no havia "desenvolupat activitat" durant aquell any. El nom ja deixava clar quin havia estat el propòsit de la societat i amb la venda de la possessió el negoci ja estava fet.

Seguí no és cap desconegut al món empresarial mallorquí, ha estat propietari o administrador de més d'una vintena de societats de l'illa i va ser vicepresident del Reial Club Deportiu Mallorca. Segons ha assegurat a l'ANUARI MÈDIA.CAT, però, quan va comprar les Cases de Son Puig no sabia que FCC voldria presentar-les al concurs per fer-hi la radiotelevisió pública insular. Nega que tingués cap mena d'informació privilegiada. "Era una inversió meva", manté. També afirma que va ser FCC qui es va posar en contacte amb ell per saber si tenia alguna finca que els pogués servir per al concurs i, en oferir-los Son Puig, li van dir que hi posés un preu. Llavors van signar l'opció de compra "perquè FCC només volia adquirir Son Puig si guanyava el concurs" i Seguí mateix va posar una condició, a banda del preu: que ell fos l'arquitecte del projecte. L'empresari explica que "era un col·laborador habitual de FCC des del 1999" i es demana que "si guanyaven el concurs, sent jo arquitecte, per què hauria hagut de renunciar al projecte?". L'únic fet indubtable és que va fer un negoci espectacular en plena febre de creixement econòmic gràcies a una suposada carambola immobiliària. Cap jutge no ha pogut provar el contrari.

Les dues sentències, la de primera instància i la de l'Audiència de Palma, descarten que la primera compra-venda de la finca tingui res a veure amb el conflicte entre Tema i RTVM. "No encaixa, ara, la qüestió que pretén suscitar la part demandada comparant el preu anterior de compra i el que es va fixar en la cessió", diu la primera. La de l'Audiència recorda que el cas era en un procés civil i que tracta d'un contracte privat que no es va

EL 2006 SON PUIG ES VA VENDRE PER 2,5 MILIONS. QUATRE MESOS DESPRÉS, FCC LA VA COMPRAR PER 5,5 ESPERANT COBRAR 2,8 MILIONS ANUALS PEL SEU MANTENIMENT

adulterar: “El procés de licitació va ser iniciat per RTVM, l’adjudicació va passar tots els filtres imposats i el contracte de cessió, pel preu que s’havia convingut, va ser firmat i assumit voluntàriament per la demandada (RTVM)”.

Però és que la RTVM que s’intentava defensar de la demanda de Tema no tenia la mateixa direcció que la que havia començat tot el procés per obrir una nova seu milio-nària que l’hipotecava per quaranta anys. D’entrada, la radiotelevisió insular era sota el control d’un Consell de Mallorca comandat per la Unió Mallorquina de Maria Antònia Munar, un partit que ha desaparegut després de desenes de casos de corrupció. Després, l’any 2008, el Pacte de Progrés va controlar el Consell, presidit per la socialista Francina Armengol. La llavors directora de RTVM, la periodista Marisa Goñi, no va veure gens viable el projecte de nova seu, sobretot després de les reiterades negatives de l’Ajunta-ment de Palma per concedir les llicències i els permisos necessaris per posar en marxa el projecte. Finalment, després d’uns nous comicis, el PP va apoderar-se del Consell i la nova presidenta Maria Salom va tancar la cadena el 2011 i va posar fi a qualsevol possible renovació de Son Puig.

Sigui com sigui l’operació va funcionar, com a mínim al començament. Tema Concesi-onaria es va crear per gestionar el concurs públic que havia guanyat FCC amb el projecte de Son Puig i el 24 d’agost de 2006 va signar un contracte amb el Consell de Mallorca. Tot i que mai no el va arribar a dur a la pràctica. L’Ajuntament de Palma, primer en mans del PP i a partir del 2007 en mans del Pacte de Progrés, va denegar successivament les llicències urbanístiques necessàries.

L’octubre de 2006 la Comissió del Centre Històric de Palma va rebutjar el projecte per com afectava a l’edifici de Son Puig -que està protegit- la instal·lació dels platós de televisió. L’abril de 2007 Tema va proposar traslladar-los al soterrani i va aconseguir el vistiplau de la Comissió, però en demanar la llicència d’activitats, la gerència d’Urbanis-me la va denegar el gener de 2008 perquè el Pla General d’Ordenació Urbana no permetia instal·lacions de telecomunicacions al soterrani. El juliol del mateix any l’Ajuntament de Palma també va denegar la llicència d’obres a l’entitat i la sentència explica que les negociacions entre les dues parts no van prosperar. El 2 de juliol de 2009 tots els partits amb representació al Consell –inclosos UM i el PP- van optar per fer marxa enrere i des-fer el contracte, perquè no hi havia manera de tirar endavant la nova seu. FCC, a través de Tema Concesionaria, va respondre cinc dies més tard amb una demanda judicial contra RTVM.

L’AJUNTAMENT DE PALMA NO VA CONCEDIR LES LLICÈNCIES D’OBRES I D’ACTIVITAT NECESSÀRIES PERQUÈ ES FES CAP REMODELACIÓ EN LA FINCA DE SON PUIG

La sentència del jutjat de primera ins-tància del 14 d’octubre de 2011 parla de “manca de col·laboració” i “falta d’interès” de RTVM amb Tema per fer prosperar el projecte que va dur a “un resultat con-tractual d’impossibilitat sobrevinguda en l’execució del contracte”. Culpa el Consell perquè, d’una banda, era conscient que

ELS MEMBRES DEL CONSELL D'ADMINISTRACIÓ DE RTVM PODEN ACABAR PAGANT UN 5% DEL DEUTE QUE QUEDI PENDENT

l'edifici estava protegit quan va acceptar l'oferta de FCC per al concurs públic i, d'altra banda, l'empresa va complir totes les condicions del plec de condicions. Tot i que RTVM hi va apel·lar en contra, el 22 de desembre de 2011 la jutgessa Maria del Pilar Caballero va ordenar l'execució provisional de la sentència embargant RTVM per un total de 12.029.018 euros, incloent-hi

la reclamació de Tema Concessionaria i els interessos vençuts i previstos. L'Audiència va desestimar l'apel·lació de RTVM el passat 18 de gener i a la sentència va recordar que, abans que no se signés el contracte el Servei d'Urbanisme del Consell de Mallorca, ja havia fet informes favorables sobre la viabilitat urbanística del projecte. Amb tot, RTVM no ha pagat res, com a mínim per ara, i ha dut el cas al Tribunal Suprem.

Concurs de creditors

Televisió de Mallorca i Ona Mallorca van emetre l'últim informatiu i l'últim butlletí de notícies el 9 de desembre de 2011, però l'ens de RTVM va continuar existint, malgrat la voluntat anunciada de la presidenta del Consell de Mallorca, Maria Salom, de fer-lo desaparèixer. Devia centenars de milers d'euros a les productores i tenia pendent el litigi de Son Puig. Amb la interlocutòria que ordenava l'embargament de RTVM per dotze milions d'euros es van accelerar les coses: el 26 de gener de l'any passat, el diari *Ultima Hora* publicava que l'embargament havia impedit que els 900.000 euros que el Consell de Mallorca havia transferit a RTVM per pagar els deutes amb les productores arribessin als qui les havien de rebre. Els comptes de l'ens públic estaven bloquejats per ordre judicial. Aquell mateix dia el consell d'administració de RTVM, amb l'abstenció dels representants del PSIB i de la coalició PSM-IV-ExM, va aprovar presentar un concurs de creditors per aturar l'embargament.

Però, novament, les gestions polítiques arribaven massa tard. El 10 de gener de 2013 l'administrador concursal va fer arribar al jutjat mercantil número 1 de Palma un informe on declarava "culpable" el concurs de creditors. L'administrador concursal calcula que RTVM era insolvent des del juliol de 2011 i la llei la forçava a presentar un concurs de creditors com a màxim en dos mesos, tot i que no ho va fer fins mig any més tard. Per justificar el tancament de la ràdio i la televisió insulars, a més, l'equip de govern popular del Consell va encarregar un informe que va dir, el 8 d'agost de 2012, que l'emissora era "clarament inviable".

L'administrador concursal culpa els membres del consell d'administració de no haver presentat el concurs de creditors en dos mesos a partir d'aquell moment i proposa al jutge que assumeixin "el 5% del dèficit concursal" i els inhabiliti durant dos anys. Al consell de RTVM hi havia els representants del PP, que van decidir el tancament, i els de l'oposició, que el rebutjaven. El Consell de Mallorca calcula que, després de la subhasta dels béns de RTVM –incloent-hi la finca Son Puig-, quedaria un deute de deu milions

d'euros, amb les productores i Tema Concesionaria, bàsicament. Però si el jutge fa cas a l'administrador concursal només se n'acabaria pagant mig milió i, a més, ho haurien de fer els membres del consell d'administració de la seva butxaca. La història de RTVM ha acabat, doncs, com un malson.

Cinc empresaris al calabós

Tot i que Son Puig continua completament abandonada, el febrer de 2007 l'empresa de climatització Illes Clima va presentar dues factures -l'una per valor de 421.543 euros i l'altra de 239.185 euros- a Tema Concesionaria per obres de climatització a l'edifici. I això que Tema no tenia ni llicència d'obres ni d'activitat. Més endavant, l'empresa de climatització va presentar un concurs de creditors i el 2011 l'administrador concursal va denunciar una presumpta trama de descapitalització fraudulenta per part dels empresaris a través de factures falses, segons fonts judicials. El 14 de setembre de 2012 la policia va detenir quatre empresaris relacionats amb l'emissió de les factures i també va detenir qui havia estat el delegat de FCC a les Illes Balears: Mateo Estrany. Tots cinc van passar la nit al calabós.

Qui va interrogar els cinc empresaris no va ser un fiscal qualsevol, sinó el fiscal anti-corrupció Pedro Horrach. No eren polítics, per tant, teòricament no havien de ser al seu punt de mira, però segons que han confirmat fonts properes a la fiscalia, Horrach ja investigava les operacions immobiliàries de Son Puig quan l'administrador concursal i els empresaris es van començar a creuar denúncies. Si l'administrador els va acusar d'haver descapitalitzat les seves empreses, d'haver-se apropiat els diners i d'haver deixat deu milions de deutes; aquests denunciaven un xantatge i presentaven enregistraments de converses que presumptament ho demostraven. De moment aquest cas continua aturat en algun tram del procés judicial i no se l'ha pogut relacionar amb el possible escàndol immobiliari de Son Puig.

Anàlisi del tractament mediàtic

La història de Son Puig com a seu frustrada de RTVM és complexa i llarga. Més pròpia d'un conte de cases encantades que no d'un article periodístic. Una masia abandonada, maleïda, que s'ha de convertir en la seu de Televisió de Mallorca i d'Ona Mallorca, obre un conflicte legal que fins i tot sobreviu a la televisió i la ràdio públiques a les quals havia de servir. L'assumpte de Son Puig, és a dir, el deute que ha causat a RTVM, ha ajudat a enfonsar-la econòmicament mentre que a la vegada, no permet que aquest ens es dissolgui si no s'aclareix què passarà amb els deutes. És, sense cap mena de dubte, una història sucosa per a la premsa escrita. Tot i això, no ha trobat fortuna mediàtica fora de les Illes Balears.

Si bé és veritat que la premsa local va explicar la confrontació judicial entre RTVM i Tema Concessionaria, i l'any passat va publicar l'anunci del concurs de creditors i les detencions per presumpta trama de factures falses, ben pocs articles recordaven la història completa. Es troba a faltar, per exemple, la referència a l'augment del valor de la possessió en menys de quatre mesos. Alguns mitjans ho van recordar, com el *Diario de Mallorca*, però va ser gairebé de passada i fora de les Illes Balears ningú no va explicar com s'havia arribat a aquella situació. IB3 no va anar tan enllà com per explicar l'origen de tot el problema.

Així mateix havia passat el desembre de 2011, quan molts mitjans de fora de les Illes Balears es van fer ressò de la desaparició de Televisió de Mallorca i Ona Mallorca. De fora de l'arxipèlag cap mitjà no va recordar la rêmora de l'operació immobiliària que havia pretès hipotecar RTVM durant 40 anys i que l'havia deixada en un procés judicial que acabaria perdent.

COOPERACIÓ AL DESENVOLUPAMENT S.A.

MAR CARRERA

Mentre els ajuts a les ONG desapareixen, els governs català i espanyol subvencionen amb 3,5 milions d'euros projectes de cooperació empresarial a països del Sud

El rumb de la política de cooperació està virant cap al sector privat. L'Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament (ACCD) de la Generalitat ha rebaixat el seu pressupost en un 80% (2010-2012) i acumula un deute de 16 milions d'euros amb les ONG, a les quals va deixar sense subvencions a projectes el 2012. Al País Valencià i a les Illes Balears les agències tampoc no han donat ajuts aquest any. En paral·lel, i tot i provenir de fons d'un pressupost anterior, l'agència de promoció exterior de la Generalitat ACCIÓ i l'ACCD han donat aquest mateix 2012 ajuts per valor de 400.000 euros a cinc entitats empresarials per fer "cooperació al desenvolupament". Entre les beneficiàries s'hi inclou la patronal Pimec. L'Estat espanyol també va atorgar tres milions en projectes al Sud a finals del 2011 a una trentena d'associacions empresarials, entre elles les fundacions de Repsol i Telefònica.

Si l'Ajuda Oficial al Desenvolupament (AOD) no està enterrada, assisteix al seu funeral". Aquest és el lament de Francesc Mateu, director d'Intermón Oxfam a Catalunya, entitat que anunciava el seu segon ERO per a l'any 2013. Una queixa compartida majoritàriament pel món de la solidaritat als Països Catalans. L'Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament ha entrat en crisi total, deu encara milions d'euros a les ONGD i va suspendre la convocatòria de subvencions per a associacions de l'any 2012. Al contrari sí que es va mantenir, amb un pressupost que provenia de l'any anterior, la partida d'ajuts "per a l'impuls de la participació dels agents empresarials catalans en la cooperació al desenvolupament", adreçada a entitats sense finalitat de lucre, és a dir, excloent-hi la participació directa d'empreses, però no la indirecta. Uns ajuts compartits entre l'ACCD, que hi va destinar 400.000 euros (el mateix que l'any 2010) i l'agència d'internacionalització de l'empresa catalana, ACCIÓ.

La Generalitat no va fer públic en un primer moment els noms dels beneficiaris dels projectes de 2012. A preguntes de l'ANUARI MÈDIA.CAT, fonts d'ACCIÓ expliquen que els ajuts han anat dirigits a cinc associacions i fundacions empresarials: la Fundació Empresa i Clima, la patronal Pimec, l'Associació Catalana de Tecnologia, la Federació de Cooperatives Agràries de Catalunya i la Fundació Privada Institut Català de la Fusta. L'ajut a la Fundació Empresa i Clima és per a un projecte al Marroc de millora de la competitivitat del sector empresarial agroindustrial, tèxtil i dels adobers de la pell amb una gestió sostenible del consum d'aigua. També al Marroc i al Senegal, la patronal Pimec ha rebut un ajut per afavorir la competitivitat de les petites i mitjanes empreses mitjançant la inversió i la cooperació. L'Associació Catalana de Tecnologia ha rebut una subvenció per a la creació a Perú, a Colòmbia i a Equador de negocis inclusius amb tecnologies de la informació. La Federació de Cooperatives Agràries de Catalunya dedica l'ajut a enfortir el model cooperatiu i els intercanvis comercials a Colòmbia. Per últim, la Fundació Privada Institut Català de la Fusta transfereix tecnologia i formació en sistemes prefabricats amb fusta per fer-ne habitatges a la regió de Guarayos, a Bolívia.

Mentrestant, a Catalunya, el 2012 es recordarà per la tancada a la seu de l'ACCD, al juny, d'entitats de l'aleshores Confederació Catalana d'ONG, fartes dels impagaments que impactaven en els projectes i programes de cooperació a les poblacions del Sud. Un mes després, l'Agència anul·lava la convocatòria per a projectes de cooperació a ONGD (2 milions d'euros), tot i que les entitats ja havien presentat els seus nous projectes.

L'argument oficial, la falta de liquiditat. El president de la Coordinadora d'ONG Solidàries i de les comarques gironines i l'Alt Maresme, Rafel Villena, es queixa que ja s'havien presentat més d'un centenar de projectes: "Això vol dir, molta feina, i molt d'esforç i diners malbaratats".

Les Organitzacions No Governamentals de Desenvolupament havien tingut fins ara un pes destacat com a receptors

CINC ASSOCIACIONS EMPRESARIALS, ENTRE LES QUALS PIMEC, REBEN SUBVENCIONS DE LA GENERALITAT EL 2012 PER A SOLIDARITAT

dels ajuts proporcionats per organismes oficials (governos estatals, autonòmics, locals) per promoure el desenvolupament de països empobrits. Els darrers anys, però, els governs català i estatal han començat a impulsar iniciatives per implicar les empreses com a agents de desenvolupament, amb la creació d'aliances públi-privades de desenvolupament, i s'ha donat ajuts directes a la cooperació empresarial.

L'ANHELAT 0,7% S'HA ESFUMAT: L'AJUDA CATALANA A COOPERACIÓ S'HA REDUÏT UN 40% ENTRE 2010 I 2011

L'anhelat 0,7% s'ha esfumat. LAOD executada per la Generalitat catalana, incloent-hi l'ACCD i altres departaments, va reduir-se un 40% entre 2010 i 2011 (de 56,7 milions executats el 2010 a 34,4 el 2011). A més, es pot constatar la reducció de pressupost de l'ACCD, que ha passat de 49 milions d'euros el 2010, de 22 milions el 2011, als 9,7 milions del 2012, una reducció de vora el 80%. El director de l'agència, Carles Llorens (CiU), titlla la retallada de pressupost de "dramàtica". "A mig exercici [de 2012] hi va haver una nova reducció de pressupost que té a veure amb aquella voluntat o amb aquella imposició de voler complir amb els objectius del dèficit", lamenta Llorens. La Federació d'ONG de Pau, Drets Humans i Desenvolupament de Catalunya, que agrupa unes 120 entitats, creu que l'assignació dels recursos és "qüestió de voluntat política"; l'organització no amaga que les retallades es van iniciar el 2008 -època del govern tripartit-, però es mostra molt preocupada pel present.

El desmantellament de l'ajuda

L'any 2011, un ERO va afectar 42 dels 94 treballadors de l'Agència, quatre dels quals han de ser readmesos a petició del jutge. La reducció de plantilla en va afectar el funcionament i va implicar la supressió de quatre oficines al Sud: Guatemala, Equador, Bolívia i Marroc. "Més del 75% de les persones acomiadades pertanyien a l'àrea de planificació, avaluació i dades i a l'àmbit de cooperació, músculs centrals de la Direcció General i de l'ACCD, respectivament", denuncia David Minoves (ERC), exdirector general de Cooperació al Desenvolupament (2006-2011). L'antiga cooperant de l'oficina d'Equador, Susanna Segovia, també acomiadada, creu que la retallada ha castigat la cooperació que feia l'Agència i la representació exterior de Catalunya cap a governs i organitzacions al Sud: "Quedes molt malament amb les institucions. El que queda és que s'han incomplert compromisos contrets".

A tot això cal sumar el deute de la Generalitat amb les ONGD, al voltant dels 16 milions d'euros. Després de mesos de tensió entre l'administració i la Federació d'ONGD, al gener del 2013 una vintena d'entitats van presentar reclamacions administratives pels impagaments el 2011 dels programes plurianuals de cooperació al desenvolupament, per un valor de 7 milions d'euros. La coordinadora de la Federació, Pepa Martínez, es queixa que el diàleg amb l'Agència ja estava "molt malmès" i s'havia exercit "pressió individualitzada a entitats". Llorens, en canvi, insisteix que han estat negociant però que la majoria de les entitats no han acceptat firmar un nou contracte per ajornar el

pagament fins a l'any 2015. En aquest escenari de manca de recursos, les ONGD són més sensibles que mai davant qualsevol moviment. Algunes entitats van denunciar que la direcció de l'ACCD s'hauria desplaçat al febrer del 2012 a Moçambic per preparar un viatge d'empresaris catalans.

Davant la manca de liquiditat, l'ACCD ha decidit picar a la porta del sector privat, sense perdre de vista els fons europeus. L'equip de Llorens ha tancat convenis amb diversos organismes empresarials per cercar patrocini privat cap als projectes que l'Agència validi. El portal Cooperer.cat de l'ACCD i el Consell General de Cambres de Catalunya mostra projectes que no van arribar a rebre subvenció el 2012. També s'han tancat convenis amb les patronals Foment del Treball, PIMEC i amb la Confederació del Comerç. Finalment, l'agència ha signat un acord amb el Comitè de la Fundació Rotària del Districte 2202 de Rotary International, una organització filantròpica d'empresaris, professionals i empleats. "Som un agència pública, la nostra funció no és captar fons", afirma Llorens. Tot i això, assegura que hi ha entre 10 i 15 projectes canalitzats cap a aquest patrocini privat, però que encara no s'ha tancat res. Una altra línia ha estat la recerca de microdonacions. L'ACCD va signar un acord al febrer del 2013 amb el portal Worldcoo.com, una iniciativa molt recent que, en el moment de tancar el reportatge, només té cinc projectes penjats, amb uns 3.000 euros recaptats. Segons ha pogut saber l'ANUARI MÈDIA.CAT a través de fonts del sector, l'agència estudia firmar més acords amb la fundació Hazlopossible i amb una altra empresa, que permet fer donacions a través del telèfon mòbil.

Solucions privades

La vinculació de la cooperació a la internacionalització empresarial és un tema motivat per la crisi econòmica. Aquest és, almenys, el parer del coordinador d'Entrepobles, Àlex Guillaumon. "És més una orientació i un discurs que no pas que s'hagin fet grans coses", assegura. A més, Francesc Mateu, d'Intermón Oxfam, recorda que la crisi ha afectat molt a petites i mitjanes empreses i són aquestes amb les quals treballem, perquè "amb les grans tenim un problema de codi ètic". Ara bé, a nivell internacional, ja fa temps que es parla de l'anomenada pobresa 2.0: "No es tracta d'aturar les causes estructurals que promouen les desigualtats socials, sinó de gestionar i rendibilitzar la pobresa d'acord als criteris de mercat", apunten els autors del llibre *Pobresa 2.0*.

El viratge empresarial de la cooperació cobra importància el 2011 arran de la creació de la Unitat d'Empresa i Desenvolupament dins l'Agència Espanyola de Cooperació Internacional per al Desenvolupament (AECID) i també de l'aparició, per primera vegada a la història, de l'instrument CAP Cooperació Empresarial per al Desenvolupament. Gràcies a aquests ajuts atorgats a finals de 2011 amb una

**LES FUNDACIONS DE
REPSOL, TELEFÒNICA, EL
BBVA I SANTILLANA
REBEN FONS PÚBLICS
PER A PROJECTES A
L'AMÈRICA LLATINA**

assignació de 3 milions d'euros, 26 entitats empresarials han pogut implementar projectes el 2012 i el 2013 (16 dels projectes encara continuen enguany). Una part d'aquests beneficiaris són empreses o societats limitades laborals, però la majoria hi entren com a fundacions, ja que la llei de cooperació del 1998 exclou les entitats amb ànim de lucre.

Es repeteix aquí el patró de Catalunya: una AECID escanyada per la retallada el

2012 no treu convocatòria de projectes a ONGD, en un any en què sí que s'executen projectes del sector privat provinents del 2011. El cas més cridaner és el de la Fundación Repsol YPF d'Equador, receptora de 149.900 euros per enfortir l'emprenedoria econòmica i social de les comunitats influenciades per l'operació de la petroliera a l'Amazònia equatoriana. En un context d'oposició ciutadana, la coordinadora d'ONGD espanyoles a Equador va titllar "d'irresponsabilitat plena" l'atorgament de fons públics a una empresa que, segons la CONGDE, acumula violacions dels drets humans a l'Amèrica Llatina, denúncies pel maltractament als pobles indígenes secundades per l'ONG Survival i d'Intermón Oxfam, a més de queixes per l'impacte ambiental de l'extractiva a països com Bolívia, Colòmbia, Perú i Argentina.

El quart Pla Director (2013-2016) de la cooperació a l'Estat implica un "canvi de model en la cooperació", assegura la presidenta de la Coordinadora d'ONG per al Desenvolupament a Espanya, Mercedes Ruiz-Giménez. Després d'un intent rupturista d'oposició a les polítiques del PP, la Coordinadora -que pateix una forta disminució de fons- espera negociar. Algunes de les seves peticions són la creació d'un marc regulador cap a les empreses, "un codi ètic de drets humans", de la mateixa manera que les ONG tenen instruments de transparència.

A parer de Giménez, ara "és el moment de les aliances publicoprivades, que amaguen ajuts a la internacionalització de les empreses". El Llibre Verd europeu defineix una aliança publicoprivada (APPD) com "un contracte entre un inversor privat i un govern per proveir un servei concret"; si s'hi afegeix la "D", això implica que les aliances han de generar un impacte positiu en el "desenvolupament". L'APPD més famosa, Acobamba, amb un pressupost de 6 milions i una durada de quatre anys (2011-2015), té incidència a Perú i la lideren les empreses Telefònica, BBVA i Santillana, al costat de les ONG Ayuda en Acción, Entreculturas-Fe y Alegría, Ecodes y Solidaridad Internacional. Aquest és un exemple del que el govern estatal pretén anomenar "Marca Espanya". Segons es queixa Pedro Ramiro, membre d'OMAL (Observatori de les Multinationals a l'Amèrica Llatina), és un tipus de cooperació profitosa per a les empreses espanyoles.

Una altra mostra de privatització de la cooperació, tal com denuncia Miquel Carrillo, d'Enginyeria Sense Fronteres, és "l'explotació dels instruments financers". A partir de l'antic Fons d'Ajuda al Desenvolupament es va crear el Fons per a la Promoció del De-

LES FUNDACIONS DE PARTITS POLÍTICS TAMBÉ REBEN AJUDES: LA MÉS BENEFICIADA ÉS LA FAES, DEL PARTIT POPULAR, DIRIGIDA PER AZNAR

envolupament, un organisme que atorga finançament no reemborsable i finançament reemborsable. Aquest ens atorga crèdits a administracions al Sud o a organismes multilaterals, però també destina l'AOD a fons de capital de risc o de capital llavor. Aquestes aportacions, segons un estudi de l'Observatori del Deute a la Globalització, "busquen el retorn de la inversió i rarament tenen objectiu de desenvolupament" al Sud.

Cooperació i partits polítics

La cooperació sempre ha tingut molts actors. Aquelles que sí que han mantingut l'assignació el 2012, amb una reducció del 60%, han estat les fundacions dels partits polítics. El Ministeri d'Afers Estrangers i Cooperació ha atorgat 900.000 euros del fons de cooperació per a la realització d'activitats de promoció de la democràcia i la consolidació de sistemes de partits polítics. La més beneficiada va ser la fundació que dirigeix l'ex-president José María Aznar, FAES del Partit Popular (529.849), seguida de la Fundació Ideas, del PSOE (238.510), la Fundació Rafael Campalans, del PSC (36.000), la Fundació CatDem de CiU, (32.909), la Fundació Sabino Arana del PNB (16.454), la Fundació per l'Europa dels Ciutadans d'IU (14.808), i l'Institut d'Estudis Humanístics - Miquel Coll i Aletorn-INEHCA d'Unió Democràtica de Catalunya (13.163), entre d'altres.

És, doncs, la cooperació al desenvolupament una causa perduda? es pregunta el llibre *Pobresa 2.0*. L'entrada, lenta però gradual, de l'empresa en aquest sector alerta d'una possible mercantilització de l'ajut al Sud, més enfocada a afavorir mercats i no a defensar principis de drets humans, igualtat de gènere o apoderament dels pobles. Però no tothom ho veu així. Mentrestant, moltes ONGD admeten una excessiva dependència de les subvencions i reconeixen que els cal enfortir la base social, a més de guanyar més suport ciutadà.

Frau al País Valencià i retallada a les Illes

El sector privat no s'ha fet notar al País Valencià ni a les Illes, però les retallades hi han fet estralls. A la reducció d'un 80% del pressupost de l'AOD valenciana respecte al 2010 s'hi ha de sumar l'escàndol i judicialització del cas Blasco, nom de l'exconseller de Solidaritat i encara diputat del PP, imputat per haver desviat quantitats milionàries de cooperació de la Generalitat a empreses pantalla i impedir així que arribessin al Sud. La Coordinadora Valenciana d'ONGD (CONGDV) -que s'ha presentat com a acusació particular- alerta que els fons poden haver-se destinat no només a l'enriquiment de Rafael Blasco -acusat de sis delictes-, sinó també al finançament del PP valencià.

A diferència del cas català, al País Valencià sí que es van arribar a atorgar fons als projectes el passat 2012, però aquests "només són al paper, encara no s'ha pagat

**L'EXCONSELLER DE
SOLIDARITAT DEL
GOVERN VALENCIÀ
ESTÀ IMPUTAT PER
HAVER DESVIAT FONS
DE COOPERACIÓ A
EMPRESSES PANTALLA**

res”, afirma el president de la CONGDV, Carles Xavier López, representant de 111 entitats. Els impagaments també corresponen a l'exercici del 2011.

A les Illes Balears, el Govern va decidir no obrir convocatòria de cooperació al 2012, amb l'objectiu d'eixugar primer el deute amb les entitats. El president de la Coordinadora d'ONGD de Balears, Mariano de la Rocha, remarca que una part important dels projectes del 2011 en el dia d'avui encara no s'han pagat. Segons un estudi elaborat a 61 entitats (de la coordinadora i altre teixit associatiu), 408.000 persones de països del Sud on hi havia projectes en marxa han estat afectades per les retallades, 88 llocs de treball de les entitats balears i més de 300 llocs de treball en les contraparts locals al Sud s'han destruït. El mateix document eleva el deute a les ONGD a 5,9 milions.

Anàlisi del tractament mediàtic

El tractament mediàtic sobre la creixent influència de les empreses en la cooperació al desenvolupament ha estat reduït, si es té en compte la cobertura que s'ha donat a les retallades de subvencions i ajuts a les ONGD als Països Catalans. Cap d'aquests aspectes, però, no ha rebut un tractament mediàtic que il·lustri les conseqüències en les poblacions del Sud, sinó que el focus ha estat més aviat la retallada pressupostària i l'impacte sobre les organitzacions catalanes, valencianes, balears o estatals. La reducció d'AOD i la tancada de les ONGD a la seu de l'Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament al juny del 2012 ha estat tractada per la majoria de mitjans catalans (*La Vanguardia*, *El Periódico*, *l'Ara*, *El Punt-Avui*, TV3, etc.). En el cas del País Valencià i les Illes, els mitjans estatals i autonòmics han cobert tant el cas Blasco al País Valencià com la retallada d'ajut al desenvolupament a les Illes Balears.

Els mitjans d'àmbit estatal han cobert en major mesura la privatització de l'AOD, malgrat que a Catalunya sí que s'han difós les iniciatives de patrocini privat impulsades pel director de l'ACCD, Carles Llorens (*l'Ara* i *El Punt Avui*, per exemple). Un article molt complet, de *Diagonal* "El sector privado marca el paso de la nueva cooperación", desgrana des de les aliances publicoprivades que s'estan donant, les accions del FONPRODE, sense oblidar la polèmica subvenció que va rebre la fundació Repsol del pressupost de cooperació. La controvertida ajuda al projecte de la petroliera ja havia estat cobert a principis d'any pel portal Kaos en la Red.

Per comprendre el canvi de rumb de la cooperació és molt encertada la notícia a *ElMundo.es* titulada 'La Ayuda al Desarrollo tiende la mano al sector privado', en motiu del seminari celebrat al desembre *El futur europeu de la cooperació al desenvolupament* (2014-2020). El bloc de l'associació Cooperantes o diverses campanyes a Twitter també es fan ressò de les queixes per l'entrada del sector privat en la cooperació.

CREIXEN LES DENÚNCIES PER HOMOFÒBIA

CARLA ROCA BAYÓN

Un informe de l'Observatori contra l'Homofòbia alerta que entre 2010 i 2011 es van registrar a Catalunya 376 casos de violència contra la comunitat homosexual

Tot i els esforços durant anys de Generalitat i Estat, no s'ha aconseguit reduir la violència contra la comunitat homosexual. Al contrari, creix. La *Memòria Antidiscriminatòria* de l'Observatori contra l'Homofòbia, que edita el Front d'Alliberament Gai de Catalunya (FAGC), va recollir entre 2010 i 2011 un total de 367 denúncies per agressions homòfobes, un 4,5% més que l'any anterior. Aquesta xifra ha seguit augmentant el 2012 amb 376 denúncies, un augment dels casos del 2,5%. Una agressió al dia. Aquestes dades no són compartides per la Conselleria d'Interior. Víctimes de l'homofòbia i Mossos d'Esquadra no estan coordinats en la resposta a aquesta xacra, ja que ni tan sols coincideixen les denúncies rebudes pel FAGC amb les que arriben a mans de la policia.

L'homofòbia no s'atura, al contrari. L'increment en agressions homòfobes del 2,5% de juliol de 2011 a juny de 2012 s'ha sumat al creixement d'un 4,5% que ja hi havia hagut durant el mateix període de 2010-2011. L'última *Memòria Antidiscriminatòria* recull 376 agressions en els dotze mesos d'estiu a estiu. Tanmateix, els Mossos d'Esquadra només poden fer referència a 31 procediments policials iniciats per aquest tipus de denúncies en el darrer any 2012. De fet, el Departament d'Interior afirma que hi ha un descens de les agressions de més del 30%. El problema de la guerra de xifres és que Interior sols contempla aquelles accions que poden ser penades i que no totes les víctimes denuncien a la policia. El cap del Gabinet de Seguretat del Departament d'Interior, Jaume Domingo Coll, reconeix aquesta "no coincidència" de les dades i ho atribueix a la diferent naturalesa dels dos organismes, però creu necessari un esforç per "reduir aquesta diferència".

El FAGC es queixa que hi ha centenars de suposades agressions que queden impunes perquè no arriben a les comissaries i, per tant, ni tan sols es registren policialment. La comunitat homosexual creu que molts casos de persecució, insults i burles no s'investiguen amb prou diligència. Davant d'un govern i una societat catalana que assegura estar compromesa en la defensa de la llibertat sexual, segueix ressonant l'eco d'una pregunta: es respecten totes les condicions sexuals? L'homofòbia ha desaparegut progressivament de l'agenda dels polítics i dels mitjans de comunicació. Es considera una xacra superada. Un debat que la societat catalana creia superat per l'augment de la tolerància i el respecte en les últimes tres dècades però que contrasta amb les dades oferides per l'Observatori contra l'Homofòbia. Malgrat que quedi molta feina a fer, els homosexuals consultats en aquest reportatge consideren, però, que les actuacions dels Mossos d'Esquadra davant les agressions són actualment correctes i que han avançat molt des de la publicació del Protocol contra l'Homofòbia.

L'informe anual de l'Observatori assenyalava que el 53,5% d'aquestes agressions i discriminacions, ja fossin físiques o verbals, van donar-se al carrer i a llocs públics. En segon lloc, el 22% van succeir dins l'àmbit dels Serveis i Administracions Públiques. En tercer lloc, el 16,5% van succeir a l'àmbit laboral privat. Finalment, apareixen les discriminacions directament a persones per tenir el VIH o la sida i per últim, però creixent, l'assetjament a través d'Internet.

Moltes han estat les crides del col·lectiu Lèsbic Gai Transsexual i Bisexual (LGTB) a favor d'una assistència justa i democràtica del dret a la salut per a la seva comunitat. La *Memòria Antidiscriminatòria 2010-2011* quantificava, però, que un 4,5% de les denúncies que va rebre l'Observatori Contra l'Homofòbia corresponia a discriminacions a

persones amb VIH i/o sida. D'una banda, van donar-se alguns casos d'acomiadaments a l'àmbit laboral; de l'altra, alguns centres sanitaris continuen fent preguntes de caràcter personal i íntim als tests que es realitzen a les persones que sol·liciten fer-se les proves de la sida. Anant

EL 53% DELS CASOS DENUNCIATS D'AGRESSIÓ O DISCRMINACIÓ TENEN LLOC EN ESPAIS PÚBLICS

EL FAGC AFIRMA QUE HI HA CENTRES SANITARIS QUE NO FAN LA PROVA DEL VIH A PERSONES QUE DIGUIN QUE SÓN HOMOSEXUALS

més enllà, el col·lectiu gai-lèsbic també denuncia que s'ha negat assistència mèdica a persones seropositives, o amb risc de ser-ho, per aquesta mateixa raó. Bàsicament perquè alguns centres sanitaris es neguen, sense donar més explicacions, a realitzar anàlisis sobre el VIH a persones que afirmen ser homosexuals.

L'ANUARI MEDIA.CAT ha comprovat en primera persona, fent-se passar per membre d'aquest col·lectiu, si aquestes irregularitats en l'accés a la salut es donen amb facilitat o no. Aquesta periodista es va adreçar a la Clínica Sant Josep, de Vic, regentada per les germanes Josefines de la Caritat, per fer-se l'anàlisi corresponent sobre el VIH. La recepcionista, mentre buscava "un forat" per a aquesta consulta, va canviar radicalment la seva predisposició en el moment de saber que es tractava d'una lesbiana: "Aquí no t'ho farem això. Hauràs de dirigir-te a una altra clínica", va dir la treballadora. El cas de la clínica Sant Josep, de Vic, constata, tal com afirmava l'informe del FAGC, que alguns centres sanitaris a Catalunya discriminen el col·lectiu LGTB a l'hora de fer-se una prova com la del VIH.

El fiscal sobre delictes d'odi i homofòbia Miguel Ángel Aguilar considera que amb una denúncia presentada davant la policia podríem veure si aquest cas encaixa amb l'article 512 del Codi Penal, que castiga la "denegació a una persona d'una prestació en el marc d'una activitat professional o empresarial" per raons d'orientació sexual. El problema que cada vegada es fa més evident, com succeeix en molts casos, és la difícil probatòria dels fets, que Aguilar relaciona amb l'existència freqüent de "dues versions contradictòries".

Al carrer tot s'hi val

El menyspreu més habitual a una persona del col·lectiu LGTB és el que es produeix en l'esfera pública. El carrer és l'espai idoni, on molta gent veu però calla i on, molt sovint, topa la paraula de l'agredit contra la de l'agressor. Es donen casos de persones que utilitzen mots denigrants o insultants com "marieta" i d'altres similars, i no seran mai jutjats. Aquí és on entra la convenció social, el *pacte* que ha estipulat què és i què no és homofòbia. Segons denunciïn els afectats, un simple adjectiu és un acte que atempta, en poca mesura però sí de forma gradual i interior, contra la seguretat i plom de la persona. És el que activistes com Àgatha Estera o Eugeni Rodríguez anomenen "homofòbia interioritzada". Després de la violència física estricta, aquest tipus d'actes són els que més preocupen a la majoria dels grups i associacions del col·lectiu.

Una altra forma de practicar l'homofòbia de manera pública és a través d'Internet i de les xarxes socials en què, tant de forma anònima com des d'organismes d'inclinació catòlica o conservadora, s'expressen pensaments contra els gais sense cap pudor. En aquest àmbit els insults o comentaris denigrants són sovint denunciats i detectats amb agilitat. Un bon exemple és el comentari homòfob a Twitter del periodista d'Interecono-

mía Juan E. Plüger, el compte del qual va ser cancel·lat després d'haver culpats "els gais de les morts en el Madrid Arena", segons recull el portal Ambiente G. De totes maneres, a la mateixa plataforma de Twitter segueixen actives etiquetes com "#putosgays", "#No-ALaAdopcióEntreHomosexuals" o "#SéFelizYMataUnHomosexual". A més, articles d'opinió a la premsa o afirmacions fetes a algunes tertúlies televisives han ocasionat més d'una polèmica. Un cas força sonat va ser el de l'articulista Josep-M. Sanmiquel, autor d'un text d'opinió al *Diari de Sabadell* al desembre de 2010 titulat "Desviacionisme sexual", que va ser molt criticat.

Des de ben petits, el respecte

Les entitats identifiquen l'escola com un altre àmbit en alerta. L'assetjament homòfob, que ha provocat directament o indirectament algun cas de suïcidi en els últims anys a l'Estat, és ben present a les aules catalanes i un dels focus d'atenció de les associacions del col·lectiu LGTB. El portaveu del FAGC i president de l'Observatori contra l'Homofòbia, Eugeni Rodríguez, creu que, en molts casos, la implicació dels centres vers aquestes pràctiques és gairebé nul·la. "En el primer cas que es va denunciar a Catalunya per assetjament homòfob, en un institut de Sabadell, la direcció del centre es va posar al costat de les agressores de la víctima", assegura Rodríguez. El Departament d'Ensenyament, en contraposició a les queixes del FAGC, s'afanya a recordar totes les lleis, protocols i actuacions realitzades pel govern de la Generalitat en les últimes dècades que emparen i defensen el col·lectiu. En col·laboració amb el Departament de Benestar Social i Família, Ensenyament segueix protocols per treballar una educació plural i basada en la tolerància, i recorda que ofereix assistència telefònica directa a les víctimes a través de les Unitats de Suport a la Convivència Escolar.

Àgatha Estera, periodista i membre de l'Associació de Famílies Lesbianes i Gais, creu que els professors no veuen l'assetjament homòfob perquè generalment no es dona dins les aules i, per tant, defensa que "no hauria de recaure tota la responsabilitat sobre ells". Coincideix amb Ensenyament a afirmar que aquestes pràctiques no són només "una qüestió d'escola, sinó social" i creu que el comportament dels agressors a l'escola l'han de solucionar les famílies. "Al final, els nanos acaben repetint allò que fan els de casa", conclou Estera. Més enllà de l'educació primària i secundària, també es donen casos a la universitat. A parer de Rodríguez és imprescindible crear associacions d'uni-

versitaris o unitats d'igualtat per poder progressar en "polítiques de diversitat afectivosexual", que tenen prou força per a aportar canvis i avenços. El veterà activista contra l'homofòbia insisteix que cal construir "una societat sense cap mena de discriminació per opció sexual o per identitat de gènere". Estera i Rodríguez coincideixen en un fet: començar a fer pedagogia des de l'escola per a la construcció

**L'ASSETJAMENT HOMÒFOB
APAREIX A L'ESCOLA
I PER AIXÒ ELS
ACTIVISTES PROPOSEN
FER MÉS PEDAGOGIA
ALS INFANTS**

**“ELS TEMES LGTB
NO TENEN PRIORITAT
EN UNA AGENDA
ATAPEÏDA PER LA CRISI
ECONÒMICA”**

d'aquesta realitat més tolerant amb totes les opcions sexuals i de gènere seria la millor de les opcions per un futur sense prejudicis. Això permetria, creuen, començar des de zero.

En l'àmbit laboral, el col·lectiu gai-lèsbic assegura que encara va amb peus de plom. La tendència de l'assetjament psi-

cològic no és nova i, moltes vegades, s'hi suma la discriminació per gènere o orientació sexual del treballador. Un cas concret, denunciat per l'Observatori, és el d'un professor de secundària d'un centre religiós de Sant Feliu de Llobregat. El treballador, identificat amb les inicials M. P., va protestar per un acomiadament que ell atribueix a raons homòfobes i discriminatòries. L'escola, però, ho nega amb rotunditat. Segons el seu testimoni, en un primer moment se li va comunicar l'acomiadament per la necessitat de reduir la plantilla de docents per raons econòmiques. Aquesta raó va quedar desaprovada per la investigació del cas quan es va demostrar que no era cert: “Em van dir que reduïen la plantilla perquè es passaria de tres a dos grups de classe, mentre que a l'actualitat continuen sent tres”. La segona raó que li van donar va ser una suposada poca professionalitat del docent, que ell nega. Per últim, se li va comunicar que “no encaixava al projecte d'escola”. En aquell moment, opina M. P., que tot allò que ell havia considerat discriminatori durant el passat tenia un cert sentit. El centre, proper al Fòrum Català de la Família, havia adjudicat un horari abusiu al professor, amb el qual li era impossible compaginar la vida personal amb la professional, o reunir-se amb el comitè d'empresa del centre, del qual formava part. “Jo estava treballant més hores de les que em tocava per la meua mitja jornada”, diu. La inspecció laboral d'aquest cas va poder constatar les irregularitats contractuals, posant en dubte la versió de l'equip directiu del centre, però sense poder demostrar cap discriminació homòfoba que, segons assegura la víctima de l'acomiadament, hi havia al darrere. L'afectat assegura que va rebre “molta pressió, un cert mòbing”, però que no pot reproduir comentaris personals pejoratius cap a la seva persona, ja que mai es van produir de manera explícita.

Proves escasses, agressions impunes

La majoria de sentències judicials no poden demostrar aquesta homofòbia “subtil”. Ho denunciem els afectats, i ho corrobora també el fiscal sobre delictes d'odi i homofòbia Miguel Ángel Aguilar: “Si el treballador presenta uns indicis mínims de discriminació davant la jurisdicció social, li correspon a l'empresari demostrar que ell no és culpable”. Normalment, admet Aguilar, s'entra en un circuit de difícil sortida, on les proves són escasses i, per tant, algunes accions denunciades com a homòfobes queden impunes. Segons el fiscal, és molt necessari -sobretot per a la jurisdicció penal- “formar i capacitar els cossos policials” per dur a terme investigacions a fons on es pugui “acreditar els elements probatoris de la discriminació” i, així, la culpabilitat o innocència de l'autor de la falta o de l'agressió.

Àgatha Estera opina que “els homosexuals ja saben on han de treballar [referint-se a les empreses públiques]” per evitar la discriminació laboral i, segons l'activista, “en moltes empreses privades de vegades és difícil”. En contraposició, però, creu que el perfil de dona homosexual sense fills és molt apreciat a l'àmbit laboral “per la seva disponibilitat i implicació a l'empresa”. Una visió diferent és la d'Eugeni Rodríguez, que considera la dona com un subjecte encara discriminat laboralment i que “quan s'ajunten la condició de dona i de lesbiana, la discriminació és doble”.

Silenci del Fòrum de la Família

Després de la publicació de la *Memòria Antidiscriminatòria 2010-2011*, l'Observatori Contra l'Homofòbia no ha rebut cap tipus de resposta de col·lectius conservadors o ultrareligiosos. Des de l'ANUARI MÈDIA.CAT es va contactar amb el Fòrum Català de la Família, que no va voler atendre les nostres preguntes. Segons el president del FAGC, el silenci del Fòrum de la Família demostra que aquest informe els molesta. “Prefereixen ignorar-lo per no fer de veu de la seva pròpia homofòbia”, afegeix.

Han representat, però, aquests informes un toc d'alerta a l'administració pública? De fet, un cop constituït l'actual govern de la Generalitat, el col·lectiu LGTB demanava una implicació definitiva per aprovar la llei contra l'homofòbia, la lesfòbia i la transfòbia. La proposta, segons les fonts consultades, l'han redactat i signat els caps de llista d'ERC, el PSC, ICV-EUIA, la CUP i l'actual consellera de Benestar Social i Família, Neus Munté (CiU). Segons el fiscal Aguilar, aquesta llei “no podrà agreujar les penes, per exemple, ja que la legislació autonòmica no pot modificar la legislació penal, que és competència exclusiva de l'Estat espanyol”. Malgrat això, “seria una legislació complementària per a perseguir i lluitar contra la discriminació que no es considera delictiva”, és a dir, aquells comportaments que, tot i ser discriminatoris, no tenen una resposta del dret penal. El president de l'Associació de Pares i Mares de Gais i Lesbianes (AMPGIL), José Mallimas, va ser un dels participants en la redacció d'aquesta llei en procés d'aprovació, que considera “positiva” i “necessària”. Mallimas es queixa que el procés avança “lentament” i ho atribueix al nou cicle polític en què “els temes LGTB no tenen prioritat en una agenda atapeïda amb la crisi econòmica”. Tot i això, segons diu, ha rebut “molt bons *inputs* de CiU i ERC” i “les persones responsables ens transmeten molta sensibilitat i preocupació”. N'està totalment segur: s'acabarà aprovant. “Hi confiem, però no ens quedarem quiets”, adverteix Mallimas.

País Valencià i les Illes, en lluita contra l'homofòbia

Al País Valencià, segons el president de Galesh (Associació de famílies homoparentals), Marc Brell, les agressions homòfobes ni augmenten ni disminueixen. Aquests casos han anat canviant des que els emparen una sèrie de lleis. Brell afirma que existeix una “homotolerància” o “homocomplicitat”, que fa que els comentaris homòfobs no siguin tan habituals com fa uns anys. Tot i això, creu que algunes accions homòfobes, s’hi considerin socialment o no, no s’haurien de permetre. Un exemple és el comentari que va fer el ministre d’Interior, Jorge Fernández Díaz, el 3 de març del 2013, assegurant que el matrimoni homosexual “no garanteix la pervivència de l’espècie”. “Aquí justifica la seva discriminació basant-se en creences. Està fora de lloc, sobretot, perquè és un representant de l’Estat”, es queixa Brell. A Galesh el que més els preocupa és la discriminació entre joves, on hi ha “molts comentaris que continuen sent homòfobs”. Des de les Illes, a l’associació Bencamics veuen una millora en els darrers tres anys en matèria d’agressions pròpiament dites. Això sí, alerten sobre la “invisibilització” de persones del col·lectiu LGTB, sobretot en l’àmbit sanitari públic, on es discrimina els transsexuals o es nega la reproducció assistida a parelles de lesbianes. Coincidint amb Galesh, també els preocupa molt el desenvolupament dels joves en un entorn d’igualtat i pluralitat. En aquest sentit, Bencamics lamenta que “el nostre radi d’actuació i observació és reduït donades les circumstàncies de falta d’estructura i de mitjans que tenim per actuar de manera preventiva, sensibilitzadora i informativa al conjunt de les Illes”.

Anàlisi del tractament mediàtic

La cobertura de les dades de l'Observatori contra l'Homofòbia no va ser silenciada del tot i va aparèixer a diferents mitjans de comunicació. Malgrat la publicació de les dades de la mà de l'agència Europa Press i la difusió del teletip a mitjans com *La Vanguardia* (digital), *Diari de Girona* o *Vilaweb*, la notícia no va arribar a uns altaveus massius. Aquests mitjans no van proposar cap debat social ni van aportar una visió crítica d'aquestes dades. En concret, la notícia d'Europa Press, que cobreix una roda de premsa en què el portaveu del FAGC, Eugeni Rodríguez, presenta la Memòria Antidiscriminatòria 2010-2011, es repeteix una i una altra vegada a la resta de mitjans sense qüestionar les dades ni aportar-ne de noves ni aprofundir en la denúncia.

El tractament de la llei contra l'homofòbia també ha estat força escàs. Se'n van ferressò mitjans com Europa Press, *Regió7* i *La Torre*, però tampoc hi ha nascut un discurs amb prou força. Mitjans com *La Vanguardia* o *l'Ara* ho han fet en alguna ocasió puntual durant l'any. Generalment, del col·lectiu homosexual, bisexual i transsexual se'n segueix parlant bàsicament els mateixos dies de l'any: durant la celebració del Dia de l'Orgull Gai, el 17 de maig (Dia Internacional contra l'homofòbia, la lesfòbia i la transfòbia), i quan es produeixen accions de denúncia o de celebració pel col·lectiu LGTB en altres països.

EL PAÍS VALENCIÀ A LA CUA EN SERVEIS SOCIALS

MAURO BLANQUER

L'Índex DEC, elaborat per l'Associació Estatal de Directors i Gerents de Serveis Socials, situa el País Valencià com l'autonomia més endarrerida de l'Estat

El País Valencià compta amb la pitjor cobertura de serveis socials de l'Estat espanyol i per extensió es troba a la cua d'Europa en aquesta matèria. Així ho afirma l'Índex de Desenvolupament dels Serveis Socials 2012, la primera anàlisi comparativa de totes les autonomies de l'Estat elaborada els darrers 25 anys. L'informe situa el País Valencià com la comunitat autònoma amb el sistema de prestacions socials més endarrerit, atorgant-li una qualificació de 0,80 punts sobre 10. L'Associació Estatal de Directors i Gerents de Serveis Socials, autora de la investigació, assegura que l'escàs esforç econòmic i polític, però sobretot la manca d'implicació de les entitats locals, són la causa d'aquest endarreriment. La Generalitat Valenciana nega validesa a l'informe perquè no ha estat elaborat "per una entitat acreditada".

L'Índex de Desenvolupament dels Serveis Socials o Índex DEC (drets, economia i cobertura) avalua la política en serveis socials de les comunitats autònomes, que tenen aquesta competència del tot transferida. S'elabora a partir de tres variables: drets i decisió política (que valora si les institucions han incorporat als seus corpus legislatius tot el que fa referència a serveis socials), rellevància econòmica (que es mesura a partir de la quantificació de la despesa en serveis socials) i cobertura (que es calcula a partir de les polítiques efectives, des de les places públiques en residències per a gent gran fins a l'existència de centres ocupacionals o polítics d'atenció a la infància). De l'anàlisi i avaluació independent d'aquestes variables se n'extreu una puntuació que va del 0 al 10.

El panorama que es desprèn de l'Índex DEC és força desolador per al País Valencià. L'informe el situa com la comunitat autònoma amb menys puntuació de l'Estat espanyol. Els autors qualifiquen el sistema de serveis socials valencià d'"irrellevant" i li atorguen una puntuació global de 0,80 sobre 10, mentre que la mitjana estatal és de 4,7 punts. En aquest mateix rànquing, Catalunya rep un 5,9 de valoració i les Illes Balears un 2,9, només per damunt de Madrid, Canàries i el País Valencià.

Una de les claus per entendre aquesta baixa valoració del País Valencià és la manca de despesa en serveis socials, fet que li atorga una molt mala puntuació en l'àmbit de rellevància econòmica (0,2 sobre 3 punts possibles). L'informe assenyalava que de l'anàlisi de les dades facilitades per la Secretaria d'Estat de pressupostos es desprèn que la despesa anual per habitant dedicada a serveis socials és de 129,6 euros, la segona més baixa de tot l'Estat espanyol, tan sols per damunt de la de les Illes, on es destinen 119,8 euros per cada habitant. A Catalunya la despesa per habitant és de 281,1 euros, molt similar als 280 de mitjana estatal.

Els altres dos indicadors utilitzats per determinar la rellevància econòmica dels serveis socials –despesa en serveis socials en relació al PIB autonòmic i en relació a la despesa total executada– també evidencien una situació deficient al País Valencià. Segons dades de l'Institut Nacional d'Estadística espanyol (INE), les institucions valencianes només dediquen un 0,65% del PIB a les prestacions socials, la meitat de la mitjana estatal, que se situa en un 1,25%. Pel que fa al percentatge en serveis socials sobre la despesa total executada per la comunitat autònoma, la xifra se situa al 4,28%, quan la

mitjana estatal és del 6,93%. José Manuel Ramírez, president de l'Associació Estatal de Directors i Gerents de Serveis Socials i coautor de l'informe, afirma que aquestes xifres "situen el País Valencià no només a la cua d'Espanya, sinó també d'Europa".

L'Índex DEC també subratlla el grau d'implicació de les entitats locals en la gestió d'aquestes dotacions econòmiques i la cobertura directa a la ciutadania. Precisament en aquest apartat, el de la

**L'ESTUDI QUALIFICA
EL SISTEMA DE SERVEIS
SOCIALS VALENCIÀ
D'"IRRELLEVANT"
I LI ATORGA UNA
PUNTUACIÓ DE
0,80 SOBRE 10**

cobertura, és on l'endarreriment del País Valencià es manifesta més clarament. Els autors de l'Índex DEC només li concedeixen 0,6 dels 5 punts possibles. A més a més, assenyalen que en alguns casos l'administració autonòmica s'ha negat a facilitar les dades requerides. "És lamentable que al País Valencià no existisquen dades oficials i públiques en matèries tan importants com discapacitat o protecció de

CATALUNYA REP UN 5,9 DE VALORACIÓ I LES ILLES BALEARS UN 2,9. LA MITJANA ESTATAL DE L'ÍNDEX DEC ÉS DE 4,7 PUNTS

de dones víctimes de la violència de gènere", afirmen els autors de l'informe.

El repàs als indicadors bàsics posa de manifest les mancances de cobertura. Així, segons les dades facilitades pel ministeri espanyol de Sanitat, al País Valencià hi ha un treballador en el sector dels serveis socials per cada 6.537 habitants, mentre que la mitjana estatal és d'un per cada 3.858, ràtio superada pel Principat i les Illes, que en tenen un per cada 2.371 i 1.598, respectivament. La manca de cobertura de les persones amb dependència és un altre dels factors crítics que analitza l'informe. El percentatge de persones que reben prestacions d'atenció a la dependència només arriba al 0,86% de la població valenciana, quan la mitjana estatal és de l'1,59%. Així mateix, el percentatge de persones amb el dictamen que dóna dret a prestació en el Servei d'Atenció a la Dependència però que no la tenen prescrita se situa en el 40,5%, percentatge molt superior a la mitjana estatal, que és del 28,9%.

Tercera edat i discapacitats, exclosos

Pel que fa als serveis relacionats amb la tercera edat, al País Valencià el nombre de places residencials per a majors de 65 anys és reduït, ja que per cada cent persones que superen aquesta franja d'edat hi ha 3,1 places, front a les 4,3 de mitjana estatal. D'altra banda, l'Índex DEC, amb dades del Ministeri de Sanitat i de l'IMSERSO, subratlla les mancances del Servei d'Ajuda al Domicili. Només el 2,74% de les persones majors de 65 anys rep aquest servei, menys de la meitat del percentatge de Catalunya (4,77%), o de l'Estat espanyol (4,69%). A més, la intensitat d'aquestes ajudes a domicili també és més baixa al País Valencià, on la mitjana de temps dedicat és de 10,8 hores, mentre que la mitjana espanyola és quasi de 17 hores.

José Luis Moreno, membre de la Xarxa Europea per una Vida Independent (ENIL), organització present a 26 països que es dedica a defensar, promoure i divulgar la vida independent de les persones amb diversitat funcional, assegura que al País Valencià "prima el sector privat i les residències són vertaderes empreses privades amb certs privilegis de cobrament front a altres col·lectius". Moreno creu que "el sector de la tercera edat i el de les persones amb discapacitat sovint es solapen i les polítiques socials no en fan la diferenciació corresponent". ENIL critica "la mal anomenada Llei de la Dependència", perquè, segons Moreno, "fica a tothom en el mateix sac i no afavoreix la independència de les persones. Ofereix exclusivament residències i cuidadors assis-

tencials a nivell familiar; i no intenta potenciar la vida independent, l'autonomia i l'autogestió de les persones”.

Pel que respecta a la cobertura, l'informe assenyala una única dada positiva per al País Valencià: el percentatge d'acolliments familiars de menors és del 71,4%, superior al 63,5% de la mitjana estatal.

També a la cua d'Europa

Els paràmetres per mesurar la cobertura dels serveis socials no són equivalents a tots els estats, per això resulta impossible fer una comparació completa a nivell europeu. Sí que es poden analitzar, però, alguns paràmetres. Les dades disponibles de l'Eurostat sobre despesa social assenyalen que l'Estat espanyol dedica a aquesta matèria una xifra que ronda el 21% del PIB, mentre que al conjunt d'Europa supera el 27%. A França la despesa social representa un 30,5% del PIB, a Itàlia un 26,7%, a Alemanya un 27,7%, a Portugal un 24,8%, al Regne Unit un 25,3% i a Holanda un 28,4%. Aquest percentatge inclou, a més de la despesa en serveis socials, tot el que fa referència a sanitat i educació.

Quant a la despesa social per persona, les diferències entre la mitjana espanyola i la d'altres estats són encara més grans. Si prenem com a referència les últimes dades disponibles de l'Eurostat, la despesa anual espanyola, tot i que ha augmentat un 32% durant l'última dècada, és de 3.925 euros per persona. Aquesta xifra contrasta amb la mitjana de l'Europa dels 25, que era de 6.258 euros per persona l'any 2010, i més encara amb la dels països més desenvolupats: Noruega (12.354), Suècia (9.744), Holanda (8.380), França (8.007), Bèlgica (7.908), Regne Unit (7.290) o Alemanya (6.561).

Així mateix, el nivell salarial dels professionals que treballen en el sector dels serveis socials a l'Estat espanyol és dels més baixos de la Unió Europea, incloent fins i tot el diferencial del cost de la vida a cada país. Aquest sector, a més de prevenir l'exclusió social de les persones, genera molta ocupació. Diversos col·lectius denuncien la feblesa d'actuacions polítiques encaminades a potenciar la creació de llocs de treball a l'àmbit dels serveis socials, especialment al País Valencià, que té un 28,1% d'atur (segons dades de l'INE de l'últim trimestre de 2012), un dels percentatges més elevats de l'Estat.

La Generalitat desacredita l'informe

La Generalitat Valenciana nega la validesa de les dades de l'Índex DEC. Pocs dies després de la seua publicació l'abril de 2012, el secretari autonòmic d'Autonomia Personal i Dependència de la Generalitat, Joaquín Martínez, va assegurar que l'Associació Estatal de Directors i Gerents de Serveis Socials “no posseeix autorització oficial per realitzar informes” pel fet de no estar reconeguda per “cap organisme autoritzat”, raó per la qual aquest document “manca de credibilitat”. Joaquín Martínez afirma que l'informe respon únicament

**EL PAÍS VALENCIÀ I LES
ILLES OCUPEN ELS ÚLTIMS
LLOCS DE L'ESTAT EN
DESPESA PÚBLICA PER A
SERVEIS SOCIALS**

a interessos polítics i és aquesta la causa per la qual els seus resultats “no tenen credibilitat, rigor ni serietat”.

L'Associació defensa la importància i la complexitat d'aquest document, argumentant que és la primera anàlisi que es realitza a nivell estatal i que avalua la situació per comunitats autònomes. Aquesta entitat, que agrupa dos-cents treballadors del sector (treballadors socials, psicòlegs, educadors o advocats), considera que “no es pot imputar cap biaix ideològic a l'anàlisi”. Les dades mostren una realitat inqüestionable”. L'informe DEC acaba recomanant a la Generalitat “un canvi radical de la seva política en matèria de serveis socials”, des de l'elaboració “d'un nou marc normatiu fins a un increment substancial de l'esforç econòmic destinat a serveis socials”. “El País Valencià es troba en el lloc més endarrerit en aquesta matèria de tot l'Estat espanyol, que és com dir en el lloc més endarrerit d'Europa”, afirmen.

Per la seua banda, el secretari autonòmic, en un comunicat, argumentava amb aquests termes el descrèdit del document: “L'associació no segueix cap metodologia de treball establerta, no utilitza barems degudament consensuats amb els organismes competents, ni són contrastats amb les administracions com fan altres entitats”. Segons la Generalitat, l'avaluació realitzada per l'associació “no incorpora els pressupostos de les diputacions provincials i dels ajuntaments destinats a polítiques socials, una quantitat que augmentaria la partida general destinada a aquestes polítiques”. Finalment, Martínez assegurava que les polítiques socials constitueixen un “eix fonamental” de les polítiques del Consell i que “s'han donat passos de gegant quant a la millora de l'estat del benestar”.

Manca de marc legislatiu

Les realitats socials més dures es fan més evidents en moments de crisi econòmica. Tot i això, organitzacions com ATTAC afirmen que és ara quan aquesta mena de prestacions socials experimenten un major retrocés. Rafael Muñoz, membre de la Comissió de Sanitat Pública d'ATTAC al País Valencià, denuncia el model que, al seu parer, imposa el nou Reial Decret Llei 16/2012 en una qüestió bàsica com és la sanitat: “Abans l'accés al sistema sanitari era universal i ara aquest dret es vincula a la cotització en la Seguretat Social, això és un desgavell administratiu perquè se'n queden al marge col·lectius minoritaris que precisen una atenció especial, com els immigrants sense papers”. Segons Muñoz, les mesures que duen a terme tant el govern espanyol com l'administració valenciana “exclouen del sistema de prestacions aquells que precisament haurien de rebre una major protecció, perquè la seua situació els fa més vulnerables”.

Joaquim Bosch, magistrat portaveu de Jutges per la Democràcia, afirma que una societat, encara que en paràmetres econòmics siga més forta, rica i beneficiosa per a la

AL PAÍS VALENCIÀ HI HA UN TREBALLADOR EN EL SECTOR DELS SERVEIS SOCIALS PER CADA 6.537 HABITANTS, GAIREBÉ LA MEITAT DE LA MITJANA ESTATAL

majoria, no té perquè ser la més justa. “Un estat, per ser realment just, ha d’assegurar a tota la societat l’accés a uns serveis, uns drets i unes necessitats bàsiques per desenvolupar-se com a persones, i és evident que el nostre sistema de protecció social no garanteix la llibertat i la igualtat”. Les entitats del sector dels serveis socials remarquen que per garantir-ne la protecció seria necessari un marc jurídic més avançat, cohesionat i amb una planificació a llarg termini, similar al d’altres països europeus. Com assenyala el Comitè Espanyol de Representants de Persones amb Discapacitat (CERMI) “qüestions que haurien de constituir vertaders drets garantits s’estan derivant de manera sistemàtica a elements de desenvolupament normatiu de rang inferior, sotmesos de manera directa a la disponibilitat pressupostària i, en definitiva, a les prioritats i voluntats polítiques de torn”.

Anàlisi del tractament mediàtic

Quan el març de 2012 va presentar-se l'Índex DEC, els diaris generalistes amb més lectors del País Valencià se'n van fer ressò només breument a través d'un text bàsic d'agència de notícies. D'aquesta manera, en mitjans com *El Mundo*, *El País* o *20 Minutos* passava desapercebut un estudi especialment crític amb els serveis socials del País Valencià. Només *Levante-EMV* va incloure fonts addicionals. Aquest rotatiu va complementar la nota d'agència amb declaracions d'un portaveu de la Generalitat Valenciana perquè donara la seva versió. A més, va incloure una sèrie de casos particulars per il·lustrar la notícia.

Els mitjans que van fer una anàlisi més profunda de la presentació de l'Índex DEC van ser els digitals d'àmbit alternatiu. Així doncs, la notícia publicada al *Diariocriticocv.com* descrivia l'informe sobre serveis socials més detalladament, tot destacant-ne les mancances al País Valencià. El mitjà que va cobrir-ho amb més profusió va ser *Rebellion.org*. Aquest digital independent va posar especial èmfasi a difondre les dades de l'Índex DEC, amb el cas valencià com l'exemple més dramàtic en matèria de reducció de drets i ajudes econòmiques a persones dependents i els seus familiars. *Rebellion.org* explicava casos particulars i esmentava legislació relacionada, a més de contactar amb fonts directes com els autors de l'informe o la Plataforma en defensa de la Llei de Dependència al País Valencià.

Al marge d'aquests mitjans, la publicació de l'Índex DEC només va tenir ressò a les pàgines web de les associacions i sindicats del sector. Per exemple, va ser citat en l'acte de presentació de la Plataforma en Defensa de l'Estat de Benestar i els Serveis Públics en el País Valencià.

LA PRESSIÓ FISCAL DE CATALUNYA, UNA DE LES MÉS BAIXES DE LA UE

ALBERT MARTÍN VIDAL

Els catalans paguen un percentatge en impostos vuit punts per sota de la mitjana de la Unió Europea, més a prop de Suïssa que no de Suècia

L'hemorràgia del deute públic i l'anunci de nous impostos han creat un estat d'opinió: els tributs ofeguen Catalunya. Es diu que només Aruba i Suècia tenen un impost sobre la renda més alt que el català, fixat en un màxim del 56%. Es diu que l'Estat espanyol va ser el país del món on més va pujar l'IVA el 2012. Però no es diu que les arques públiques ingressen en realitat molt menys del que marquen els tipus impositius. La fiscalitat real que s'aplica a l'Estat espanyol -similar a la de Catalunya-segueix estant més a prop d'Irlanda, Polònia, Estònia o Malta que no de Dinamarca, Suècia o França. De cada 100 euros que s'hi generen 32,4 són pagats en impostos. Això situa els contribuents catalans al nivell dels lituans -els que menys paguen a l'Europa dels 27 amb un 26% d'impostos- i molt lluny dels danesos -líders amb un 48,6%-, segons dades del 2011 d'Eurostat, l'agència d'estadística europea.

Les pujades d'impostos com l'IVA o l'IRPF impulsades per l'Estat en els darrers temps no augmentaran substancialment el nivell de pressió fiscal a Catalunya. Aquest 32,4% d'impostos pagats sobre el total del Producte Interior Brut deixa l'Estat espanyol en el pòdium dels membres històrics de la Unió Europea (els d'abans de 2004) que menys impostos paguen, només per darrere d'Irlanda –amb un 30,4% i tot un referent per les transnacionals gràcies als seus minsos nivells impositius- i seguida de Grècia (34,9%). Els catalans, doncs, paguen vuit punts menys en impostos que la mitjana europea situada en un 40,8%. Les dades de l'informe de l'Eurostat inclouen els pagaments a la Seguretat Social com a impostos.

El polèmic IRPF que paguen els catalans està fixat només en el seu tram més alt al 56% per als sous superiors als 300.000 euros. Al País Valencià arriba al 54% però a les Illes es queda al 52%. Els experts, no obstant això, assenyalen que és clau destriar el tipus nominal (el teòric) del real (el que s'acaba pagant). Aquesta diferència existeix a causa de les deduccions, exempcions i bonificacions impositives que es donen al sistema tributari. Aquestes rebaixes es produïen per diferents raons: compra d'habitatge (eliminada al juliol de 2012), rehabilitació de la vivenda habitual, lloguer (en casos concrets que beneficïen propietaris i llogaters), donatius, naixement de fills quan els pares treballen, o per pla de pensions privat. En un estudi de la consultora KPMG s'hi explica una altra dada: el tipus efectiu per a les rendes de 100.000 dòlars (al voltant de 75.000 euros) és a casa nostra del 32%, quan proporcionalment a aquell 56% correspondria un 40%. És a dir, les rendes més altes, de 300.000 euros en amunt, arriben a nivells rècord de tribut per IRPF. La resta de trams alts, com el de sous de 75.000 euros anuals, ja no són tan elevats si els comparem amb altres països de la UE.

El secretari general del Sindicat de Tècnics del Ministeri d'Hisenda (GESTHA), José María Mollinedo, recorda que l'article 31 de la Constitució espanyola proclama la "proporcionalitat dels impostos, segons la qual tothom ha de contribuir en funció de la seva capacitat" i això, segons ell, "no s'acompleix". Mollinedo explica que l'IRPF té un sistema dual en què treball i capital tenen un tractament diferent i en què aquest darrer surt clarament beneficiat. Mentre els rendiments del treball es paguen segons una tarifa progressiva per a set trams d'ingressos, les rendes del capital tenen només tres tipus de gravàmens. De fet, fins a l'any 2011, quan el president espanyol, Mariano Rajoy, ho va canviar, n'hi havia només dos. "Amb l'actual sistema és absolutament igual tenir un capital d'un milió d'euros a un de deu", lamenta Mollinedo, considerat un dels princi-

pals experts espanyols en aquesta matèria. Segons explica, el tracte que reben els capitals discrimina també les rendes dels autònoms o a l'arrendament d'immobles. "En aquests casos també pagues més com més ingresses", precisa.

Hi ha més arguments. Jordi Berbis, llicenciat en Economia i membre del Seminari Taifa, afegeix el fet que entre el tipus

ENTRE ELS ANTICS MEMBRES DE LA UE NOMÉS A IRLANDA ES PAGUEN MENYS IMPOSTOS QUE A L'ESTAT ESPANYOL

L'IRPF DEL TREBALL SEGUEIX SENT MOLT SUPERIOR AL DE LES RENDES DEL CAPITAL

teòric i el real hi ha una diferència molt significativa. Taifa, grup d'economistes de marcat caràcter progressista, lamenta que l'IRPF es pagui per trams, i no sobre el total exacte d'ingressos. Berbis afirma que les deduccions en aquest impost "sovint són estranyes i es concentren en els trams més alts" i, per exemple, assegura que tant els plans de pensions privats com abans la compra de l'habitatge se solen concentrar en els salaris més elevats.

Vicenç Navarro, catedràtic de Polítiques Públiques de la Universitat Pompeu Fabra i professor de *Public Policy* a The Johns Hopkins University, també critica la manca de progressivitat de l'IRPF. Navarro ha denunciat en repetides ocasions que els països del sud d'Europa (Espanya, Grècia i Portugal) tenen "una gran regressivitat fiscal" que ha produït "unes desigualtats enormes, i les més grans dins l'Europa dels 15". En un article al desaparegut *Público*, Navarro posava l'accent en "l'enorme divergència" que hi ha entre càrrega nominal i càrrega real. A causa de les bonificacions i deduccions, segons afirma, les rendes més altes no paguen un 52% ni un 56%, sinó molt menys, i alerta que en la majoria de casos les rendes del que ell anomena els súper rics provenen de rendes del capital, que nominalment cotitzen al 27% sobre rendiments de més de 24.000 euros, tot i que, de nou, són "molt més baixes en la realitat".

Societats, l'impost gruycère

Apple va fer públic al gener que durant el 2012 havia aconseguit uns beneficis rècord, i va afegir que a Espanya s'havia superat a si mateixa. Un mes més tard, la filial de l'empresa fundada per Steve Jobs va declarar pèrdues a l'Estat espanyol. El cas d'Apple il·lustra com moltes grans empreses -Google, Facebook, Yahoo, Ebay o Amazon- s'acullen a la laberíntica normativa fiscal que els permet reduir al màxim el pagament d'impostos. L'impost de societats és del 25% per a empreses que facturen fins a deu milions d'euros amb fins a 300.000 euros de beneficis, i del 30% per als que queden per sobre d'aquestes xifres. Però segons els experts, en cap altre impost la distància entre impostos teòrics i impostos recaptats és tan gran. "El tipus real disminueix conforme augmenta la mida de l'empresa", assenyala Mollinedo.

Pagar menys per l'impost de societats és una pràctica habitual a l'abast d'aquelles companyies que es poden permetre recórrer a especialistes en fiscalitat. Hi ha múltiples mecanismes legals, només cal enginyeria tributària per impedir que acabin pagant el que legalment haurien de pagar. El cas d'Apple és una pràctica habitual: els resultats que declaren responen a la manera com facturen les seves vendes en relació a altres països on està implementada la companyia. El gegant informàtic, com tants d'altres, prefereix declarar els ingressos europeus a Irlanda, on el tracte fiscal és més favorable, i ho fa amb un escrupolós respecte a la legalitat. Aquestes relacions internes entre filials de diferents països ja va ser qüestionada, fins i tot per Angela Merkel, cancellera alemanya, i Nicolas Sarkozy, expresident de França, que van defensar la necessitat d'harmonitzar

l'impost de societats a tota la Unió Europea. No obstant aquesta iniciativa, els experts creuen que no s'aconseguirà cap canvi a curt termini, i recorden els molts anys de feina que va costar harmonitzar l'IVA europeu. De fet, es calcula que aquesta harmonització trigarà "entre vuit i deu anys".

Segons el sindicat dels tècnics d'hisenda, l'impost de societats és directament responsable de "l'ensorrament recaptatori" que han patit les finances estatals i catalanes durant la crisi. "És on hi ha més trampa: s'ha compensat d'alguna manera amb el pagament per anticipat ara vigent, però aquesta no és una mesura econòmica, sinó comptable", expliquen, convençuts que les reformes introduïdes en aquest tribut són "pa per avui, gana per demà". Al contrari, Mollinedo indica que durant la crisi, i malgrat l'atur, la recaptació de diners provinent de l'IRPF s'ha mantingut estable gràcies a les pujades del tipus, i que el mateix ha passat amb l'IVA. La recaptació d'IRPF i IVA, impostos que afecten majoritàriament els treballadors, es mantenen, mentre que la de societats, que depèn bàsicament de mitjans i grans empresaris, cau en picat.

El Seminari Taifa va més enllà i denuncia que les empreses no paguen el 30% que els correspondria, sinó al voltant del 12%. "Haurien de pagar prop de 180.000 milions anuals, i n'acaben abonant al voltant de 80.000", denuncia Jordi Berbis. El pagament exacte de l'any 2011, segons dades oficials, se situaria en un percentatge de mitjana de l'11,6%. El percentatge mitjà del tipus efectiu de societats és inferior al que abonen les famílies per la seva renda (12,4%) i molt inferior al tipus teòric europeu, fixat entorn al 26%, i fins i tot es troba per sota del tipus nominal irlandès (12,5%).

Els experts assenyalen les Societats d'Inversió de Capital Variable (SICAV) com l'eina preferida de les grans fortunes per diferir el pagament de tributs. Aquestes societats d'inversió col·lectiva han disparat el seu nombre en plena crisi. Els capitals que formen part de les SICAV tributen només l'1% sobre els beneficis, molt per sota del 27% que se'ls aplicaria dins l'IRPF. Aquest producte financer només pot ser investigat per Hisenda amb una autorització prèvia de la Comissió Nacional del Mercat de Valors, gràcies a una esmena presentada per CiU amb el suport de tota la resta de grups, excepte Izquierda Unida, al Congrés l'any 2005. Per fundar una SICAV és obligatori tenir un capital de més de 2,4 milions d'euros i aportar un mínim de 100 accionistes. Això no obstant, és molt freqüent que una sola persona aporti el 99% del capital, mentre que la resta hi figura només per acomplir aquest requisit.

La 'paradoxa Buffett' a casa nostra

El multimilionari Warren Buffett, un dels inversors financers més importants del món, va fer públic al setembre del 2011 que la seva secretària, Debbie Bosanek, pagava un percentatge d'impostos més elevat que no pas ell. Buffett, partidari de taxes específiques per als súper rics, va indicar que mentre ell pagava un 17,4% dels seus impostos, la seva treballadora en pagava un 36%. "La paradoxa de Buffett es dona també a Espanya", explica Mollinedo, "la persona que té un capital d'un milió d'euros paga un tipus fix que equival al que paga una persona que cobra 48.000 euros". Segons afegeix, aquest fet no és exclusiu dels Estats Units o de l'Estat espanyol, sinó conseqüència d'un model

econòmic “molt estès que ha afavorit el sector financer” per sobre de l’industrial.

Els economistes crítics amb el liberalisme es divideixen entre els que creuen que aplicant correctament els actuals impostos ja n’hi hauria prou i els que consideren que calen nous tributs per redistribuir la riquesa. GESTHA veu necessari acabar amb l’economia submergida i el frau fiscal (un informe d’aquest sindicat

estima que el 71% de l’evasió fiscal correspon a grans empreses i fortunes) i planteja millorar la progressivitat. Per aconseguir-ho, els tècnics plantegen reduir la diferència existent entre l’IRPF del treball i el del capital i apujar l’impost de societats. El sindicat es mostra optimista amb l’impost sobre les transaccions financeres, un tribut que l’Estat veu amb aprovació després que 14 països ja han decidit aplicar-lo. Es calcula que aquest nou tribut aportaria entre 4.500 i 14.000 milions a les finances de l’Estat. El Seminari Taifa també opina que “és un error creure que els impostos que tenim no donen més de si” però, si se’n pogués crear un més, s’inclinaria per l’impost al patrimoni, que entre d’altres utilitats podria “controlar les propietats dels càrrecs públics”.

LA ‘PARADOXA BUFFETT’ ES PRODUUEIX A CASA NOSTRA: UN CAPITAL D’UN MILIÓ D’EUROS PAGA UN TIPUS EQUIVALENT AL D’ALGÚ QUE COBRA 48.000 EUROS

El tret diferencial català

Les diferències en matèria impositiva entre Catalunya i la resta de l’Estat espanyol existeixen i són ben conegudes: l’IRPF català està fixat al 56% en el tram més alt, mentre que a la resta de l’Estat queda majoritàriament en el 52%. També hi ha diferències entre comunitats en impostos com els de patrimoni, successions i transmissions patrimonials i actes jurídics -aquests dos darrers van suposar, en temps de bonança, una gran font d’ingressos per a la Generalitat-. Catalunya se situaria entre els territoris on més es paga per Patrimoni, mentre que a Balears, País Valencià i Madrid no s’hi paga res. En Successions, la fiscalitat de Catalunya, Balears i el País Valencià ha anat canviant en funció de les contínues reformes, i ara estan sota mínims. I, finalment, en Donacions, Catalunya i Balears estan molt juntes, quartes o cinquenes de l’Estat en funció del tram, mentre que el País Valencià és el tercer on menys es paga per aquest concepte.

L’acord d’investidura entre CiU i ERC a Catalunya incloïa el compromís futur de gravar els dipòsits bancaris -l’Estat ho ha impedit-, implantar l’eurovinjeta per a vehicles pesants, carregar amb un impost les begudes amb excés de sucre o crear un gravamen a les centrals nuclears. També en el futur hi ha l’acord d’estudiar mesures per gravar els pisos buits i per augmentar la pressió fiscal sobre les grans superfícies comercials.

Malgrat aquestes diferències, el cert és que els impostos propis de les comunitats autònomes representen només un 1,8% dels ingressos tributaris a l’Estat, segons un informe del Registre d’Economistes Assessors Fiscals. El 85% dels impostos que paguen els ciutadans prové de l’IRPF, l’IVA, l’impost de societats i els especials (hidrocarburs, tabac i alcohol). Per comprendre les diferències de magnitud entre els uns i els altres,

cal pensar que només per hidrocarburs i tabac es paga més que pels impostos de Donacions i Successions de totes les comunitats autònomes juntes. L'especificitat catalana no es produeix tant en la càrrega fiscal com en el repartiment posterior dels impostos.

Malgrat les diferències en l'IRPF i en altres tributs, la fiscalitat catalana s'assembla més a la de l'Estat en general que no a cap altra dels països que l'envolten. De fet, *La Vanguardia* recordava el passat desembre que l'any 2008, tot i trobar-se gairebé un punt per sobre en pressió fiscal que Euskadi, els Països Catalans pagaven uns impostos només dècimes superiors a la mitjana espanyola, que és de l'1,7%. Catalunya es troba a l'1,9%, el País Valencià a l'1,8% i les Illes eren líders amb un 2,1%. En la mateixa línia, l'estudi del Registre d'Economistes i Aissors Fiscals, malgrat constatar la diferència en l'IRPF, en minimitza els efectes: en una família amb dos cònjuges i dos fills amb sous de 20.000 i 22.000 euros bruts a l'any i una hipoteca de 6.000 euros anuals, la mitjana de la tributació a totes les comunitats autònomes és de 3.053 euros; a Extremadura se'n pagarien 3.700 i a Catalunya una mica més de 3.300 euros. "La meva opinió estrictament personal és que les diferències en el pagament d'impostos no es refereixen tant a factors territorials com a factors de nivell socioeconòmic", afegeix Berbis, de Taifa.

El gran conflicte es troba no tant en el pagament de tributs, com en el retorn que tenen en els ciutadans. Les balances fiscals entre Catalunya i l'Estat han representat un gran maldecap per als economistes, ja que pràcticament mai s'han publicat les dades oficials. El govern català va fer públic l'any passat un informe sobre les balances fiscals que situava el dèficit fiscal en 16.409 milions d'euros, corresponents a l'any 2009, i en més de 64.015 milions l'acumulat de 2006 a 2009. El catedràtic d'Economia de la Universitat Pompeu Fabra i assessor del govern català, Guillem López-Casasnovas, assegura que "amb finançament propi i els recursos que tenim, millorarà la nostra qualificació creditícia" i remarca que "denunciar el dèficit no és un acte d'egoisme, sinó una necessitat vital". En una entrevista al diari *El Punt Avui*, Casasnovas es preguntava "què passaria si Catalunya, com a suma dels seus ciutadans, es financés amb els seus propis recursos i fes front a les seves necessitats de despesa?" En canvi, experts com l'economista Eduardo Martínez-Abascal, professor d'IESE, mantenen que si la Generalitat no ha fet públiques les balances de 2010 i 2011 és perquè amb la caiguda d'ingressos de la crisi i l'augment de la despesa social és "gairebé segur" que Catalunya té ara superàvit fiscal respecte a l'administració central i la Seguretat Social. Tot i això, Martínez-Abascal

admetia, en un article a *El Periódico*, que "en els anys de vaques grasses Catalunya ingressa molt en les arques de l'Estat i en canvi rep molt menys". Aquest és un greuge a tenir en compte a l'hora de debatre sobre el model fiscal català.

En el terreny de la fiscalitat catalana existeix una sorprenent diferència entre la percepció pública -es paguen uns impostos alts- i el que reflecteixen les dades

**LES SICAV, QUE TRIBUTEN
UN 1% SOBRE ELS
BENEFICIS, SÓN EL
PRODUCTE PREFERIT DE
LES GRANS FORTUNES PER
DIFERIR ELS IMPOSTOS**

-que la pressió fiscal és una de les més baixes de la UE-. Segons Mollinedo, aquest fet respon “al paper dels centres d’estudis vinculats a les grans empreses o a les entitats financeres”. Mollinedo es refereix a *think-tanks* com l’Institut de l’Empresa Familiar, l’Institut d’Estudis Econòmics, la Fundació d’Economia Aplicada o la Fundació de les Caixes d’Estalvis (Funcas).

Opina que aquestes entitats “donen molta informació amb alt grau d’ideologia” per afavorir els seus interessos, i en concret denuncia que el servei d’estudis del BBVA va ser molt combatiu demanant una pujada de l’IVA, “un impost que casualment les entitats financeres estan exemptes de pagar”.

En la mateixa línia, Berbis es queixa que els enfocaments liberals són majoritaris a les universitats i coincideix a assenyalar que els centres d’estudis de les entitats financeres o de les grans empreses “donen sempre missatges coincidents amb el que convé als seus impulsors”. Berbis recorda que el Premi Nobel d’Economia no depèn de la Fundació Nobel, sinó del Banc de Suècia, i que històricament la hipòtesi més premiada sempre ha estat aquella que diu que “els mercats s’autoregulen”.

La manera com els candidats polítics recorren al debat fiscal abans de qualsevol campanya electoral és la millor prova del grau de politització de l’assumpte dels impostos. Els interessos de les empreses i els *lobbies* que es mouen en ambdues direccions són igualment visibles. No obstant això, les dades d’Eurostat són clares: els ciutadans espanyols (amb un 32,4% d’impostos sobre el PIB) paguen 16 punts menys que els danesos (48,6%), vuit punts menys que la mitjana europea (40,8%), i només quatre punts més que el que es paga en tot un paradís fiscal com Suïssa (28%).

ELS ‘THINK-TANK’ DE BANCS I GRANS EMPRESSES DEFENSEN QUE A L’ESTAT ESPANYOL ES PAGUEN MASSA IMPOSTOS, I QUE CALDRIA REDUIR-LOS

Anàlisi del tractament mediàtic

El principal silenci mediàtic en matèria de fiscalitat que es produeix a casa nostra passa per la no confrontació dels tipus teòrics dels impostos amb les quantitats que veritablement es recapten. No és difícil recórrer a Eurostat per fer-ho, tot i que és cert que sovint no estan actualitzades perquè cal esperar la liquidació de cada impost, que sovint triga més d'un any des que es tanca l'exercici. En aquest sentit, cal admetre que els altaveus dels qui denuncien que ja es paguen massa impostos són potents i sovint generen confusió. L'altra gran llacuna en aquest camp passa per l'escassa veu que tenen els economistes que qüestionen el model clàssic liberal (el paradigma que indica que els impostos allunyen la inversió, i propicien més atur, quan el que cal és retallar la despesa pública). De fet, aquesta teoria està tan estesa en determinats sectors que no sorprenen iniciatives com la de l'ABC del passat 10 de desembre, que presentava una guia de com reduir la quota a pagar de l'impost de societats.

El cert és que alguns mitjans han assolit la tasca d'anar més enllà dels tipus teòrics i explicar exactament quant es paga. Un gran exemple d'això és l'edició del *Segre* del 12 de febrer del 2012 en què, sota el títol "La mitad del salario se va en impuestos pero el capital sigue tributando poco", Helena Culleré i Eva Martínez Muruaga afrontaven

el tema en una doble pàgina. També al febrer i pocs dies abans que el rotatiu *Público* tanqués, Vicenç Navarro, publicava “¿Tributamos como los suecos?”, un article a la secció d’opinió, ple de dades i que trenca amb el sentit habitual dels articles que es publiquen en aquesta matèria. Aquesta suposada similitud entre la fiscalitat sueca i la catalana va propiciar també un reportatge al diari *Ara* en què Àlex Font i Roger Tugas feien una exhaustiva comparativa.

Cal destacar també que un diari com *El Mundo*, on són freqüents les editorials contra les pujades d’impostos, va fer l’esforç de donar veu a Àngels Guiteras, presidenta de la Taula del Tercer Sector, en una entrevista que va signar Maria Teresa Coca. I *Expansión*, el diari per excel·lència dels directius de les grans empreses, també ha trobat espai per qüestionar si les fortunes paguen realment prou impostos en un impost de Mercedes Serraller titulat “¿Cuántos impuestos pagan los ricos?”. Aquest mateix diari admetia a l’octubre de l’any passat –coincidint amb la pujada d’impostos decretada pel Govern central- que Espanya és un dels països de la Unió Europea amb una menor pressió fiscal en una peça de Calixto Rivero.

Per acabar, tot i que ja al gener del 2013, el diari *El País* publicava una treballada notícia de Lucía Abellán on es comparen les polítiques fiscals espanyoles en relació a les europees.

DRETS EN QÜESTIÓ ALS ASSENTAMENTS URBANS DE BARCELONA

GEMMA GARCIA I ORIOL ANDRÉS

**Amnistia Internacional
i la Síndica de Greuges de la
ciutat denuncien la vulneració
de drets humans en els
desallotjaments de solars i
fàbriques ocupades**

Durant el 2012, es van desallotjar almenys cinc assentaments urbans irregulars a Barcelona. La Síndica de Greuges de la ciutat i diverses entitats socials denuncien que en aquests desallotjaments s'han vulnerat drets humans bàsics reconeguts internacionalment. Centenars de persones viuen en aquest tipus d'enclavaments. Naus i solars abandonats es converteixen en habitatges sense salubritat. A finals d'any, l'Ajuntament va presentar el Pla d'Assentaments, un programa que busca donar una sortida als habitants dels enclavaments, sempre que tinguin *papers* o puguin aconseguir-los i renunciïn a la recollida de ferralla o cartró.

Van venir d'un dia per l'altre i ens van donar 24 hores per desallotjar. Hi havia els bombers, la policia i serveis socials. Van tallar el carrer. En total, a la nau hi vivíem unes quaranta persones, unes nou famílies amb setze criatures. Hi vivíem en autocaravanes, furgonetes, camions o barraques. El cap de bombers va dir que no podíem marxar si no se'ns garantia un habitatge. També el cap de la policia. L'assistenta social va respondre que nosaltres no el volíem. Vam replicar que sí que volíem un habitatge, però que no ens agradaven les condicions que l'ajuntament ens imposava. Un pis d'inclusió és com estar en una presó. Finalment, vam arribar a un acord i vam signar un conveni per accedir a un habitatge. Des de llavors estem esperant. Diuen que no n'hi ha". Jesús C. descriu així com la seva família i almenys vuit més, totes d'origen galaicoportuguès, van ser desallotjades d'una nau industrial situada a la confluència dels carrers Badajoz amb Bolívia el 27 de setembre de 2012.

En una visita a Barcelona el gener de 2013, el relator de Nacions Unides pel Racisme i la Xenofòbia, Mutuma Ruteere, va assegurar que els desallotjaments han d'estar subjectes a estàndards específics de protecció dels drets humans. Principalment, no s'han de fer en condicions climatològiques severes, han de ser comunicades prèviament, no es poden tallar els subministres d'aigua i electricitat, ni tampoc deixar persones sense llar. Alhora, han d'anar acompanyats de programes que permetin trobar alternatives als afectats. Les garanties estan recollides al Pacte Internacional dels Drets Econòmics, Socials i Culturals (DESC), ratificat per l'Estat espanyol el 2010. En base a casos com el del Jesús C., algunes ONG, organitzacions socials i els mateixos afectats denuncien que abans i durant els desallotjaments sovint es vulneren aquests estàndards específics de la legalitat internacional aprovada per les Nacions Unides.

El 2012, com a mínim, va haver-hi cinc desallotjaments al districte de Sant Martí de la ciutat de Barcelona. Prèviament al desallotjament de la família de Jesús C., l'1 de març de 2012 vuit famílies havien estat desallotjades d'una altra nau del carrer Badajoz, a l'àrea del modern i tecnològic 22@. Setmanes més tard, altres famílies eren expulsades d'una altra nau del carrer Bolívia i a l'octubre, diverses persones d'origen

subсахarià eren forçades a abandonar els assentaments del carrer Doctor Trueta i el carrer Muntanya.

Després de ser desallotjat el 2012, el Jesús C. ha viscut al carrer amb la seva caravana ara aquí, ara allà. Amb el risc de ser multat amb 250 euros per acampar a la via pública. Quan els van desallotjar, el Servei d'Atenció a la Població Itinerant Galaico Portuguesa, integrat als Serveis Socials de l'Ajuntament de Barcelona, va oferir-los com a alternativa, una pensió durant tres dies. El Jesús C. assegura que la pensió es-

**“HE ESTAT
QUATRE MESOS DORMINT
AL CARRER, SENSE
LLUM NI AIGUA. AMB
ELS NENS. LA MEVA
DONA, QUE ESTAVA
EMBARASSADA QUAN ENS
VAN DESALLOTJAR, VA
PARIR AL CARRER”**

CINC NAUS I SOLARS VAN SER DESALLOTJATS EL 2012, TOTS A L'ENTORN DEL TECNOLÒGIC DISTRICTE 22@ DE BARCELONA

tava en un estat “deplorable” i va preferir la caravana. “He estat quatre mesos dormint al carrer, sense llum ni aigua. Amb els nens. La meva dona, que estava embarrassada quan ens van desallotjar, va parir al carrer. Truco cada dia a l'assistenta i no ens dóna solucions”. Ara s'allotja temporalment en un solar ocupat, on un familiar li ha cedit un espai per a la caravana.

Amnistia Internacional ja advertia de vulneracions de drets a l'informe *Dret a la intempèrie* de 2011. L'organització va estudiar diversos casos durant els últims anys. Tal com explica Dani Vilaró, el seu responsable de comunicació, “els Drets Econòmics, Socials i Culturals apareixen a la Constitució però com a principis rectors, no com a drets fonamentals. Per tant, no estan tan protegits. No es poden reclamar amb garanties”. El 2011, quan Amnistia va fer l'informe, reclamava una major cobertura legal. Ara, amb les retallades, Vilaró alerta que “els DESC estan pitjor que fa dos anys. Hi ha una regressió del dret a la salut, que està provocant una crisi de drets humans, per exemple”.

Aquesta organització de defensa dels drets humans afirma que una de les principals vulneracions és el dret de les persones a ser informades. “En els casos de desallotjaments forçosos, clarament no es respecta. No hi ha un esforç per part de l'administració perquè les persones coneguin exactament la seva situació, quins drets poden reclamar i com poden fer valer-los”. Així mateix, Amnistia mostra preocupació per l'estigmatització i els problemes que se'n deriven. Segons Vilaró, hi ha el risc que “les persones que veuen vulnerats els seus drets repetidament, no se'n considerin titulars”.

En el cas de la nau on habitava el Jesús C., el principal motiu del desallotjament, segons deia l'ordre judicial, era que l'espai no complia “les mínimes condicions pel que fa al risc d'incendi i evacuació”. Tot i això, segons l'ordre administrativa basada en l'informe tècnic, “l'estat general dels elements estructurals és d'abandó” però “no s'aprecia risc imminent d'esfondrament”. Feia cinc anys que estava habitada en condicions similars. “Sembla que hi ha perill si es queden a la nau i, en canvi, no n'hi ha si es queden al carrer”, es queixa Sílvia Torralba, membre de l'ONG Quart Món. A més, en ocasions anteriors, segons recull el diari de desallotjaments d'aquesta entitat social, no es van oferir ni pensions ni alternatives d'habitatge per als expulsats.

Després del desallotjament d'aquella nau a Badajoz amb Bolívia, els habitants es van dispersar. Una família va marxar a Sabadell, una altra a Montcada, i fins i tot una a Saragossa. El Jesús C. es va quedar a Barcelona. D'una banda, té els fills escolaritzats al Poblenou. De l'altra, si deixés la ciutat, perdria la renda mínima d'inserció, popularment coneguda com a PIRMI, l'única font regular d'ingressos. Vilaró, d'AI, denuncia que “no se'ls està oferint una alternativa adequada en termes d'escolarització i accés a la sanitat”, sobretot per als infants afectats. “El desallotjament crea un cert desarrelament. Un cop desallotjats, quines possibilitats tenen aquests nens?”.

La mateixa síndica de greuges de Barcelona, Maria Assumpció Vilà, considera que en diversos desallotjaments d'assentaments s'han vulnerat drets, per exemple, en no donar-se des de Serveis Socials l'acollida adequada a les persones afectades. A Barcelona, l'Ajuntament comptabilitza 300 persones que malviuen en diversos assentaments, majoritàriament al districte de Sant Martí sense cap garantia de seguretat, d'atenció social ni de salubritat o higiene. Però els números ballen. Segons dades dels grups de suport, les persones que hi pernocten en són més. Un informe publicat per la Xarxa d'Atenció a les Persones Sense Llar indica que la població sense llar a Barcelona va créixer un 32% entre 2008 i finals de 2011 i l'allotjada en assentaments és la que va augmentar més, un 162%. Ara, el total de persones sense casa sumaria entre 3.000 i 3.500, però l'Ajuntament assegura que hi ha estabilitat respecte als habitants de les naus i de solars ocupats. La majoria són d'origen subsaharià i galaicoportuguès, tot i que també hi ha romanesos, argentins, equatorians i espanyols, entre d'altres.

L'Ajuntament reacciona

La majoria dels assentaments es troben al barri del Poblenou de Barcelona, a tocar, o fins i tot al bell mig del districte tecnològic, anomenat 22@. Històricament, Barcelona ha canviat la seva fesomia a cop de gran esdeveniment. Així va succeir amb els Jocs Olímpics i era la voluntat amb el Fòrum de les Cultures, que va transformar el districte de Sant Martí. Envoltats d'edificis nous i hotels de luxe, centenars de persones troben refugi en condicions infrahumanes en les antigues fàbriques que encara no han estat enderrocades o en solars encara per edificar. El febrer de 2012, la Síndica de Greuges va proposar construir barracons -mòduls- per tal de poder acollir als habitants de les naus. La resposta de l'Ajuntament va ser un no rotund. Assaguren que la proposta és "absolutament inviable" perquè "genera molts problemes" logístics. "Solucionables", opina la síndica, qui defensa que una solució a llarg termini implica la cooperació entre Ajuntament, Generalitat i Estat, i requereix com a pas previ la regularització administrativa dels assentats. Enmig de la polèmica, l'Ajuntament va anunciar el desembre la inversió de 40.528 euros el 2013 per vigilar els solars de propietat municipal a Sant Martí de cara a evitar més ocupacions en el futur.

El conflicte dels assentaments va tenir un punt d'inflexió el 2012: la mort de quatre persones en un incendi en una barraca del Poblenou a l'abril. Set mesos després, l'Ajuntament governat per CiU amb suports del

PP va presentar per primera vegada un pla dedicat a abordar l'assumpte: el Pla d'assentaments irregulars. Explica Miquel Esteve, comissionat d'Immigració del consistori barceloní des de juliol de 2012, que el programa consta d'una primera fase per fer un informe de diagnosi i un pla d'acció i una segona fase per analitzar "la situació de cada persona i elaborar un

**DESPRÉS D'ANYS DE
SILENCI, L'AJUNTAMENT
VA LLANÇAR EL PLA
D'ASSENTAMENTS
PER DONAR UNA
SORTIDA ALS AFECTATS**

itinerari d'inserció sociolaboral". Mentrestant, segons Esteve, "es busca garantir la seguretat de les persones que viuen als assentaments". El pla disposa d'un pressupost de 250.000 euros i compta amb la col·laboració de Creu Roja i el pla Incorporat de La Caixa. A la pràctica, s'han dut a terme inspeccions tècniques a 25 solars i naus habitades, que han desembocat ara per ara en cinc desallotjaments.

Esteve assegura que "és un pla que va adreçat a les persones vulnerables dels assentaments, sigui quin sigui el seu origen". Però en canvi, considera que hi ha persones que estan al voltant dels assentaments i no són "vulnerables". Creu Roja serà l'encarregada de decidir si cadascuna d'aquestes persones està o no en condicions de vulnerabilitat. L'Ajuntament de Barcelona es compromet a acollir els "vulnerables" el temps que calgui fins que es trobi una solució d'inserció sociolaboral. A més, el pla requereix que els afectats abandonin feines com la recollida de ferralla i tinguin una situació administrativa regularitzada (o tenir la possibilitat de regularitzar-la). "L'Ajuntament pot buscar solucions als que tenen *papers* i arribar a arrelar tothom qui sigui arrelable. Però per als que no ho siguin, no tenim cap vareta màgica", reconeix Esteve. La competència sobre el processos de regularització recau en l'Estat. Davant d'aquest atzucac, les entitats de drets civils i de suport als assentats, denuncien que el pla tindrà poca repercussió ja que la majoria dels habitants dels assentaments -principalment africans subsaharians-, no tenen papers. A la vegada, critiquen la poca concreció.

COM A MÍNIM 300 PERSONES MALVIUEN EN AQUESTS ESPAIS IRREGULARS A BARCELONA SENSE GARANTIES DE SALUBRITAT

El joc del gat i el ratolí

Els desallotjaments només han aconseguit traslladar el problema d'un espai a un altre, però no l'han solucionat. Amb l'enduriment de les condicions de vida dels últims anys, la situació s'ha agreujat. "Tenia feina i una hipoteca i vaig acabar a l'enclavament del carrer Puigcerdà", explica l'Ibrahima. D'origen ghanès, va arribar fa 19 anys a l'Estat espanyol i fins fa poques setmanes vivia a l'assentament més gran de Barcelona. L'enclavament ocupa tota l'illa de cases. Enmig dels amplis i deserts carrers, sorprèn l'activitat dins el recinte. L'antiga fàbrica ara és la llar de centenars de persones i a la vegada, un lloc de treball per a uns centenars més, dedicats a la recollida i venda de ferralla. De nou, concretar xifres és difícil. Segons un estudi fet el novembre de 2012 per la Creu Roja, a Puigcerdà hi pernocten entre 100 i 120 persones, tot i que de dia en puguin arribar a transitar fins a 400. Tanmateix, arran dels desallotjaments de tres naus al carrer Zamora, la xifra de residents a Puigcerdà ha augmentat.

Precisament, la segona fase del pla de l'Ajuntament va presentar-se envoltada de crítiques perquè tot just una setmana abans, el 7 de gener de 2013, s'havien desallotjat les naus del carrer Zamora amb un dispositiu en què juntament amb la Guàrdia Urbana, hi era la Policia Nacional espanyola, que va identificar els desallotjats i va cursar sis or-

dres d'expulsió per situació administrativa irregular. Entitats cíviques i associacions de veïns van titllar el desallotjament d'operació "racista". L'advocat Andrés Garcia critica que no es va respectar el període de contradicció per presentar al·legacions. Per la seva banda, l'Ajuntament assegura que el desallotjament es va produir per garantir la seguretat dels habitants de la nau en "estat crític", fet que els desallotjats neguen, i afirma haver ofert allotjament a les 47 persones que en aquell moment es trobaven als immobles i que set s'hi van acollir. Segons els desallotjats, només van ser tres les persones que s'hi van acollir. Una d'elles, Samuel M., explica que van donar-li un llit en un alberg: "Compartia habitació amb 12 persones. Em donaven esmorzar i sopar, i la resta del dia m'havia d'espavilar. No em van ajudar a solucionar la meua situació [té el passaport i els papers caducats], ni m'oferien cap alternativa. Així que al cap de tres setmanes, vaig decidir marxar". Ara camina de nou amb el seu carro a la recerca de ferralla pels carrers de la ciutat. "Almenys així puc guanyar uns diners que em permeten subsistir", afirma.

La ferralla, el cartró i la venda ambulant permeten la subsistència de molts dels habitants dels assentaments, que no tenen possibilitat de fer altres feines. Alhora són activitats sancionades a Catalunya, a diferència d'altres comunitats autònomes, que atorguen permisos per a la recollida de residus no perillosos, sempre que no sigui de contenidors. En un informe que Quart Món va presentar a la Síndica el 2012 es relaten casos com el d'una família galaicoportuguesa que acumula 8.000 euros de multes per recollir cartró. El setembre li van comunicar que, en cas de no pagar, l'ajuda per la inscripció del seu fill de 2 anys a l'escola bressol i la beca de menjador, li serien denegades. Gràcies a l'informe social, la situació s'ha resolt: la família paga la multa de manera fraccionada i el nen va a l'escola bressol i compta amb la beca de menjador.

En el mateix informe, Quart Món denuncia que es posen multes quan el vehicle està circulant i sense que la persona estigui en aquell moment recollint cartró. "També ens han multat quan tornàvem de recollir els fills de l'escola. Ens reconeixen el vehicle o la matrícula", lamenta Jesús C. Des de la Xarxa de Suport als Assentaments, amb la participació de les persones que hi viuen, es va plantejar la possibilitat de constituir una cooperativa de ferralla. És una proposta legalment complicada, però el Pla de l'Ajuntament l'ha incorporat als seus propòsits. Segons Esteve, també plantegen la creació d'horts urbans o la incorporació a empreses de reciclatge de mobles i roba com a sortides laborals.

La situació és complexa i no gens fàcil de resoldre. Tanmateix, Sílvia Torralba de Quart Món, opina que ara és el moment d'invertir esforços a buscar possibles solucions per a les famílies afectades: "Els galaicoportuguesos, per exemple, no volen seguir vivint com ara, no són itinerants. Molts estan arrelats a Barcelona i tenen voluntat d'assentar-se", assegura. Montse Milà, de la Xarxa de Suport als Assentaments, es pregunta "què passarà amb les persones subsaharianes que no tenen papers" si es força els habitants dels assentaments a abandonar-los. De moment, no s'ha fet efectiva una solució integral i des de la Xarxa alerten que la situació és cada cop més alarmant: massificació, pobresa extrema i insalubritat. El relator Ruteere, de Nacions Unides, després de visitar la nau del carrer Puigcerdà, va definir-la amb una paraula: "Abominable".

Anàlisi del tractament mediàtic

Els mitjans de comunicació van parlar de manera dispar del tema dels assentaments irregulars el 2012. *El Periódico* va ser el mitjà català que més seguiment va donar al tema al llarg de tot l'any. De fet, diversos reportatges d'inici de març de 2012 sobre l'augment dels assentaments al Poblenou, juntament amb dues instàncies posteriors del PSC i ICV-EUiA, van contribuir perquè l'Ajuntament es comprometés a tirar endavant el que posteriorment seria el Pla d'Assentaments. Els reportatges d'*El Periódico* tractaven sobretot de la població subsahariana.

En la majoria dels casos, però, l'enfocament ha estat el del drama humà i no el de la denúncia política. El drama que viuen les persones que habiten els assentaments. A la vegada, s'han tractat els assentaments en si com un problema. A la resta de mitjans de comunicació bàsicament se n'ha parlat amb motiu de: en primer lloc, la proposta de la Síndica de Greuges el mes de febrer de 2012 d'habilitar barracons per acollir-hi els afectats, per exemple, "La síndica proposa habilitar barracons o edificis buits per a senegalesos i 'sense sostre'" (*La Vanguardia*, 02/02/2012) i la resposta de l'Ajuntament; la mort de quatre persones que habitaven en una barraca a Can Ricart el mes d'abril,

“El Poblenou clama contra la misèria dels assentaments” (*El Punt Avui*, 11/04/12), i la presentació del Pla d’Assentaments “Compromís de mínims per eliminar el barraquis-me” (*Ara*, 19/10/2012).

En cap cas, però, s’ha enfocat la problemàtica dels assentaments des del punt de vista de la vulneració de drets que suposen els desallotjaments en les condicions en què majoritàriament es van donar al Poblenou. Les denúncies d’Amnistia Internacional i d’altres col·lectius pràcticament no apareixen a la premsa. Tampoc no hi ha gaire informació sobre els cinc desallotjaments que van tenir lloc el 2012. Però en canvi, el setmanari *Directa* va publicar, en portada, l’article “Naus abandonades per l’alta burgesia esdevenen la llar de centenars de persones” (número 282), arran de l’intent de desallotjament de la nau del carrer Puigcerdà el juliol de 2012.

El 2013 va començar amb un desallotjament que sí que va tenir cobertura mediàtica, el del carrer Zamora. El suport i la pressió feta des de les associacions de veïns i de suport i el fet que el desallotjament anés acompanyat d’una *batuda de sense papers* per part de la Policia Nacional va provocar que se’n parlés. És en base a aquest darrer desallotjament que a *El Periódico*, a través de les paraules de l’advocada Laia Serra, es critica la manera de dur a terme els desallotjaments però sense entrar al detall. En línies generals, i tret d’excepcions, es troba a faltar una visió global de la qüestió en el tractament dels mitjans, més enllà de l’aparició de notícies disperses i més properes a la secció de Successos, que de la de Política.

CIUTAT MERIDIANA, CIUTAT SOLIDÀRIA

AITOR ÁLVAREZ

Xarxes d'ajut mutu entre els veïns frenen els cops més durs de la crisi. Tot i ser el barri amb més desnonaments de Barcelona, durant el 2012 se'n van aturar una quarantena

VERSIO AUDIOVISUAL:

El 2012 ha estat l'any de la crisi que més dificultats ha creat als veïns del barri de Ciutat Meridiana, als afores de Barcelona. La cruesa de la situació ha fet créixer les xarxes formals i informals de solidaritat entre el veïnat. Això no és una novetat en aquest i altres barris obrers arreu dels Països Catalans. A l'anomenada "Ciutat Desnonament" activistes de la Plataforma d'Afectats per la Hipoteca (PAH) han aturat una quarantena de llançaments. Veïnes jubilades cuiden de nens quan els pares són a la feina. L'institut del barri fa mans i mànigues per oferir un entrepà als alumnes que no en porten de casa. L'escola busca formes per pagar més beques menjador a través de la figura dels *padrins*. El restaurant de l'estació cuina un cop per setmana per als qui ho necessiten. Els veïns contribueixen a una mena de banc dels aliments d'emergència. No són víctimes passives de la crisi, són lluitadors actius.

C iutat Meridiana és un barri penjat a la muntanya, al costat del Nus de la Trinitat, un barri oblidat als afores d'una gran ciutat. Com tants d'altres. L'atur, la misèria i la desesperació regnen en aquest polígon d'habitatges precaris, construït als anys 60, ara integrat dins el districte de Nou Barris de la ciutat de Barcelona. Segons xifres del 2011 del Departament d'Estadística de l'Ajuntament, sobre un índex de renda familiar de 100 punts a la ciutat de Barcelona, Ciutat Meridiana es situa en 51, mentre que barris com Pedralbes o Tres Torres superen els 200. És de llarg el nucli urbà on es fan proporcionalment més desnonaments als Països Catalans. No hi ha cap residència ni centre de dia per la gent gran. L'any 2010 només un 4% dels veïns tenia estudis superiors i el 59% no tenia estudis o només l'antiga educació bàsica. Un 36% dels veïns són immigrants -el quart barri amb més estrangers-, majoritàriament arribats durant l'última dècada.

El drama econòmic i humà semblaria -i sovint ho és- insofrible, però les xarxes de solidaritat entre els veïns estan aconseguint frenar la força d'alguns -no tots- dels cops més durs en el moment més difícil. Ho fan soterradament, sense gaire publicitat, en silenci. Però, tot i que no es vegi, existeixen. Això és el que està passant avui a Ciutat Meridiana, però també es repeteix amb formes similars a barris obrers i marginats dels suburbis de les grans ciutats del país com l'Hospitalet, València, Tarragona, Reus, Girona, Sabadell, Terrassa, Castelló, Alacant o Palma. Aquestes xarxes d'autoajuda apareixen allà on no està arribant l'actuació -i les inversions milionàries- dels ajuntaments, dels governs autonòmics o de l'Estat. L'Ajuntament va gastar uns 60 milions d'euros durant l'últim mandat en equipaments, millores urbanístiques -escales mecàniques, ascensors- i programes socials i d'inserció laboral. La Generalitat va atorgar-li 18 milions del Pla de Barris 2006-2010 junt amb Torre Baró, amb els quals han fet una biblioteca i van ampliar l'ambulatori. A més, les institucions han subvencionat programes de cohesió i prevenció social al barri com ara el Centre Cruïlla, el programa *Puja'm i baixa'm* i el Pla Comunitari. Està previst crear un Centre d'Allotjament Familiar temporal per als que siguin desnonats de casa seva. Les administracions porten anys invertint esforços al barri, però no són suficients. Les desigualtats entre els barris més pobres de Barcelona, com Ciutat Meridiana, i els més rics segueixen augmentant.

Un dimecres qualsevol al matí, en Fran, de només vuit anys, arriba a l'escola de primària Mestre Morera de Ciutat Meridiana amb la seva mare. Resulta que el dia abans en Fran havia marxat sol cap a casa, en acabar l'activitat extraescolar, sense dir res a ningú. La mare explica a la directora de l'escola que la "iaia" d'en Fran s'havia d'encarregar de recollir-lo. Quan va arribar, el nen ja no hi era. Es va espantar de valent. Però aquesta "iaia", que al final va trobar en Fran al costat de la biblioteca del

**ELS VEÏNS DE CIUTAT
MERIDIANA SABEN QUE
ON ELLS VIUEN ES VA
DESCARTAR FER-HI UN
CEMENTIRI: UNS TERRENYS
QUE NO EREN ADEQUATS
PER ALS MORTS VAN
ACABAR ACOLLINT VIUS**

barri, en realitat és no més una veïna de la família monoparental que formen mare i fill. És una veïna que fa de iaia i que té cura d'en Fran fins que la seva mare arriba de treballar més enllà de les onze de la nit. Aquest és un fenomen habitual al barri. I aies que cuiden dels nens i nenes d'aquells veïns que no arriben a casa de la feina fins ben entrada la nit.

És una solidaritat que ve de lluny, perquè a Ciutat Meridiana sempre hi ha hagut dificultats i sempre hi ha hagut gent disposada a lluitar pels serveis públics. Fa anys, quan era un polígon d'habitatges acabat de construir sobre una muntanya, van reivindicar tots junts qüestions bàsiques com una estació de metro, noves línies d'autobús, un Centre d'Atenció Primària o una biblioteca. Els veïns saben que on ells viuen ara es va descartar fer-hi el que en l'actualitat és el Cementiri de Collserola. Uns terrenys que no eren adequats per als morts van acabar acollint-hi els vius: onze mil persones que malden per trencar l'aïllament i la marginació d'un barri rodejat d'autopistes i línies de tren.

En els últims anys, paral·lelament a l'arribada de la crisi, els veïns s'han hagut d'organitzar per teixir noves xarxes d'ajut mutu contra la falta d'aliments bàsics. Fa uns anys, van crear una mena de banc dels aliments "d'emergència", per ajudar els qui s'estaven quedant sense feina. Els veïns que s'ho poden permetre aporten uns diners regularment i l'Associació de Veïns de Ciutat Meridiana compra aliments de primera necessitat. Qui els necessita en un moment donat, només els ha d'anar a buscar. El president de l'associació, Filiberto Bravo, assegura que aquesta iniciativa "no vol substituir el Banc dels Aliments 'de debò', sinó que és senzillament una ajuda més, que en un moment d'emergència pot ser de gran utilitat per a les famílies".

Per ajudar aquells veïns que es troben en una situació de misèria, el restaurant de l'estació de tren, en col·laboració amb l'Associació de Veïns, planeja oferir, un cop per setmana, un menú gratuït per a unes setanta persones. El cost del menjar l'assumiran els treballadors del propi establiment. D'aquesta manera, volen oferir un àpat digne i en germanor a la setmana. És una forma de dignificar l'ajuda. En lloc d'anar a un menjador social, els veïns es troben en un restaurant on han anat tota la vida, on compartiran els seus problemes i on miraran de trobar-los alguna solució.

A banda de l'Associació de Veïns, la parròquia de Sant Bernat de Claravall és probablement el segon pol de l'associacionisme i la solidaritat a Ciutat Meridiana. El mossèn és el pare Isidre Serdà i va aterrar al barri després de l'estiu de 2012. En el poc temps que hi porta, es mostra molt sorprès de la manera com els veïns s'ajuden desinteressadament i amb la "moguda" que hi ha al barri. El pare Isidre destaca que "els veïns s'estimen Ciutat Meridiana". La parròquia, que depèn dels Salesians, té tres projectes en marxa. Un dels més rellevants és el rober social, que funciona en col·laboració amb Càritas. El funcionament és similar al d'un banc d'aliments: qui pot, porta a la parròquia

EL RESTAURANT DE L'ESTACIÓ PLANEJA OFERIR UN COP PER SETMANA UN MENÚ GRATUÏT A VEÏNS QUE ES TROBIN EN SITUACIÓ DE MISÈRIA

roba que ja no utilitzi; qui en necessita, va a la parròquia a buscar-ne. Tal com explica el pare Isidre, “es tracta que uns aprofitin allò que els altres els poden donar”.

La parròquia també ofereix, dos cops per setmana, classes de castellà a qui les necessita. Les usuàries principals d'aquest servei són dones d'origen àrab. Una parròquia catòlica ofereix classes a dones d'una altra religió sense que això suposi un conflicte i sense voler convèncer ningú que canviï de creences. “Amb aquestes classes es vol aconseguir que les dones àrabs siguin autònomes i que, per exemple, puguin anar al CAP soles, sense que el seu marit els ho hagi de traduir tot”, argumenta el pare Isidre.

Un nou problema: els desnonaments

Sumat als problemes de sempre, els ciutadans de Ciutat Meridiana lluiten ara per frenar els desnonaments. Filiberto Bravo assegura que cada setmana hi ha, com a mínim, un desnonament. Així ha estat durant tot l'any 2012. L'associació de veïns afirma que l'entitat bancària que més n'ha executat ha estat Catalunya Caixa. Ara mateix disposa d'uns 150 pisos buits al barri, segons denuncia l'entitat. S'està negociant la possibilitat de convertir alguns d'aquests pisos en oferta de lloguer social, ja que molts estan sent ocupats i, fins tot, rellogats pels qui els ocupen. Es plantejaria un lloguer d'uns 200 euros al mes. Per a Bravo, 200 euros encara són massa diners: “Una família que cobra només els 400 euros del Pla Prepara del govern central, no pot assumir un lloguer que costi més de 50 euros al mes”, diu.

Des de Catalunya Caixa, la seva responsable de Comunicació Financera, Violant Morano, afirma que l'entitat bancària no executa desnonaments des del 6 de novembre del 2012. Malgrat això, el passat 24 de gener del 2013, la Plataforma d'Afectats per la Hipoteca va fer una protesta davant la seu central del banc, a la Via Laietana de Barcelona, sota el lema “Catalunya Caixa enganya, estafa i desnona la gent”. L'entitat bancària defensa, en una nota de premsa del 12 de novembre del 2012, que l'entitat ha concedit més de 8.000 dacions i ha convertit contractes d'hipoteca en lloguers socials en més de 2.000 casos. Aquests lloguers socials, però, superen, en la seva majoria, els 200 euros al mes i, tal com diu el president de l'Associació de Veïns de Ciutat Meridiana, es tracta de mensualitats que una família en situació límit no pot assumir.

Però els problemes no s'acaben en els desnonaments. “Se'n ha ajuntat el drama dels desnonaments amb la manca d'aliments bàsics i amb el fet que moltes famílies no puguin pagar els rebuts de la llum i l'aigua”, explica el president de l'Associació de Veïns, que reconeix que la situació actual els arriba a desbordar i que la solidaritat entre els mateixos veïns, encara que no es canalitzi a través d'associacions, és imprescindible. “Sense aquesta col·laboració, hi hauria molts enfrontaments al barri”, adverteix. La històrica associació veïnal assegura tenir una estreta relació amb la Plataforma d'Afectats per la Hipoteca (PAH), Filiberto-

**ES VAN ARRIBAR A PAGAR
MÉS DE 200.000 EUROS PER
PISOS PETITS, ANTIQUATS I
SENSE ASCENSOR. ARA NO
EN VALEN MÉS DE 30.000**

SEGONS L'ESCOLA DEL BARRI, ALGUNS NENS ARRIBEN SENSE ESMORZAR I, FINS I TOT, SENSE HAVER SOPAT EL DIA ABANS

Bravo explica que parla regularment amb Ada Colau, portaveu del col·lectiu, per valorar la situació del barri i mirar de trobar solucions a les execucions hipotecàries. A Ciutat Meridiana hi ha el carrer amb més desnonaments dels Països Catalans i, probablement, de l'Estat espanyol. És el carrer Perafita, a la part més alta del barri, on hi ha els pisos més barats. Es van arribar a pagar més de 200.000 euros per pisos petits, antiquats i sense ascensor. Ara, segons expliquen al barri, no en valen més de 30.000 i no tenen sortida al mercat. Estan buits i, alguns, ocupats per desnonats.

Solidaritat des de l'escola

Al final del carrer Perafita, a dalt de tot del barri, ja tocant a Montcada i Reixac, se situa l'escola pública Mestre Morera. La seva directora, Noemi Rocabert, manté un fort compromís amb el barri i creu en l'escola com a eina per millorar la vida dels veïns. Amb un 40% d'alumnes nouvinguts, al Mestre Morera acostumava a haver-hi conflictes i discriminacions xenòfobes. Ara, sobretot en els últims quatre anys, han minvat gràcies a una iniciativa de la mateixa directora, canalitzada a través de l'assignatura que ella imparteix: visual i plàstica. "Aquesta iniciativa ha aconseguit fer veure als nens i nenes que, al cap i a la fi, tots som iguals", exposa Rocabert. L'activitat la fan tots els alumnes del centre, de primer a sisè de Primària, i consisteix a fer una llista dels motius per emigrar. Al final, els nens s'adonen que tothom que ha arribat a Ciutat Meridiana ho ha fet per motius similars. La directora ho explica amb entusiasme: "Quan una nena catalana va dir 'si som iguals!', vaig veure que anàvem pel bon camí". Avui dia els conflictes per origen s'han reduït. Per deixar constància de la fita, els alumnes van elaborar una escultura que simbolitza aquests valors al pati de l'escola.

Rocabert, com a directora, comprèn les reticències dels autòctons respecte als nouvinguts i és conscient que encara es mantenen entre alguns adults: "Hi ha una memòria de llibre tancat al país entre les mares i els pares d'avui, que són les nenes i els nens d'aleshores, perquè creuen que la nova immigració té uns drets que ells no van tenir, la qual cosa els és difícil de païr". La directora de l'escola Mestre Morera explica que al centre educatiu "s'intenta convèncer des de la base que tots tenim les mateixes necessitats, els mateixos anhels, que tots som iguals".

Avui, però, en plena crisi econòmica al barri, els conflictes comunitaris comparteixen el protagonisme amb la misèria i la gana. Alguns nens arriben a l'escola sense haver esmorzat i, fins i tot, sense haver sopat el dia abans. En alguns casos, l'únic àpat complet del dia és el dinar a l'escola. Aquest àpat es cobreix amb les beques menjador, que, tot i que han estat ampliadades, no arriben a tots els estudiants que les necessiten. Per tal de suplir-ho, el CEIP Mestre Morera busca altres formes de finançament, a través de la figura dels "padrins". Aquests padrins són persones amb un salari, contractades per l'escola, i disposades a donar una part dels seus diners a causes socials. Aporten una quantitat

determinada per completar les beques que falten. Tot i això, els menús escolars mai no són gratuïts. “Els pares han de pagar, ni que sigui, un euro al mes, perquè han de valorar el que els estem oferint”, matisa Noemí Rocabert, que afegeix que d’altres pares paguen la meitat del menú. “Molt pocs el paguen sencer”.

A l’institut públic Picasso, al costat del Centre d’Atenció Primària i de la nova biblioteca del barri, també hi ha estudiants que arriben sense haver esmorzat i que no tenen entrepà per a l’hora del pati. Els professors han ideat solucions imaginatives per mirar de pal·liar una mica la situació. Una d’elles és la de “l’esmorzar gratuït”. Pels passadissos es poden veure cartells que ofereixen un entrepà gratuït a l’hora de l’esbarjo amb la condició que l’alumne porti cada dilluns una bossa amb residus orgànics per fer compost. Amb aquest simbòlic intercanvi, la directora de l’institut Picasso, Pepa López, defensa la importància que les ajudes no siguin – o, com a mínim, no semblin – almoïna. “No volem fer caritat. D’aquesta manera, els alumnes tenen la sensació que s’ho han guanyat”, reivindica la directora.

El mateix passa amb la xocolatada de Nadal: a canvi d’aportar cinc taps d’ampolla de plàstic – que després es poden vendre a plantes de reciclatge –, l’estudiant rep un got de xocolata desfeta i melindros. Sembla insignificant, però, el fet de tenir aquest got igual que el tenen els altres és fonamental. També hi ha solidaritat entre els alumnes: “Si avui el meu company no ha pogut portar l’entrepà, jo li dono la meitat del meu”, explica un alumne del Picasso. “Mai no sabem si demà jo puc ser aquest noi que no pot portar l’entrepà perquè a casa no hi ha diners”, afegeix.

Aquests adolescents de l’institut Picasso passen el seu temps lliure dins del mateix barri. Rarament agafen el metro o el tren per anar al centre de Barcelona. Com explica la directora del centre, Pepa López, quan els seus alumnes utilitzen l’expressió “anar al centre” es refereixen, com a molt, al centre comercial La Maquinista, que es troba relativament a prop. El cert és que els veïns de Ciutat Meridiana no se senten part de la ciutat de Barcelona. Alguns ni tan sols saben si el seu barri forma part legalment de la capital catalana. Són molt habituals les expressions “treballo a Barcelona” o “vaig a Barcelona en tren”. Això s’explica per la distància sentimental que els allunya de la resta de barcelonins. Els qui viuen a Ciutat Meridiana creuen que mai se’ls ha considerat iguals que els altres veïns de la ciutat. Les associacions del barri han denunciat històricament un “menyspreu” per part de l’Ajuntament de Barcelona. Un exemple són els problemes d’accessibilitat urbanística. Encara no s’hi han construït les escales mecàniques ni els ascensors, que fa molts anys que funcionen a altres barris de muntanya de Barcelona. Aquest sentiment de greuge es repeteix a moltes altres ciutats i amb diferents accents, per exemple, a barris com La Coma (Paterna, València), Ca N’Anglada (Terrassa), Son Banya (Palma), Font de Pòlvora (Girona), l’antic Corral de la Pacheca (Reus) o Gornal (l’Hospitalet de Llobregat), entre molts d’altres. Tanmateix el cas de Ciutat Meridiana demostra que les xarxes veïnals de col·laboració existeixen i continuaran existint.

Anàlisi del tractament mediàtic

Costa molt de trobar en els mitjans un enfocament positiu de Ciutat Meridiana, en què es destaquí allò que es fa bé al barri, allò que sí que funciona. Falta poder entendre a través dels mitjans que, a banda de tenir el carrer on probablement s'hi fan més desnonaments de l'Estat, a Ciutat Meridiana també s'hi fan coses positives. Falta adonar-se que l'interès mediàtic del barri va més enllà dels veïns que pateixen execucions hipotecàries.

El País, *El Mundo* i *La Vanguardia* han tractat Ciutat Meridiana, a través de reportatges molt centrats en els desnonaments, malgrat que s'hi fan algunes referències a la solidaritat entre els veïns. *El Periódico* va publicar una peça molt breu, inclosa dins d'un reportatge més ampli, que tracta d'una forma molt superficial l'ajuda entre els uns i els altres al barri. Tot plegat es tracta des d'un punt de vista negatiu, des d'una reflexió de condescendència vers els veïns del barri, considerats meres víctimes de la crisi.

El setmanari *El Triangle* sí que ha tractat extensament la solidaritat a Ciutat Meridiana. Va publicar un reportatge al març de 2012 sobre els estralls que causa l'atur al barri. El reportatge, tot i que es fixa força en els desnonaments, dirigeix la mirada cap a l'associacionisme del barri i la manera com s'ajuden els veïns. Inclou entrevistes amb la directora de l'escola Mestre Morera, Noemi Rocabert, i amb el president de l'Associació de Veïns, Filiberto Bravo.

BTV, per la seva banda, ha anat oferint algunes peces als serveis informatius sobre temes relacionats amb Ciutat Meridiana: des d'iniciatives per integrar els immigrants fins al tema estrella dels mitjans: els desnonaments. La majoria de temes es tracten d'una manera molt superficial, si bé és veritat que el poc temps a televisió dificulta el tractament en profunditat d'un tema.

CHOMSKY: CONTRA L'OBEDIÈNCIA

SERGI PICAZO

Coordinator de l'ANUARI MÈDIA.CAT

*“Gràcies a Déu al nostre país tenim tres coses
extraordinàriament precioses: la llibertat d'expressió, la llibertat de
pensament i la prudència de no practicar-ne mai cap de les dues”*

Mark Twain

Fa vint-i-cinc anys Noam Chomsky i Edward Hermann van publicar un llibre bàsic per entendre com circula i com no la informació dins el sistema de mitjans de comunicació d'una democràcia liberal. El llibre, en català, amb el títol *Els guardians de la llibertat*, definia per primer cop el Model Propaganda. Aquell 1988 la censura, oficialment, només es practicava a l'altre costat del Teló d'Acer. Els autors explicaven, però, com la censura moderna, i l'autocensura, s'escolaven pel millor dels periodismes possibles a través d'una sèrie de sibil·lins canals. No es veuen, viatgen en forma d'implícits, xiuxiueigs, de forma quotidiana però irregular -a vegades sí, a vegades no- i sense inquisidors. Invisibles però poderosos mecanismes de silenci. A plena democràcia.

L'ANUARI MÈDIA.CAT ha aprofitat l'efemèride per entrevistar Noam Chomsky pel seu vincle amb el Project Censored, la iniciativa que monitoritza els silencis mediàtics als Estats Units. Professor emèrit de Lingüística de l'Institut Tecnològic de Massachusetts (MIT) i activista social de totes les causes de l'esquerra, Chomsky és encara als 84 anys

un dels pensadors contemporanis més influents. Expliquen que un dia algú li va preguntar: "I per vostè, quin és el millor diari del món?" I ell va respondre, sorprenent: "El *Wall Street Journal*. Perquè els seus lectors, grans empresaris i inversors financers, no es poden permetre el luxe que el seu mitjà els menteixi sobre cap qüestió o sobre un país. Es juguen els seus calés i volen saber la veritat".

Chomsky respon el nostre qüestionari per correu electrònic. Primera pregunta: Existeix la censura? Primera resposta: "Als Estats Units no hi ha censura directa. Hi ha un molt alt nivell de protecció de la llibertat d'expressió, potser únic al món, encara que només plenament assolit a partir dels anys seixanta gràcies a l'impacte del poderós moviment pels drets civils". Per tant, segons Chomsky, tothom pot dir-hi la seva. "Però hi ha, com deia Mark Twain, massa prudència, una prudència que es reproduceix de moltíssimes formes". La censura en una democràcia no funcionaria, doncs, com la típica censura d'una dictadura. "El poder polític no és l'únic que pot restringir i limitar allò que apareix als mitjans. També limiten la informació els mateixos mitjans". Per què els mateixos mitjans haurien d'atacar la llibertat dels seus periodistes per informar? "Els grans mitjans no deixen de ser immenses corporacions. Com la resta de negocis, busquen vendre un producte (lectors, espectadors) a uns clients (és a dir, empreses, a través dels anuncis). Seria molt *naïf* dubtar que els propietaris i els inversors dels mitjans no influeixen en el seu propi mitjà amb afany d'aconseguir el màxim benefici econòmic". Chomsky opina que l'accés a una informació rigorosa, en profunditat i que doni veu a tothom, no està garantida en el mercat lliure. Avui dia, repeteix, no hi ha censura. Però desenes de qüestions són oblidades, marginades i maltractades pels mitjans. Tossudament silenciades. Coneixedor de la importància de les paraules i dels seus implícits, el professor de lingüística va més enllà dels interessos econòmics i polítics concrets, per parlar d'ideologia: "La cultura dels periodistes està tan influïda per l'Estat i pel poder privat com ho està la cultura moral. Els mitjans dibuixen el món dintre d'aquest marc mental i des de les mateixes fonts". És el que ell anomena el "consens manufacturat". Hegemonia cultural, en termes gramscians.

Qualsevol informació, segons sosté el Model Propaganda, ha de passar per cinc filtres abans de publicar-se: els interessos del propietari del mitjà i dels empresaris propers; els valors dels anunciant del mitjà; la preponderància de les fonts amb més poder social, econòmic i polític; els litigis judicials, les querelles i les amenaces, fins i tot dels mateixos lectors; i la ideologia dels periodistes del mitjà. La censura del minut -falta de temps i espai per explicar les notícies- i el treball accelerat dels periodistes tampoc hi ajuden gaire. Aquest esquema és una generalització, una tendència, i no vol dir que sempre funcioni com a ciència exacta. Alguns mitjans publiquen assumptes que poden anar contra els interessos del seu propietari o d'algun anunciant. Alguns mitjans es juguen el tipus i els diners publicant denúncies contra el poder, malgrat les possibles querelles o amenaces que vindran. I, en definitiva, la majoria de mitjans publiquen notícies sobre què fan, què diuen i què pensen actors socials i polítics que no són gens afins a la seva línia editorial. Tot és molt complex. Sense tots els periodistes i mitjans que treballen per informar-nos durant els 365 dies de l'any el panorama seria pitjor.

Pot donar exemples concrets d'aquesta suposada censura moderna? "Sí, per exemple, la majoria d'informacions que publiquen els mitjans d'Estats Units sobre les guerres en què participa el seu exèrcit". Des de Vietnam a l'Iraq, passant per l'assassinat de Bin Laden al Pakistan. "Fins i tot 50 anys després que Kennedy llancés la invasió directa del Vietnam del Sud, és encara impossible utilitzar la paraula *invasió* als mitjans americans". Ja ho va dir el 1918 un senador americà, l'aïllacionista Hiram W. Johnson: "La primera víctima d'una guerra és la veritat". Bé, d'acord, però més enllà de les guerres, què? "Durant l'última campanya electoral als Estats Units, el *Wall Street Journal* va afirmar que l'únic país esmentat més que Israel era l'Iran. Els dos candidats, demòcrata i republicà, creien que era el major perill per a la seguretat a la regió de l'Orient Mitjà. Els dos volien acabar amb el seu programa nuclear i tots els mitjans exposaven el mateix punt de vista. La comunitat internacional ha suggerit propostes alternatives per frenar la proliferació nuclear més enllà de les sancions. Una d'elles és crear una zona nuclear lliure d'armes de destrucció a l'Orient Mitjà. Però aquesta via diplomàtica no ha tingut èxit. Per què? Perquè la població d'Estats Units no és conscient ni tan sols que existeix aquesta proposta ja que ni els candidats ni els mitjans n'han fet esment. Prefereixen mantenir la idea que l'Iran és culpable, i l'única alternativa és atacar-lo".

Com poden, doncs, els periodistes bandejar la censura moderna o els silencis dels grans mitjans de comunicació? Amb quines estratègies? Amb quins instruments? Amb quines eines? Chomsky, sense dissertacions, mata la pregunta amb tres ratlles: "Amb honestedat i integritat, i tanmateix amb els ulls ben oberts. Aquestes qualitats del periodista no són benvingudes pels més poderosos. Ells prefereixen l'obediència".

MECENES

L'ANUARI MÈDIA.CAT no hauria estat possible sense el mecenatge d'aquestes persones:

Ribera Jordana
Alicia Martínez Ribas
AnnaMoner
Xavi Teis
Carles Badia Bosch
Joan Morales Morera
Pere Coma Valls
Maria Senyé Espunya
mxmariano
Laura Rosich
feliu
Guillermo Vicente García
Mònica González Gavara
joan vallvé navarro
Guim Bonaventura i Bou
Ismael Peña-López
Oriol Roca Parera
Francesc Quintana Rubio
Ivan Roig
Oriol Clavera
Blai Rodríguez Ciuró
Eva Mimbreno
Anna Montero Farrero
Josep Garcia
Xavier Martí i Torrent
Joan Moyà Köhler
Xavier Monge
Dídac Roger i Homs
Susanna Ginesta i Coll
Anna Ginès i Fabrellas
Jordi Martí
Josep Casadellà i Turon
Josep Ma Casasús Rodó
Marta Buil i Andreu
Berenguer Ballester
Rosa Garcia
Anabel Herrera
Sisco Garcia

Francesc Mateu
Jordi Palou
Coloma
Núria Alcalá
Nia Sanjuán Civit
JoanaG
Roser Cabré-Verdiell Surribas
josepanton
Laia Tudel Prades
Laia Gòdia Garriga
Iolanda Parra
Joan Aguilar Fargas
Rosa Pons-Cerdà
Assumpta Julià
Núria Moner i Tomàs
Pilar Cardona i Joan Inglada
Pep
edupersanz
sergivicente
Xavier Breil i Miret
Jaume Ferrer Rosera
Eulàlia Domènech
Pedro Ruiz Soto
Xollador
Miquel Nadal Vela
Marta Roda Milà i Mireia Ros Domènech
Oriol Andres
Merche Negro @pintiparada
Pep Payo
Jordi Janer
Carlos Pardo Pastor
Aitana Canela Olcina
Víctor Pàmies i Riudor
Albert Caramés
Cesc Castellet
Olga Suanya i Sag
vmitjans
Juan Gamero

Ermengol Gassiot i Laia Altarriba
Xavier G. Luque
Josep Maria Vila Vila
Roger Martrat Barnola
Martí Boleda Montpart
Oriol Gracià Carles
Guillem Conchello
Mònica López Mas
Eva Tudela Torres
Lourdes Parra
Xavier Sospedra
Jordi Fàbregas i Garriga
imma
Oriol Solé Altimira
Mònica Guiteras
Pere Dot i Padrós
Marta Carol
Dídac Domene
Santi Gorostiza
Núria Ferrando Quer
Francesca Pons
Ricard Torné i Codina
David Canto Guilella
marta carrera
Marc Casanovas i Bassas
guillemmt
Joan Tort
Isidre Bosch Vallès
Mireia Domènech i Bonet
Enric Planas i Figueras
Max Plaza Truyols
Roser Vernet Anguera
Jordi Panyella Carbonell.
Jordi Novell
Nel•la Saborit i Esteve
Mauro Blanquer Reig
Amaya, Pau, Bernat i Martí
Emma Socies Bordoy
Neus Ferrer i Mulet
Jordi Sàlvia Tobias
Albert Botran Pahissa
Alba Flórez
Pau Rubio
Maria Rosa Riba i Pelfort
Roser Pericon i Ramon
Aleix Ibars Cedó

Teresa Clota
Tonino Vilaller
Frederic Giráldez
Maria Cusó Serra
Pablo Bonat i Marta Serra
Elisenda Soriguera
María Boto Ordóñez
Gina Tosas
Josep M. Osuna López
A.Olesti
Jordi Mir i Benet
Oriol Bosch
Anna Bonet Martínez
Marta Salvia Llordés
Yacine Belahcene Benet
Xavier Capdet Moya
Jose
Marta Berenguer @toneta
Guillem Clapés Cosialls
Jordi Asturgó Muntal
Laura Hurtado
Clara Gràcia i Martínez
Miquel Àngel Claveria
Jesús García
Alba Falcó
Andrea Freixas Lausín
Montse Milà
Lluís Pujolar
Ferran Castrillo
Gil Casadevall
Xavier Abelló Ribó
Giselle Hébrard i Gras
Gerard Gómez del Moral i Fuster
Roger Manau Flotats
Vicenç Sallés i Cunill
Aina Torres Rexach
Anna Pagès
Vicent Martínez
Berta del Río Alcalá
Miriam Garcia Liébana
Pere Gallifa Beltri
Marc Peguera
Mireia Izard Serrano
Laura Paredes
Pep Marcè
M. Rosa Pujol

Quim Duran
Conxa Ferrer
Carles Guirado
Família Martínez Manso
Gemma Galdon Clavell
Pau Planelles Oliva
Jordi Crisol Tortajada
Robert Ramos
Borja Català i Borràs
Gemma Permanyer Carner
Maria Ángeles García García
ernestfolch
Pau Bonet Alamillo
João França
jllibet
Néstor Bogajo
Arnau_de_Caldes
Sara Blázquez Castells
Eduard Martín-Borregón
Marina Espasa Sans
Marta Muixí Casaldàliga
Jaume Vich Callejo
Mar Carrera Vendrell
Jordi Palà Balanya
Irene Ramentol i Sintas
Vicens Tomàs Cordon
David Virgili Correas
Laura Bayo
kikobolla
Ángel Camacho
Ure Comas
Guillem Vilaseca i Jané
Miquel Bresolí
Sol Ortega
Toni Pou
Mònica Parreño Rabadan
Josep Estruch Guix
Ariadna Caballero Folch
maians
salvador Duran Pou
@aritzcirbian
Maria Manyosa Masip
jordi rabassa massons
Arnau Borràs Cros
MiguelCeo
MarcelTu

Arnau Mañosa i Martí
Adrià Fontcuberta
Elsa Hermida González
Axel Marçal Camarasa Folguera
Iolanda
Aina Ibàñez i Roig
Gerard Rabat
Mercè Marsal i Puig
Omar Benyaqub
pepepardo
Laia
Alan Costa i Gallifa
Jordi Pinyol Mercadé
J. M. Vidal-Illanes
David Franquesa i Casacuberta
Toni Rubia i Ostos
Pol Ferre Samon
Xavier Franch Sas
Carles Guinart Sánchez
Albert Homs
Àngels Córcoles
Júlia Brosa Hernández
Arnau Cunties Farràs
Pep Bisquert
Josep Ribas
Ramir Calvo i Cubedo
Agustí Grau
Ester Comellas
Revista cafèamblllet
Jesús Carrión Rabasco
Clara Viñas Bardolet
Marc Vidal Juanola
Jaume Martí Farrés
Núria Closas
Sònia Bagudanch
Pau Canela Barrull
Laia Colomé i Nin
Daniel Camon i Pastor
Marisol Soto Romero
Helena Sanglas Crespi
susanna abella
Jordi Borràs Abelló
Jaume Solà Campmany
Josep Maria Aloy i Bosch
Javier del Campo
Joan Valentí i Cortès

Frederic de Haro
Antoni de la Fuente Sánchez
Marc Faustino i Vidal
Carles Singla
oriollado
Núria Amorós Simó
Magda Gascon Bohigas
Isaac Vilalta
Sergi Solà
Mònica Planas i Callol
Núria Puigbò
Pau Moreno Martín
Teresa Ferré
Maria Soler Besumbes
Pau Ramon Montané
Maria Camats Malet i Jaume Delclòs Ayats
David Guàrdia i Mascó
Oriol Rigola i Díaz
gloriafrancoli
Joan Josep Isern
Xavier Gonzálbez
Miquel Ramos
Josep Ardila Cortés
@SantiDemajo
Gabriel Massip Fons
Xavier Olivella Rigol
Laia Soldevila
Albert March
Josep-Anton Monfort
Josep Antoni Vallbona Ortega
Quim Bonet i Liarte
Jaume Maller Lafont
Caterina Font Brucart
Marc Font Ribas
Oriol Rocosa Girbau
enric rimbau
Miquel Andreu
Lluc Salellas Vilar
marionasanz
Pere Miquel Campos Cuadau
Shanti Valls Devesa
Lasse Loepfe
Marta Ballesta Senabre
Roser Calvet Riera
Martí Estruch Axmacher
Miquel Pujol Tubau

Ramon Radó i Trilla
Jordi Soldevila
Roger Capdevila Martín
Ramón Renedo Yangüas
Darío Campos
Adrià serra
Marta Vilalta Torres
Lluís Boet Serra
Jordi de Miguel Capell
Vicent Canet Martínez
Rafa Xambó
Eduard Giménez
Jordi Pedrós
Sonia Herrera
Roger Castillo Bosch
Antonio Santiago Rodríguez
Santi Bonnin
Leandre Romeu Serra
Carles Solà i Serra
Oriol i Mireia
oriolferran
Alfons Aragoneses
Alba Galan i Garcia
Joan Bolumar
Salvador Balcells
Eli Borreda
jordiborda
Jordi Solà i Ferrer
Bel Zaballa
Albert Palà
Pol i Ariadna
Irene Jaume Gambín
Roger Prims i Vila
Roger Angela i Gambús
Carles Benítez Baudés
Pere Lluís Vidal Garcia
Joan Badia i Pujol
Gabriel Boichat
Miquel Saperas Tuset
Lolo Garcia
Guillem Ramos-Salvat
Laia Tresserra
Lluís Noguera i Jordana
Fidel Bellmunt
Jordi Muñoz
Beñat Zaldúa

Angela Vilagran
Oriol Lloret Albert
PERE LLIBRE
Dani Chicano
Eduard Miguel Costal
xavier
Jordi Méndez
Jorge Romance Burgos
Jaume Casals i Ció
Lucia López i Fernández
Enric Pinyol
Josué Pérez Alonso
Assumpta Gambús i Picart
Xavier Alegret Vélez
dr ilitch
Jordi Gasulla i Flavià
Esteve Sánchez
Raül Flores
Albert Garcia Catalan
Roger Aluja
Ferran Casas
Lluís Olivé Bulbena
Josep Sala i Cullell
Albert Font-Tarrés
Antonio Rodríguez
Pere Gabarra i Solé
Joan Vila i Triadú
Francesc Ribas
Pere Freixa Oliveras
David Bassa
Oriol Cortacans
Josep Gimeno
Manolo Ballesteros
Helena P. Grau
Empar Marco
Paco Lacorza
Josep Àngel Guimerà i Orts
Jordi Aldeguer i Pueyo
Bartomeu Buch Turon
Fúlvia Nicolàs
Josep M Soldevila i Dolors Roig
Roger Tugas Vilardell
Antonio Jesús Blanco Carrasco
Elisabet Salmeron
David Espinós
CojoSonia

Marta Mayoral Roca
@montsanto
ramonserbany
Quico Ràfols
Carlota Vendrell González
David Fernández
Virginia Domínguez Alvarez
David Domingo
Arnau Urgell
Humbert Roma de Asso
Josep Comajoan
Clara Jordan
martin.gamisans
Francesc Vila i Femenia
Eulàlia Reguant i Cura
Maria
Roger Palà
Dani Vilaró Donat
Isabel Obiols
Ester Lázaro i Prat
Roser Ferrer
M. Dolors Balañà Caroz
Jordi Morros i Graells
Xavier Giró Martí
Ferran Domènech-i-auquer
Joves d'Esquerra Verda
Oriol Font

AUTORES I AUTORS

Els coordinadors de l'ANUARI són ROGER PALÀ (Barcelona, 1978) i SERGI PICAZO (Barcelona, 1980)

Roger Palà [@rogerpala] és periodista. És cap de redacció de la revista *Enderrock*, escriu al blog *Al darrera la nevera* i col·labora com a articulista a *Nació Digital* i la *Directa*. Ha publicat el llibre, *Mots incendiàris*, en què recull els seus articles més destacats. Membre de la Junta del Grup Barnils i del Consell de Redacció de Mèdia.cat.

Sergi Picazo [@sergipicazo] és periodista. És redactor de la secció de política d'*El Punt Avui*. És professor associat de Periodisme d'Investigació a la Universitat Autònoma de Barcelona i membre del col·lectiu Contrast. Ha participat en l'elaboració de la sèrie de documentals *Després de la Pau*. Té un blog sobre periodisme: *El perseguidor*.

Tots dos ja van coordinar l'ANUARI MÈDIA.CAT del 2012 i enguany han repetit l'experiència.

AITOR ÁLVAREZ GARCÍA (Barcelona, 1991)

Estudiant de quart de periodisme a la Universitat Pompeu Fabra. Treballa a l'Agència EFE, gràcies a una beca de La Caixa de dos anys. Durant l'estiu de 2012 ha estat becari a TV3, fent de periodista ENG a la secció de Societat dels serveis informatius. [@aitor_alvarez]

ORIOI ANDRÉS (Barcelona, 1982)

Periodista del col·lectiu Contrast. Cooordinador d'Internacional a la Directa. Ha treballat en premsa a Catalunya i com a enviat especial a l'Iran, Kosovo i Kènia. Codirector dels documentals *Dadaab*, sobre el camp de refugiats somalis; *Zitadak/Tábanos*, sobre no-violència a Euskadi; i de la sèrie *Després de la Pau*. [@oriolandres]

ENRIC BORRÀS ABELLÓ (Barcelona, 1980)

Corresponsal a la peça pel diari *Ara* a Palma. També ha treballat a mitjans com el *Diari de Balears* i *Vilaweb*, i és col·laborador habitual de *Mèdia.cat*. Els darrers dos anys s'ha especialitzat en corrupció política. Membre del Grup Barnils. [@enrich]

MAURO BLANQUER REIG (Alfagar, 1991)

Estudiant de quart de Periodisme a la Universitat de València. Ha estat redactor i locutor radiofònic a Mediauni (Ràdio de la Universitat) i ha format part de la secció de Premsa de la Universitat de València i del departament de comunicació del Llevant Unió Esportiva. [@MauroBlanquer]

JOAN CANELA I BARRULL (Barcelona, 1974)

Redactor de *Mèdia.cat* i col·laborador habitual de mitjans com *Berria* i *El Manifesto* o les revistes *ONGC* i *Directa*. Ha coordinat la secció d'Internacional de la *Directa*. Entre 2008 i 2010 va ser corresponsal a Sud-àfrica per a *El Periódico de Catalunya*, *Berria*, *El Manifesto* i *El Temps*. www.vacomva.net [@JoanCanela]

MAR CARRERA (Barcelona, 1983)

Periodista especialitzada en temes socials i de drets humans. Està vinculada a SOS Racisme Catalunya. Ha treballat a *El Punt* i Televisió Sant Cugat. Col·labora amb la *Directa*. Ha participat en recerques de la cobertura informativa sobre immigració i Haití. Estudis de Resolució de Conflictes a la Universitat de Bradford. [@carrera_mar]

BERTRAN CAZORLA (el Prat de Llobregat, 1984)

Periodista freelance. Llicenciat en Ciències Polítiques, Història Contemporània i Economia Política per la Universitat de Friburg i màster en periodisme per l'Escola d'El País/UAM. Ha estat redactor com a becari a *El País* i, posteriorment, corresponsal al Baix Llobregat i l'Hospitalet de l'Agència Catalana de Notícies. [@bcr_]

GEMMA GARCIA (Barcelona, 1982)

Periodista del col·lectiu Contrast. Ha treballat en premsa i en diverses productores de documentals. Coordinadora dels *Quaderns d'Illacrua* de la *Directa*. Codirectora dels documentals *Dadaab*, sobre el camp de refugiats somalis; *Ziztadak/Tábanos*, sobre violència a Euskadi; i de la sèrie *Després de la Pau*. [@gemma_g_fabrega]

JOÃO FRANÇA (Brasília, Brasil, 1990)

Format en Humanitats. Escriu a l'edició catalana de *Eldiario.es*, on es dedica a temes d'educació i moviments socials. Ha treballat al diari *Público* i ha col·laborat a la *Directa* i la cooperativa *MásPúblico*. Membre de l'Observatori del Sistema Universitari. [@jotaemi]

JOAN FOGUET (Barcelona, 1980)

Pluriempleat habitual, tertulià d'esperit i partícip de diverses redaccions de premsa des de fa més d'una dècada com ara *La Razón*, *Actual*, *Expansión*, *El Punt* i, en els últims anys, *El País*. Ara treballa al portal www.bcn.cat i col·labora a *Nació Digital*. Més informació a la seva pàgina web, joanfoguets.cat. [@joanfoguets]

MARC FONT (Sant Vicenç dels Horts, 1981)

Periodista. Redactor d'*El Triangle* i cocoordinador d'Estirant el Fil a la *Directa*. També ha col·laborat a l'*Ara* i a *La Veu del Carrer* i ha treballat a *Canvi 16*, *El Diari d'Andorra* i *Eldebat.cat*. Ha escrit per l'*Alternative Information Center*. Estudiant del postgrau de Comunicació dels Conflictes Socials i Internacionals (UAB). [[@marconfontribas](#)]

LUCAS MARCO (València, 1985)

Periodista. Ha treballat per a diaris com *Público* i *Gara* o el setmanari *El Temps*. Actualment treballa en el gabinet de comunicació del grup parlamentari d'Esquerra Unida en les Corts Valencianes. [[@lucas_marco](#)]

ALBERT MARTÍN VIDAL (Barcelona, 1980)

Llicenciat en Periodisme i Humanitats. Col·laborador actual del diari *Ara*. Ha treballat de redactor als diaris *El Mundo* i *Público* i al programa *8 al dia*, de 8TV. Ha estat corresponsal esportiu a diferents ciutats. De la seva època de pràctiques, destaca la de la revista *Nova Ciutat Vella*. Autor del blog *La Caverna Azulgrana*. [[@Albertmvidal](#)]

CARLA ROCA (Manlleu, 1993)

Estudiant de segon curs de periodisme a la Universitat de Vic. Ha publicat crítica i crònica musical en espais com *Indiespot* i *Sensaciones Flotantes*. Escriu al blog *Sousedtobe*. [blogsport.com](#) Actualitza sovint Tumblr i Flickr. [[@CarlaRocaB](#)]

MARC USTRELL HERNÁNDEZ (Barcelona, 1984)

Periodista. Ha estat corresponsal al Barcelonès Nord de Ràdio 4 i de Catalunya Ràdio. S'ha especialitzat en el periodisme digital i noves narratives. Autor del blog [marcustrell.cat](#) sobre nous models de finançament dels mitjans de comunicació. [[@marcustrell](#)]

FRANCESC VILA I FEMENIA (el Grau de Gandia, 1973)

Periodista. Treballa com a assessor de comunicació corporativa i projectes a Internet. Ha sigut cap de premsa i director de comunicació en diversos departaments de la Generalitat de Catalunya. Ha dirigit les revistes *Informatiu Theknos* i *Debats Tecnològics* del Col·legi d'Enginyers Tècnics Industrials de Barcelona. Va ser responsable de web, publicitat i promocions del setmanari *El Temps*. www.francescvila.cat [@francescvila]

JOAQUIM VILARNAU (Manresa, 1966)

Periodista. Ha centrat la seva activitat a la premsa escrita: *Avui*, *El Punt*, *Cavall Fort*, *El Temps* o *Enderrock*. També ha sigut redactor i guionista a TV3 i col·laborador de Catalunya Ràdio i Catalunya Cultura. És autor de diferents llibres, entre els que destaca *Trencant el silenci. Els recitals de la Transició* (Mina, 2006). [@quimv]

ANUARI MÈDIA. CAT

ELS SILENCIS MEDIÀTICS DE 2012

PVP: 10 €

En temps d'abundància informativa i ritme trepidant, el periodisme té el repte d'aportar continguts de qualitat a aquell lector que no en té prou amb la immediatesa i la superficialitat del tuit. La resposta que planteja l'ANUARI MÈDIA.CAT a aquest repte és senzilla: tornar als orígens del periodisme clàssic. Una aposta per l'*slow journalism* o periodisme reposat, que passa per presentar continguts treballats, elaborats amb temps, amb dades sistematitzades i fonts plurals. Per tercer any consecutiu, el Grup de Periodistes Ramon Barnils i l'Observatori crític dels mitjans Mèdia.cat impulsen quinze reportatges d'investigació sobre quinze temàtiques que, durant l'any 2012, no van gaudir d'un espai significatiu en els mitjans. El projecte compta amb el suport del màster La Comunicació dels Conflictes Internacionals Armats i els Socials de la UAB, i de la Universitat Pompeu Fabra, la Universitat de València i la Universitat de Vic. El pilar fonamental han estat els 434 micromecenes que, a través de la plataforma Verkami, han apostat per l'ANUARI MÈDIA.CAT com una eina útil per posar una mica de llum sobre els silencis mediàtics.

Editen

Amb el suport de:

